

การศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี
โรงเรียนต้นแบบ

นางสาวไกรยี่ ตูนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE STUDY OF SUSTAINABILITY OF LAB SCHOOL PROJECT OPERATION :
A CROSS-CASE STUDY OF MODEL SCHOOLS

Miss Kraisi Tuna

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

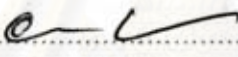
หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนในฝัน แบบข้ามกรณีโรงเรียนต้นแบบ
โดย	นางสาวไกรศรี ตูนา
สาขาวิชา	วิจัยการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อวยพร เรืองตระกูล)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ)

.... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. วันทยา วงศ์ศิลปรัมย์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไกรณี คุณา : การศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี
โรงเรียนต้นแบบ, (THE STUDY OF SUSTAINABILITY OF LAB SCHOOL PROJECT
OPERATION : A CROSS- CASE STUDY OF MODEL SCHOOLS)
อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร. ศิริเดช สุชีวะ, 147 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียน
ในฝัน และปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง
โรงเรียนในฝัน รวมทั้งแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
การศึกษาแบบข้ามกรณีระหว่าง โรงเรียนระดับประถมศึกษา กับ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอก
เมือง จากกรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การ
สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และแบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์
ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน มีดังนี้ ด้านการจัดการ
เรียนรู้ พบว่า ครูมีการบูรณาการ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แต่ไม่เน้นการใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนรู้ ด้าน
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาให้ดีขึ้นแต่ไม่ครอบคลุมทุกแหล่งเรียนรู้ ยังมีคอมพิวเตอร์ชำรุดและไม่เพียงพอ
ต่อจำนวนนักเรียน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและระบบคอมพิวเตอร์ให้มี
ประสิทธิภาพแต่โรงเรียนระดับประถมศึกษาขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการดูแลระบบคอมพิวเตอร์ ส่วน
การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีไม่มีความต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด
ใหญ่มีโครงสร้างการบริหารชัดเจน เน้นการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) มีการบริหารงานแบบกระจาย
อำนาจ การบริหารงานมีเอกภาพ ส่วนโรงเรียนระดับประถมศึกษาการบริหารงานขาดเอกภาพ และด้านระบบของ
ภาคีเครือข่ายทั้ง 3 กรณี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและที่เกี่วข้องไม่มีบทบาทในการสนับสนุนโรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่มีผู้อุปถัมภ์โรงเรียนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง และในโรงเรียนระดับประถมศึกษาผู้อุปถัมภ์โรงเรียนมี
น้อย

2. ปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน คือ
ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ การเห็นความสำคัญของโครงการของบุคลากรทุกคน และ การเป็นศูนย์กลาง
เรียนรู้โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

3. ปัจจัยอุปสรรค คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณ และครูมีปัญหาในการใช้สื่อ
เทคโนโลยี

4. แนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืน คือ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ อย่างสม่ำเสมอ และการ
สร้างภาคีเครือข่ายด้านวิชาการอย่างจริงจัง

ภาควิชา ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยาการศึกษา, ถายมือชื่อนิติคุณ..... ๒๕๕๐ ๒๗

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์..... ถายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2550

4984208027 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORD : SUSTAINABILITY / LABSCHOOL / CROSS-CASE STUDY / MODEL SCHOOLS

KRAISI TUNA : THE STUDY OF SUSTAINABILITY OF LAB SCHOOL PROJECT

OPERATION : A CROSS -CASE STUDY OF MODEL SCHOOLS. THESIS PRINCIPAL

ADVISOR :ASST.PROF. SIRIDEJ SUJIVA, Ph. D.,147 pp.

The purpose of this research were for study the sustainability of lab school project and including supportive and obstacle factors of the sustainability of lab school project and the way which help the project had sustainability.The research design was qualitative method used the cross-case studies between the elementary schools and secondary schools located in urban and suburban area.From the three selected schools in this case study.The data were collected by participant and non-participant obscarvation, and formal, informal and in-depth interview; besides, focus groups technique and documentary analysis. The data were analyzed by the method of content analysis, reduction of data, constant comparative study , inductive method and cross-case study

The research results were as following details :

1. learning management aspects, the teacher had integrate method about ICT media, but not used it in the class room, the learning resource development aspect had more development but inconvenience for the students, most school had developed about the information technology and communication aspects but the elementary school lacked the computer maintainable persons and uncontinuously development, the huge secondary had clear management, but the elementary school lacked unity management.Finally, the participation aspect, support after the schools evaluated the secondary schools had the sponsors, and the elementary schools had a few sponsors

2. The supportive factors of the sustainability of lab school project were the ability in management, vision of the school administrators. In addition the participants had awareness in the significance of the project and the school were the learning center of the lab school project.

3. The obstacle factors were inadequate personnel, a teacher's problem about using ICT media and insufficient budget.

4. The approach that will make the sustainability was lab school all ways have monitoring from lab school center.

Department : Educational Research and Psychology... Student's Signature : Kraisi

Field Study.: Educational Research..... Principal Advisor's Signature : Siridej

Academic Year : 2007

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องด้วยความเมตตากรุณาและเอื้ออาทรอย่างสูงยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้โอกาสผู้วิจัยได้ เรียนรู้วิธีวิทยาการวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจ อันนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้วิจัยทั้งด้านการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ขอขอบพระคุณที่ท่านให้กำลังใจ ติดตามความก้าวหน้า ตลอดจนให้คำแนะนำที่มีคุณค่าซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล และ ดร. วันทยา วงศ์ ศิลปกรรมย์ ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียนทุกคนของ โรงเรียน กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ พี่ทัศนีย์ แสงจันทร์ และครอบครัวทิพย์ภักดิ์ ที่ให้ผู้วิจัยได้อาศัยที่พักขณะเก็บ ข้อมูล ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความมีน้ำใจและการต้อนรับที่อบอุ่น

ขอขอบคุณ คุณวิลาสินี พรรณรัตนศิลป์ และคุณเพ็ญศิริ อิ่มอุดม เพื่อนๆ และน้องๆ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและคำแนะนำที่ดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อทองสา คุณแม่อ้อย คุณเอกพงศ์ เที้ยวแสวง และทุกคนในครอบครัว คุณา ที่มอบความอบอุ่นและให้กำลังใจ สนับสนุนผู้วิจัยจนนำมาซึ่งความสำเร็จ ในครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนของโครงการ.....	7
ตอนที่ 2 โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน.....	12
ตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	25
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ตอนที่ 1 การเข้าสู่โครงการและความพร้อมเพื่อรับรองการประเมินโครงการ.....	57
ตอนที่ 2 บริบทของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน.....	60
ตอนที่ 3 ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน.....	66

	หน้า
ตอนที่ 4 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและแนวทางที่จะ ทำให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ.....	102
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี.....	113
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	121
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผลการวิจัย.....	126
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	130
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	131
รายการอ้างอิง.....	132
ภาคผนวก.....	135
ภาคผนวก ก หนังสือความร่วมมือในการวิจัย.....	136
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	138
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	147

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	53
4.1	วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ก.....	73
4.2	วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ข.....	85
4.3	วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ค.....	95
4.4	วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี.....	112

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดของโรงเรียนในฝัน.....	17
2.2	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	46

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา จึงทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge based economy) ซึ่งปัจจุบันการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับต่างๆ ยังมีความหลากหลายทั้งมาตรฐานและคุณภาพ โรงเรียนที่มีคุณภาพสูงมักจะอยู่เฉพาะในกรุงเทพฯ และในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัด ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในชนบทห่างไกล มักมีความขาดแคลนในทุกๆด้าน ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานได้ เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีที่อยู่ในเมือง มีโอกาสเข้าเรียนใน “โรงเรียนดี มีคุณภาพ” มากกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวยากจนและอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด หรือชนบท สภาพดังกล่าวก่อให้เกิด “ช่องว่างทางสังคม” และเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ตามนโยบายและเจตนารมณ์ของรัฐบาล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

คณะรัฐบาลเห็นความสำคัญในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและมีความเชื่อว่าการศึกษสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้ รัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อทำการแก้ไขปัญหาและพัฒนากำลังคนให้ดีขึ้น โดยลงมติเห็นชอบในหลักการ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2546 มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชาชน ดำเนินแผนการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (lab school) เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนโรงเรียนชั้นดี มีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีและส่งผลให้มีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นทางการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) เพื่อให้โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจัดตั้งศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันขึ้น

เพื่อรับผิดชอบดำเนินงานและจัดทำกรอบความคิดของโครงการ สร้างแนวคิดในการพัฒนาวิชาการ กำหนดภาพความสำเร็จของโรงเรียนในฝัน ทำแผนงานหลักและกลยุทธ์หลักของโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้ได้เป็นโรงเรียนในฝัน วางแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานหลักและกำหนดเกณฑ์ในการพัฒนาคัดเลือกเข้าสู่โครงการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 921 โรงเรียน ใน 795 อำเภอ 81 กิ่งอำเภอและ 45 เขตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งในระยะแรกของโครงการ จะเป็นการหาโรงเรียนที่เป็นตัวแทนในระดับอำเภอก่อน โดยพิจารณาจากโรงเรียนที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นหลัก

ปัจจุบันโครงการดำเนินงานระยะที่ 1 ในระดับอำเภอกครบกำหนดเวลาแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีโรงเรียนที่ผ่านการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน รวมทั้งสิ้น 921 โรงเรียน ครบทุกโรงเรียนที่เข้าโครงการ โดยการประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบหนึ่งที่น่าสนใจเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาสำหรับโรงเรียนในประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ (กระทรวงศึกษา, 2546) เนื่องจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นระยะที่ 1 ในระดับอำเภอแล้วและสมาชิกของโครงการทั้ง 921 โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ผ่านการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งก่อนจะสิ้นสุดระยะแรกของโครงการนั้น ได้มีผู้ศึกษาการดำเนินงานและภาพความสำเร็จของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานและการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาและติดตามการดำเนินงานของโครงการว่ามีความยั่งยืนหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความยั่งยืนและปัจจัยที่ส่งเสริมต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเพื่อให้ได้สารสนเทศแก่โครงการอื่นๆ นำไปพัฒนาและประยุกต์ให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการเพื่อใช้ในการดำเนินการให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป และทำให้มีงานวิจัยที่เป็นข้อมูลสนับสนุนให้กับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันในด้านความยั่งยืนและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะโครงการได้มีการขยายและพัฒนาโรงเรียนในฝันไปสู่ระดับตำบลและหมู่บ้าน

คำถามของการวิจัย

1. สภาพความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยแห่งความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันมีอะไรบ้าง
3. แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยศึกษาในลักษณะข้ามกรณี (cross - case studies) กรณีศึกษาเป็นโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จำนวน 3 โรงเรียน
2. ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา คือ ศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งประกอบด้วย
  - 2.1 ความยั่งยืนของการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันยึดตามแนวคิดการพัฒนาวิชาการผนวกกับแนวทางการดำเนินงานของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน มี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านระบบของภาคีเครือข่าย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
  - 2.2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

2.3 แนวทางส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง โครงการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ให้กับโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันโดยมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้โรงเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนชั้นนำ และมีการกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นโรงเรียนที่เน้นการจัดการเรียนการสอนด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน

โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน หมายถึง โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ที่มีการพัฒนาและมีผลการพัฒนาสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการอย่างเป็นรูปธรรมและผ่านการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่เป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนอื่นต่อไป

การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน หมายถึง การปฏิบัติงานของบุคคลต่างๆ ในโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง การคงไว้ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันเพื่อให้เกิดผลผลิตตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันอย่างต่อเนื่อง โดยในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. **การบริหารจัดการ** ใช้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนวัตกรรมใหม่ๆ (คิดนอกกรอบ) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ สร้างบรรยากาศการบริหารที่เป็นเอกภาพ (school-based management) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยวิธีการบริหารแบบทั่วทั้งองค์กร (whole-school approach) บริหารด้วยระบบข้อมูล (Databased) มีระบบดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (participatory learning) พัฒนาเครือข่ายที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โรงเรียนชั้นนำทุกสังกัดและสถาบันอุดมศึกษา (two-way communication) จัดสรรให้มีครูครบทุกสาระหลักสูตรและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ มีระบบการจูงใจ ทั้งนักเรียน ครูผู้บริหารและผู้สนับสนุนด้วยการประกวดผลงานผ่านสื่อ ICT อย่างต่อเนื่อง บริหารงบประมาณ

และทรัพยากร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (result-based management) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ให้มีความเข้มแข็ง

2. การจัดการเรียนรู้ โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child-centered) อย่างแท้จริง จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือทำ (activities-based learning) เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม (site-based learning) เรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning) เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (team projects) ร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนหรือสถานประกอบการ (participatory learning) เรียนรู้อย่างหลากหลายและบูรณาการ (diversified/ integrate learning Model) เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (ict, e-learning, network learning)

3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ต้องจัดให้มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและห้องสมุดต้องมีมาตรฐาน มีเครือข่ายการเรียนรู้ (internet) มีการอบรมผู้นำของแหล่งการเรียนรู้ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลโรงเรียนได้

4. การพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยครูจะต้องมีภาวะผู้นำในการสอนอย่างเข้มแข็ง สร้างบรรยากาศความคาดหวังผลการเรียนสูง ยึดภารกิจการสอนเป็นเรื่องสำคัญ จัดสภาพแวดล้อมเกื้อกูลต่อการเรียน ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ทุ่มเวลาให้กับการสร้างสรรค์ กิจกรรมการเรียนรู้

5. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายโรงเรียนมีระบบเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยงศึกษานิเทศก์ ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้มีความรวดเร็วคล่องตัวในการปฏิบัติงาน โรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศโดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์

การศึกษาแบบข้ามกรณี หมายถึง การศึกษาแบบข้ามกรณีนั้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแบบรายกรณี 3 กรณี แต่ละกรณีมีความแตกต่างกันด้านขนาดและสถานที่ตั้งแล้วนำข้อค้นพบที่ได้มานั้นเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและอ้างอิงได้สู่กรณีอื่นๆที่มีลักษณะที่คล้ายกันจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้นั้นมีความชัดเจนและละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสรุปอ้างอิงได้มากกว่าการศึกษาเพียงกรณีเดียว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบสภาพความยั่งยืนของการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันภายหลังได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบแล้ว
2. ได้สารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ได้สารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนของโครงการ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนของโครงการ

- 1.1 ความหมายของความยั่งยืนของโครงการ
- 1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของโครงการ
- 1.3 วิธีการศึกษาความยั่งยืนของโครงการ

ตอนที่ 2 โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

- 2.1 แนวคิดของการจัดตั้งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
- 2.2 การดำเนินงานของโครงการ
- 2.3 เป้าหมายในอนาคตของโครงการ

ตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ
- 3.2 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบข้ามกรณี

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนของโครงการ

1.1 ความหมายของความยั่งยืนของโครงการ

AACPS Development Office (2005) ให้ความหมายความยั่งยืนของโครงการว่า หมายถึง การคงไว้ซึ่งผลลัพธ์ เป้าหมาย ผลผลิต และเป็นกระบวนการที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งโครงการจะมีความยั่งยืนนั้นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโครงการให้มีความชัดเจน มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยต้องมีการประเมินความสำเร็จของการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงโครงการต่อไป นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้โครงการมีความยั่งยืน ก็คือ การพัฒนาและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวางและจริงจัง มี

กระบวนการให้ความรู้ มีการจัดการความรู้ และต้องมีการสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน โครงการอย่างต่อเนื่อง

International Journal of Government Auditing (1994) ให้ความหมายของ ความยั่งยืนของ โครงการ คือ ความสามารถในการผดุงรักษาผลลัพธ์หรือบริการ ไว้ในระดับเป็นที่น่าพอใจในระยะ ยาว นั่นคือจุดสูงสุดในการทดสอบความพยายามที่จะพัฒนาซึ่งไม่ได้ต้องการผลสำเร็จเพียง บางส่วนของโครงการแต่รวมถึงวัตถุประสงค์ทั้งหมดของโครงการ โดยการก่อให้เกิดรายได้และ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การจัดการโครงการต้องมีเทคโนโลยี การเงินและ เครื่องมืออย่างเพียงพอที่จะทำให้สำเร็จอย่างยั่งยืน

จุดเริ่มต้นของความยั่งยืน คือ พื้นฐานของการวางแผนโครงการที่ดี ซึ่งน่าจะประกอบไป ด้วย การเตรียมสิ่งต่างๆสำหรับประชาชนทำให้เกิดความเชื่อมั่น สิ่งที่เตรียมก็คือ เป็นการสร้าง ความเชื่อมั่นในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมในองค์กรที่ดี สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดผลสำเร็จ ความ ยั่งยืนของโครงการต้องเน้นให้เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งจะทำให้โครงการเกิดความสำเร็จ โดย ความสำเร็จนั้นจะเกิดจากการให้คำแนะนำ คนในองค์กรช่วยกันแนะนำ ช่วยเหลือเกื้อกูล และทุก คนในองค์กรต้องมีศีลธรรม จรรยาบรรณ เมื่อได้เจอข้อผิดพลาดต้องช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุ ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

แต่แต่ละคนจะมีความเชื่อที่ต่างกัน คนภายในองค์กรมีการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกองค์กร เพื่อพัฒนาศักยภาพภายในตัวเองและเพื่อพัฒนาศักยภาพในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจน ความก้าวหน้าของหน้าที่การงาน ซึ่งไม่ได้เชื่อว่าคนเราเกิดมาจะมีพรสวรรค์ในการติดต่อสื่อสารแต่ มีความเชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาทักษะการพูด การฟังได้และยังเชื่อในความสามารถของแต่ละ คนว่าจะมีการพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อเรามีการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ต้องเผชิญสิ่งใหม่ เหตุการณ์ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารตลอดจนทำให้ความสามารถเพิ่มขึ้น

การมีความจริงใจ ความซื่อสัตย์มีแนวโน้มทำให้บุคคลอื่นมีความเชื่อมั่นต่อองค์กร มี แนวโน้มจะประสบความสำเร็จ ในขณะที่การสร้างความปลอดภัยในชีวิตสำหรับครอบครัว ตลอดจนมีการส่งเสริมเรื่องเศรษฐกิจทำให้การดำเนินชีวิตทุกวันเป็นไปอย่างมีความสุข ดังนั้น จุดเริ่มต้นของความยั่งยืน คือ ต้องมีโครงสร้างภายในองค์กรที่ดี มีบุคลากรและผู้สนับสนุน ตลอดจนมีกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ และนวัตกรรมในการแก้ปัญหาสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากความหมายของความยั่งยืนของโครงการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความยั่งยืนของ โครงการ หมายถึง การคงไว้ซึ่งกระบวนการที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ เป้าหมาย ผลผลิตทั้งหมดของ โครงการอย่างต่อเนื่องและยาวนานต่อไป

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของโครงการ

Australian Agency for International Development (2000) กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของโครงการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของโดยให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการออกแบบและสนับสนุน สร้างความต้องการเริ่มต้น ควบคุมโครงการและประเมินผล 2) การสร้างความสามารถและการฝึกอบรมให้กับผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ก่อนเริ่มต้นโครงการและทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการที่ถูกต้องจะต้องมีการกระตุ้นและถ่ายทอดทักษะสู่ประชาชน 3) นโยบายรัฐบาล โดยการพัฒนาโครงการจะต้องมีแนวนโยบายตรงกับนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น 4) งบประมาณ 5) การจัดการ องค์กร กิจกรรมที่รวบรวมจากการเพิ่มหรือต่อเติมโครงสร้างท้องถิ่นจะยั่งยืนกว่าการสร้างใหม่หรือคล้ายคลึงกับโครงสร้าง 6) สังคม ศีลธรรม และวัฒนธรรม ซึ่งการแนะนำความคิดใหม่ เทคโนโลยี และทักษะต้องมีความเข้าใจในระบบการตัดสินใจ การกระทำของท้องถิ่น การแบ่งแยกศีลธรรม และความโน้มเอียงทางวัฒนธรรม 7) เทคโนโลยี การจัดหาจากภายนอกจะต้องเลือกอย่างระมัดระวัง คำนึงถึงงบประมาณท้องถิ่นที่จะหามาได้สำหรับการบำรุงรักษาและเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการยอมรับวัฒนธรรมและความสามารถของท้องถิ่นเพื่อจัดหาต่อไปและซื้อสิ่งที่จำเป็นที่สุดมาสำรองไว้ 8) สิ่งแวดล้อม โดยชุมชนชนบทจะขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและจัดการกับการใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น ส่วนสังคมเมืองก็ต้องมีการจัดการกับมลภาวะที่เพิ่มขึ้น 9) การเมืองภายนอกและปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในภาวะเศรษฐกิจที่อ่อนแอโครงการไม่ควรจะยุ่งยากซับซ้อน ใหญ่โตหรือแพง 10) ระยะเวลาจริง โดยโครงการระยะสั้นอาจจะไม่เพียงพอที่จะรุกแก้ปัญหาในทางยั่งยืน การมีส่วนร่วมเมื่อพฤติกรรมและองค์กรเปลี่ยนความตั้งใจ ส่วนในโครงการระยะยาวอาจจะมีอีกวิธีหนึ่ง หรือขึ้นอยู่กับประสบการณ์

International Journal of Government Auditing (1994) กล่าวว่า ความยั่งยืนของโครงการขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล การจัดการและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และงบประมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) นโยบายของรัฐบาล การพัฒนาโครงการต้องกระทำภายใต้บริบทของนโยบายการพัฒนาในระดับชาติ และนโยบายรัฐบาลมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของโครงการเป็นอันมาก โดยปกติรัฐบาลจะแสดงความปรารถนาในการสนับสนุนอย่างจริงจังสำหรับโครงการใหม่ในขั้นตอนการวางแผนแต่ในระหว่างการส่งเสริมไม่สามารถที่จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสนับสนุนได้อย่างพอเพียงเกี่ยวกับผลในค่าใช้จ่ายและเวลาที่ล่วงไป สำหรับการประเมินต้องประกอบด้วยขอบเขตในการให้การสนับสนุนของรัฐบาล ได้แก่ ด้านงบประมาณ การแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ การจัดการหนี้สิน ราคาผลผลิต การจัดการทรัพยากรบุคคล และการมีส่วนร่วมของผู้รับผลประโยชน์

2) การจัดการและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น มีระเบียบการบริหารที่เหมาะสม การจัดการตำแหน่งหัวหน้า และการมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ล้วนเป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำต้อง

รับผิดชอบในการสร้างนโยบายเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การตั้งเป้าหมาย และการระดมความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่จะส่งเสริมความยั่งยืนก็คือ การมีวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตรงกับความสามารถของผู้บริหารและการรักษาการดำเนินงานของโครงการให้มีการดำเนินงานต่อไป

คนทำงานที่มีประสบการณ์และทักษะส่วนใหญ่จะย้ายไปโครงการใหม่ที่ดึงดูดความสนใจมากกว่า เพราะว่าโครงการใหม่ได้รับงบประมาณมากกว่า โดยปล่อยให้ความรับผิดชอบทั้งหมดตกไปอยู่ในมือผู้ที่มีความสามารถน้อยกว่าหรือคนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นน้อยกว่า ความใส่ใจที่ไม่เพียงพอในการทำให้ระบบมีประสิทธิภาพ และการระดมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นสามารถที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมที่จำเป็นต่อการส่งเสริมความยั่งยืนนั้นล้มเหลวได้

3) งบประมาณ ความยั่งยืนของโครงการขึ้นอยู่กับทุนที่พอเพียงในการดำเนินงาน การคงสภาพ และค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน การลงทุน และความต่อเนื่องของรายได้ของโครงการ โครงการส่วนใหญ่จะประสบปัญหาที่เกี่ยวกับเงินทุน เพราะนโยบายการประเมินราคาที่ไม่สมเหตุสมผล ขาดการแข่งขัน และระบบการสนับสนุนที่ไม่มีประสิทธิภาพ

Peter Boswell (2000) กล่าวว่าปัจจัยความยั่งยืนของโครงการ ประกอบด้วย การศึกษา การสร้างนวัตกรรม การจัดการองค์กร และการพัฒนาและการปรับปรุง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การศึกษา โครงการจะประสบความสำเร็จมีความยั่งยืนนั้น จะต้องมีการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มีองค์ความรู้ในการจัดการองค์กร ตลอดจนมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือองค์กรของตนเอง

2) การจัดการองค์กร โดยเฉพาะการจัดการระบบการคิดของคนในองค์กรจะต้องมีความสอดคล้องในแนวเดียวกัน ไม่มีความขัดแย้งกันเกี่ยวกับนโยบาย

3) การสร้างนวัตกรรม จะต้องมีการคิดและสร้างสิ่งใหม่ๆให้เกิดขึ้นโดยการเปิดองค์กรเพื่อการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากภายนอกองค์กร

4) การพัฒนาและการปรับปรุง จะต้องมีการแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เกิดสิ่งที่ดีกว่าเสมอ

จากสิ่งที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของโครงการ ได้แก่ การจัดการ การมีส่วนร่วมของผู้ได้รับประโยชน์ นโยบายของรัฐบาล งบประมาณ การศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยี และวัฒนธรรมของคนในองค์กรหรือท้องถิ่น

1.3 วิธีการศึกษาความยั่งยืนของโครงการ

International Journal of Government Auditing (1994) ตัวชี้วัดของความยั่งยืนของโครงการประเมินได้จากตัวชี้วัดการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่างๆของโครงการ ได้แก่ 1) การก่อกำเนิดและการกระจายของรายได้หรือเงินช่วยเหลือ 2) สามารถที่จะคงไว้ซึ่งการรับประโยชน์หรือเงินช่วยเหลือ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถขององค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรที่จะบริหารโครงการที่มีประโยชน์ 3) รับผิดชอบระบบการจัดการความสัมพันธ์เพื่อที่จะสนับสนุนให้กิจกรรมที่จะส่งเสริมโครงการให้เข้มแข็ง 4) เปลี่ยนคุณภาพชีวิตของผู้รับประโยชน์จากโครงการ 5) ความต่อเนื่องในการมีสังคมเศรษฐกิจที่ดีของประชากรกลุ่มเป้าหมาย และความสามารถในการเปลี่ยนแปลง 6) ความสามารถที่จะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนในเรื่องเทคโนโลยีและการจัดการระบบ 7) ระบบที่จะทำให้น่าไว้วางใจว่ามีกระจายผลประโยชน์ของโครงการอย่างยุติธรรม

ATE (2000) ตัวชี้วัดความยั่งยืนของโครงการ ประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ระยะยาว มีเป้าหมายของโครงการ และมีบุคลากรในการทำงาน 2) มีพันธกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับ งบประมาณ การให้ความรู้ และระยะเวลาในการทำงาน 3) มีการกำหนดคนสำคัญและผู้ร่วมในการทำงาน มีขั้นตอนของแผนงาน 4) มีวิธีการเฉพาะและระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการโดยได้จากผู้ดูแลและผู้มีส่วนร่วมกับโครงการ 5) เขียนรวบรวมแผนที่ทำมาอย่างเป็นระบบ 6) มีกลยุทธ์ในการหาทุนและผู้สนับสนุนโครงการต่อไป และ 7) มีการสร้างความตระหนักให้มีการพัฒนาปรับปรุงโครงการต่อไป

AACPS Development Office (2005) กล่าวว่าโครงการจะมีความยั่งยืนต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโครงการให้มีความชัดเจน มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยต้องมีการประเมินความสำเร็จของการดำเนินโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงโครงการต่อไป นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้โครงการมีความยั่งยืน ก็คือ การพัฒนาและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวางและจริงจัง มีกระบวนการให้ความรู้ มีการจัดการความรู้ และต้องมีการสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

สามารถสรุปได้ว่า วิธีการศึกษาความยั่งยืนของโครงการพิจารณาได้จากตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ชัดเจน 2) มีแผนการปฏิบัติงานด้านบุคลากร งบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และทรัพยากร 3) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ 4) มีระบบบริหารจัดการที่ดี 5) มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดการโครงการ 6) มีการสร้างความตระหนักในการพัฒนาโครงการ และ 7) การประเมินโครงการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

ตอนที่ 2 โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

เป็นโครงการของรัฐบาลเพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ โดยมีแนวคิดของการจัดตั้งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน วิทยาลัยฯ พันธกิจ กลยุทธ์หลัก วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ การขับเคลื่อนกลยุทธ์ กรอบความคิดของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน แนวคิดในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนในฝัน การทำแผนหลัก แผนการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน องค์ประกอบของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน แผนการในการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน และเป้าหมายของโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดของการจัดตั้งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

โครงการนี้เริ่มมาจากเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชนบท ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนท้องถิ่นใกล้บ้านที่ได้รับการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานให้ทัดเทียมกับโรงเรียนชั้นนำของประเทศ จึงมีแนวคิดที่จะสร้างโรงเรียนในฝันให้กระจายอยู่ทุกอำเภอเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมเด็กไทยที่ขาดโอกาสได้รับการพัฒนาในระดับมาตรฐานใกล้บ้าน เป็นการขับเคลื่อนพลังปัญญา พลังประสบการณ์ พลังทรัพย์เข้าสู่โรงเรียน เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนโรงเรียนชั้นนำ มีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีและส่งผลให้มีรายได้ดี คุณภาพชีวิตที่ดี นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project) เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๖ และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการ พัฒนาแนวคิดและหลักการ โดยมีความเชื่อที่ว่าการศึกษาสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนชาวไทยสามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจน ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นที่สำคัญของรัฐบาล ดังนั้น โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจึงเป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝันของคนในสังคมเป็นจริงได้ ในระยะเริ่มต้นของโครงการกำหนดให้มีอำเภอละ ๑ โรงเรียน รวม ๕๒๑ โรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของโครงการ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กระทรวงศึกษาธิการ(2546) ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ดำเนินการพัฒนาแนวคิดและหลักการจัดตั้งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ดังนี้

1. เพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. เพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษา
3. เพื่อการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกอนาคต
4. เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งก้าวสู่การแข่งขันในระดับสากลต่อไป
5. การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้มีจำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรมืออาชีพอย่างเพียงพอ มีการพัฒนาด้านกายภาพอย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและเป็นโรงเรียนสาธิตการฝึกอบรมครู
7. การวัดประเมินผล เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองภายในโรงเรียนและการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์หลักของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน

วิสัยทัศน์ที่ใช้ในการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันให้ประสบผลสำเร็จนั้นรัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการที่จะยกระดับมาตรฐานการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของเด็กไทยในชนบท และเพื่อให้การดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาบรรลุเป้าหมายรัฐบาลจึงได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์ทางการศึกษาไว้อย่างชัดเจนว่า ภายในปี พ.ศ. 2550 คนไทยทุกคนจะต้องมีโอกาสและมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคนและทุกส่วนรวมจะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเรียนรู้อย่างมีความสุข มีคุณภาพสูงจากวิสัยทัศน์ดังกล่าว โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจึงได้เกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล และเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันบรรลุผลและสอดคล้องตามวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของชาติ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันจึงได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันไว้ว่า “สร้างโอกาสให้เด็กไทย”(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1) ซึ่งหมายถึง การให้เด็กไทยในชนบทได้มีโอกาสศึกษาอย่างทั่วถึง โดยรัฐดำเนินการพัฒนาโรงเรียนอย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน ให้เป็นโรงเรียนที่ดีมีมาตรฐานสูง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กไทยในชนบทได้เรียนในโรงเรียนดีๆ ใกล้บ้าน พันธกิจที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ด้านพันธกิจ เป็นการกำหนดกรอบกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนในโครงการให้เป็นโรงเรียนขั้นดี มีมาตรฐานโดยได้กำหนดพันธกิจว่า “สร้างโรงเรียนขั้นดีให้เด็กไทยได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต คิดวิเคราะห์ มีความสามารถทางด้านเทคโนโลยี มีคุณธรรม รักวัฒนธรรมไทยและมั่นใจในตนเอง”

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1) ซึ่งจากพันธกิจดังกล่าว โรงเรียนทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันจะต้องดำเนินงานตามกรอบกลยุทธ์ของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะผู้เรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

กลยุทธ์หลักของโครงการ

เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีบริบทที่ต่างกัน การที่โรงเรียนจะประสบความสำเร็จก้าวสู่การเป็นโรงเรียนในฝันได้นั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันได้เสนอกลยุทธ์หลักเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้โรงเรียนได้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ดังนี้

1. สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม
2. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะการดำรงชีวิตได้ตามศักยภาพ
3. สร้างเสริมศักยภาพบุคลากรทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
4. เพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
5. ระดมสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์และผู้ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา

การขับเคลื่อนกลยุทธ์

เพื่อให้การดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจตามเจตนารมณ์ของโรงเรียนในฝัน จึงได้กำหนดรูปแบบและแนวทางในการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังต่อไปนี้

แนวคิดในการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ได้นำแนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (balanced scorecard) มากำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ

1. มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) เป็นการพิจารณาความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่คาดหวัง

2. มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) เป็นการพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ และการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

3. มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) เป็นการพิจารณาปัจจัยที่ใช้ขับเคลื่อนให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่คาดหวัง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและทักษะของครู ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

4. มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) เป็นการพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุภาพความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุน อัตรากำลัง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และงบประมาณ

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives)

1. ด้านนักเรียน นักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1.1 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้เรียน มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์

1.2 มีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเองนักเรียนทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม มั่นใจในตนเอง และกล้าแสดงออก

1.3 มีความเป็นไทย นักเรียนมีความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

2.1 โรงเรียนธรรมชาติ โรงเรียนระบบการบริหารจัดการที่ดี มีบรรยากาศและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตรพึงกัลยาณมิตรและร่วมรับผิดชอบ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

2.2 สร้างโอกาสและดูแลและช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนให้บริการทางการศึกษา ได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และดูแล ช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนตามศักยภาพอย่างทั่วถึง

2.3 บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

2.4 ประกันคุณภาพโรงเรียนเพิ่มระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น เป็นที่ยอมรับของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

3. การเรียนรู้และการพัฒนา

3.1 ความเป็นมืออาชีพครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง มีความรู้ความสามารถ และจิตวิญญาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2 E-school โรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. งบประมาณและทรัพยากร

4.1 ภาาติเครือข่ายโรงเรียนมีระบบเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยงศึกษานิเทศก์ ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2 ความคุ้มค่าโรงเรียนมีทรัพยากรที่เหมาะสม ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรอบความคิดของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

จากแนวคิดของการจัดการศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (กระทรวงศึกษาธิการ, อ้างถึงใน นกสร ต้นปีทมดิลก, 2548) ได้พัฒนามาเป็นกรอบความคิดของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยศูนย์บริหารโครงการมีแนวความคิดว่าการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน 921 โรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝันต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของกลุ่มกัลยาณมิตรผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 ตัวช่วย 1 ตัวเชื่อม ดังนี้

ตัวช่วยที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่นักเรียน ครูและผู้บริหาร ตามความสนใจผ่านระบบ e-learning ได้แก่ การให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ จากครูมืออาชีพ แนวทางการแก้ปัญหาให้นักเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ เช่น การให้บริการสืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในและต่างประเทศ

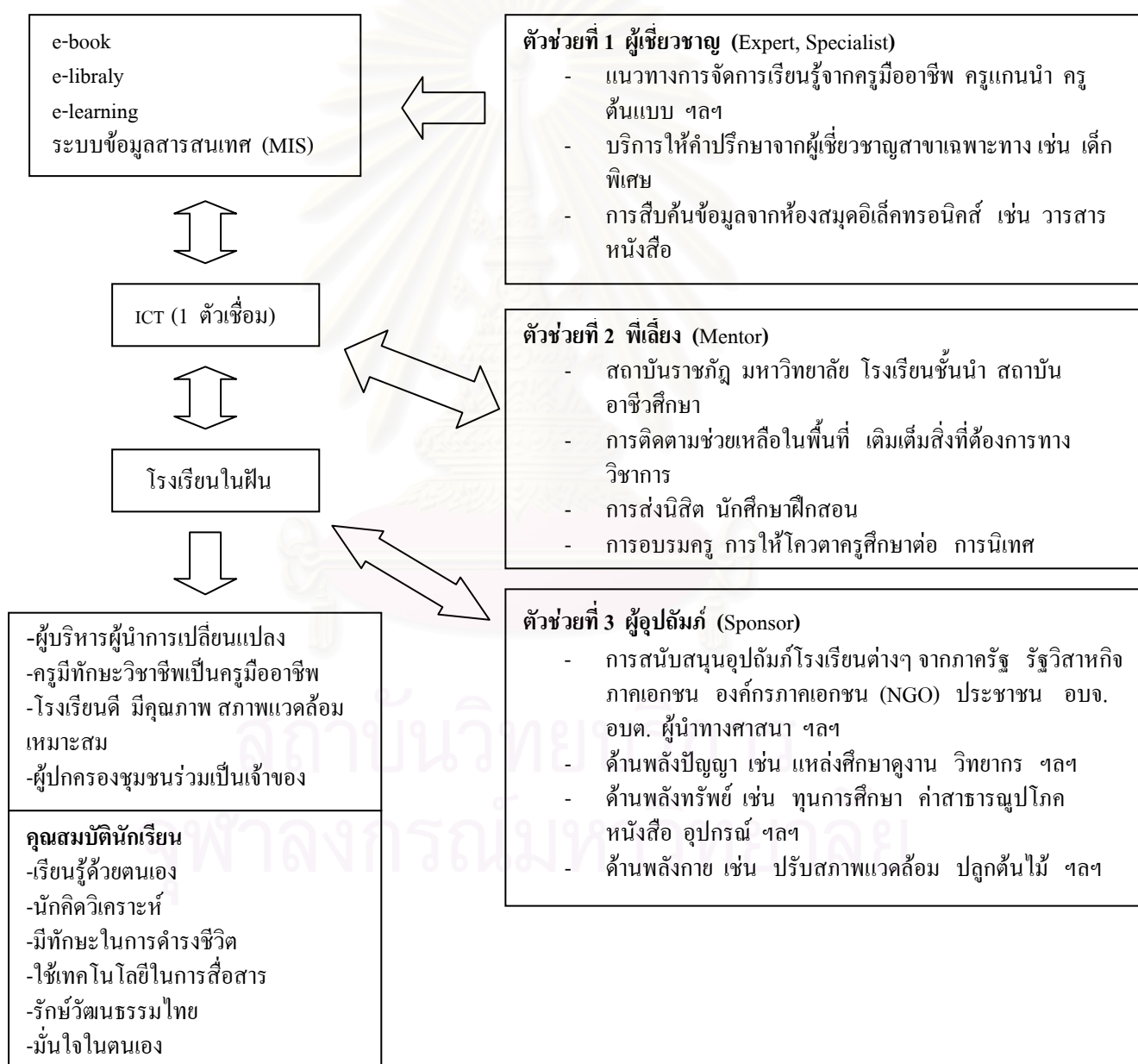
ตัวช่วยที่ 2 พี่เลี้ยง เป็นกลุ่มกัลยาณมิตรผู้ให้ความช่วยเหลือครูและผู้บริหารให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ ติดตามช่วยเหลือโรงเรียนในพื้นที่อย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เช่น การพัฒนาครูประจำการโดยการให้โควตาครูศึกษาต่อ หรือให้การนิเทศ เป็นต้น

ตัวช่วยที่ 3 ผู้อุปถัมภ์ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรที่สมัครใจให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน รับผิดชอบ รับเป็นเจ้าภาพโรงเรียนในฝันในลักษณะการมีส่วนร่วม ทั้งทางด้านพลังกาย พลังทรัพย์และพลังปัญญาเพื่อร่วมกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมายของโรงเรียนในฝันได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

1 ตัวเชื่อม ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร (ICT) การสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วง คอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) เพื่อการสืบค้นของผู้บริหาร ครูและนักเรียน

ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) และอินทราเน็ต (intranet) รวมถึงการเชื่อมโยงตัวช่วยต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มพี่เลี้ยง กลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholders) ของโครงการในส่วนกลาง

ทั้ง 3 ตัวช่วยและ 1 ตัวเชื่อม ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนในพื้นที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปในสังกัด และนี่คือที่มาของคำว่า Lab School Project และเมื่อได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาตามกรอบความคิดของโครงการแล้วก็น่าจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จต่อโครงการสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพ 2.1 กรอบแนวคิดของโรงเรียนในพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, อ้างถึงใน นกสร ต้นปัทมดิลก, 2548:20)

แนวคิดในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน

รัฐบาลมีนโยบายที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ว่าโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันสามารถพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและไร้ขีดจำกัด โดยอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชน ด้วยระบบบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เป็นโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทั้งด้านวิชาการและการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ รักการแสวงหาความรู้อย่างไม่สิ้นสุด รู้ทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันกับสังคมโลกได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) จึงได้วางแผนในการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ลักษณะหลักสูตร เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องมีมาตรฐานและสาระการเรียนรู้มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (advanced program) มีอิสระในการจัดการเรียนรู้ ตามศักยภาพของผู้เรียน เปิดโปรแกรมการเรียนอย่างหลากหลายและมีมาตรฐานสูง เชื่อมโยงกับอาชีพในท้องถิ่น เพิ่มพูนทักษะเพื่อการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้ เน้นให้นักเรียนทุกคนสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้และใช้เทคโนโลยีเป็นและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศได้ เป็นตลาดความรู้ให้แก่ชุมชน (ชุมชนร่วมเรียนรู้กับผู้เรียนได้ตามต้องการ) เป็นหลักสูตรที่เรียนได้ทั้งนักเรียนและบุคคลทั่วไป เป็นหลักสูตรที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาต่อและสร้างฐานการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพของผู้เรียน

2. การบริหารจัดการ ใช้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนวัตกรรมใหม่ๆ (คิดนอกกรอบ) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ สร้างบรรยากาศการบริหารที่เป็นเอกภาพ (school-based management) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยวิธีการบริหารแบบทั่วทั้งองค์กร (whole-school approach) บริหารด้วยระบบข้อมูล (databased) มีระบบดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (participatory learning) พัฒนาเครือข่ายที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โรงเรียนชั้นนำทุกสังกัดและสถาบันอุดมศึกษา (two-way communication) จัดสรรให้มีครูครบทุกสาระหลักสูตรและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ มีระบบการจูงใจ ทั้งนักเรียน ครูผู้บริหารและผู้สนับสนุนด้วยการประกวดผลงานผ่านสื่อ ICT อย่างต่อเนื่อง บริหารงบประมาณและทรัพยากร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (result-based management) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้มีความเข้มแข็ง

3. การจัดการเรียนรู้ โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child-centered) อย่างแท้จริง จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือทำ (activities-based learning) เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม (site-based learning) เรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning) เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (team projects) ร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนหรือสถานประกอบการ (participatory learning)

เรียนรู้อย่างหลากหลายและบูรณาการ (diversified/ integrate learning model) เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (ict, e-learning , network learning)

4. การพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ต้องจัดให้มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและห้องสมุดต้องมีมาตรฐาน มีเครือข่ายการเรียนรู้ (internet) มีการอบรมผู้นำของแหล่งการเรียนรู้ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลโรงเรียนได้

5. การพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยครูจะต้องมีภาวะผู้นำในการสอนอย่างเข้มแข็ง สร้างบรรยากาศความคาดหวังผลการเรียนสูง ยึดภารกิจการสอนเป็นเรื่องสำคัญ จัดสภาพแวดล้อมเกื้อกูลต่อการเรียน ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ทุ่มเวลาไว้กับการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้

6. การประเมินผล การประเมินผลการเรียนรู้ต้องใช้วิธีที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ และเอื้อต่อการเทียบโอนผลการเรียนได้ กำหนดเกณฑ์ที่เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนที่ชัดเจน ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สังเกตจากผลงานและสภาพการปฏิบัติงานตามจริง ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ท้าทายความสามารถและแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ส่วนการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน ควรทำอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

2.2 การดำเนินงานของโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน และผู้เรียนเป็นสำคัญ ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันได้ ดำเนินการจัดทำแผนหลักโครงการหนึ่งอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จที่กำหนดไว้

การทำแผนหลักของโครงการ

แผนหลักประกอบด้วย วิสัยทัศน์ คือ สร้างโอกาสให้เด็กไทย และกำหนดพันธกิจ คือ สร้างโรงเรียนขั้นดี ให้เด็กไทยได้เรียนรู้ด้วยตัวเองตลอดชีวิต คิดวิเคราะห์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยี มีคุณธรรม รักยวฒนธรรมไทยและมั่นใจในตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ,2546) นอกจากนี้ยังได้กำหนดเป้าหมายสุดท้ายของโครงการที่จะได้ผลผลิตออกมาในภาพความสำเร็จโครงการ ซึ่งมีลักษณะ 5 ด้าน ดังนี้ นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

องค์ประกอบของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน

1. องค์ประกอบด้านผลผลิต

1.1 ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสามารถพัฒนาสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

1.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับศรัทธาและเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนอื่นและชุมชน

1.3 ชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและเกื้อหนุนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมือง

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการ

2.1 กระบวนการเรียนรู้

2.1.1 ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2 จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและมีความเป็นประชาธิปไตย

2.1.3 จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาและแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขและปลอดภัย

2.2 การบริหารจัดการ

2.2.1 บริหารจัดการดี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2.2 บริหารคุณภาพทั้งระบบโรงเรียน

2.2.3 บริหารระบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

2.2.4 เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชนและองค์กรเอกชน

2.3 การประกันคุณภาพ

2.3.1 มีระบบประกันคุณภาพภายในและพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก

3. องค์ประกอบด้านปัจจัย

3.1 ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นมืออาชีพ และมีจำนวนเพียงพอ

3.2 ทรัพยากร เทคโนโลยีและงบประมาณมีจำนวนเพียงพอ

แผนการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน

แผนการดำเนินงาน โรงเรียนในฝันให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าประสงค์ของโครงการ คือการนำกลยุทธ์เริ่มในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตรงตามเป้าหมายของโครงการ มากำหนดเป็นแผนงานหลัก 5 แผนงาน โดยมีรายละเอียดของแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ

1. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและการยอมรับของผู้เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นการพัฒนาเอกลักษณ์ตามความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ และทิศทางโรงเรียนในฝัน
2. โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดวางโครงสร้าง ระบบการบริหารจัดการที่ดี บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมตลอดจนกระบวนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาโรงเรียนบ่งบอกถึงการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบความคล่องตัว ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรที่ผนึกพลังสร้างสรรค์แบบกัลยาณมิตร
3. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีระบบการวางแผน กำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานที่เน้นการปรับปรุงพัฒนาอย่างสมดุลรอบด้าน
4. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีความสามารถในการให้บริการทางการศึกษา ได้ครอบคลุมทั่วถึงผู้รับบริการในเขตพื้นที่บริการ เพื่อเป็นการประกัน โอกาสและสิทธิให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
5. โรงเรียนทุกโรงเรียนพัฒนาระบบประกันคุณภาพของโรงเรียนอย่างเข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของโรงเรียน
6. โรงเรียนทุกโรงเรียนใช้ระบบเทียบเคียงมาตรฐาน (Benchmarking) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
7. โรงเรียนทุกโรงเรียนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้เข้มแข็งลดความเสี่ยงจัดภัยอุปสรรคที่ก่อปัญหาให้นักเรียนตลอดจนการช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้มีความสามารถพิเศษ โดยการ
  - 7.1 จัดครูที่เหมาะสมดูแลช่วยเหลือนักเรียนประมาณ 1 : 25
  - 7.2 พัฒนาคูแนะแนวให้เป็นนักจิตวิทยาโรงเรียน เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อน
  - 7.3 จัดกิจกรรมโฮมรูม ครูที่ปรึกษาพบนักเรียน อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
  - 7.4 จัดระบบการรวบรวมข้อมูลนักเรียน การวิเคราะห์ วินิจฉัย การจำแนกคัดกรอง
  - 7.5 การกำหนดมาตรการ วิธีการ ป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริม ตามลักษณะพฤติกรรม
  - 7.6 จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และแนวทางการปฏิบัติต่อนักเรียนที่เสริมสร้างความไว้วางใจ ความอบอุ่น ความปลอดภัย
  - 7.7 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสัมพันธภาพและความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในลักษณะ ศิษย์-ครู-ผู้ปกครอง และการเยี่ยมบ้านนักเรียน
  - 7.8 จัดตั้งองค์กรสหวิชาชีพที่ประกอบด้วยบุคลากร ผู้ชำนาญการในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหา เด็กและเยาวชน เช่น นักจิตวิทยา แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย ฯลฯ เพื่อร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมนักเรียนตามลักษณะความจำเป็นเฉพาะกรณี

7.9 จัดตั้งกองทุนอาหารกลางวันนักเรียนทุกโรงเรียน

7.10 จัดตั้งเครือข่ายคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ประกอบด้วยผู้ปกครององค์กรภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และสถานศึกษาใกล้เคียงเพื่อร่วมกันดูแลนักเรียนในระดับชุมชน

8. โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับการนิเทศส่งเสริมสนับสนุนอย่างทั่วถึง

แผนพัฒนาคุณภาพนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้

1. นักเรียนทุกคนอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. นักเรียนทุกคนเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการค้นคว้า
3. นักเรียนทุกคนใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้
4. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2-4 ทุกคน สร้าง นำเสนอผลงานโดยการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
5. นักเรียนทุกคนมีผลงานที่แสดงความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์
6. นักเรียนทุกคนได้รับการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตในด้านการจัดการดูแลช่วยเหลือตนเอง ทักษะบริโภคทางสังคม การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมทักษะการจัดการและสร้างอาชีพ
7. นักเรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการ สร้างงานอาชีพ และการประกอบการ
8. นักเรียนร้อยละ 25 มีประสบการณ์หารายได้ระหว่างเรียน
9. นักเรียนทุกคนกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมทางกาลเทศะ
10. นักเรียนทุกคนได้แสดงออกทางด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
11. นักเรียนทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนด
12. นักเรียนทุกคนใช้ภาษาไทยสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
13. นักเรียนทุกคนมีผลงานและได้แสดงออกซึ่งการอนุรักษ์ สืบสานศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น
14. โรงเรียนมีองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน
15. โรงเรียนทุกโรงเรียนพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ เหมาะสมตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
16. โรงเรียนใช้สื่อนวัตกรรม ที่สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้และมีเครือข่ายการพัฒนาหลักสูตรทั้งในและนอกสถานศึกษา
17. โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ที่ทันสมัย
18. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีผลงานวิจัย และพัฒนาหลักสูตรอย่างน้อย 1 เรื่อง

แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. ผู้บริหารทุกคน มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ โรงเรียนที่ดี
2. ผู้บริหารและครูทุกคนเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
3. ผู้บริหารและครูสามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร
4. ครูทุกคนได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
5. ครูทุกคนได้รับการพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์วิชาชีพในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรมและพัฒนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างปฏิบัติงาน การใช้ระบบที่เลี้ยงการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยพี่เลี้ยงผู้เชี่ยวชาญ ศึกษานิเทศก์ การเทียบเคียงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนกับครู ผู้บริหารในโรงเรียนพี่เลี้ยงหรือโรงเรียนที่ใช้เป็นต้นแบบเทียบเคียง
6. ครูทุกคนมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาตัวอย่าง ผลงาน และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดี
7. ครูทุกคนมีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้
8. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรมีผลงานในการพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ

แผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1. โรงเรียนใช้ระบบเครือข่าย อุปกรณ์ และศูนย์การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดมัลติมีเดีย และศูนย์การเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
3. โรงเรียนมีสื่อและใช้สื่อดิจิทัล เช่น e-library, e-book, e-learning เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน
4. โรงเรียนพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่สู่สาธารณชน
5. โรงเรียนมีซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการ
6. โรงเรียนมีเครือข่ายในการดูแลบำรุงรักษาและพัฒนาการเรียนการสอน
7. โรงเรียนมีระบบบริหารสารสนเทศที่เชื่อมโยงฐานข้อมูล ประมวลผลและรายงานผลการดำเนินงานทั้งระบบ

แผนการพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา

1. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีเครือข่ายอุปถัมภ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ โรงเรียนต้นแบบ พี่เลี้ยงและโรงเรียนมีคู่มือแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน

3. โรงเรียนต้นแบบ พี่เลี้ยง ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษานิเทศก์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนร่วมกับครูอย่างมีประสิทธิภาพ
4. พี่เลี้ยงทุกคนได้รับการสนับสนุนให้ปฏิบัติงานในทุกโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
5. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีครูและทรัพยากรที่เหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ
6. โรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) ตามมาตรฐานการจัดการการเงิน

กล่าวโดยสรุปโรงเรียนในฝันเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานด้านเทคโนโลยี ผู้การแก้ปัญหาทางจรรยาบรรณการศึกษาที่ช่องว่างทางสังคม จุดเน้นของโรงเรียนในฝันคือการมี Resource Center ที่ใช้ ICT ที่ทันสมัย ครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT อย่างสม่ำเสมอ นักเรียนได้เรียนรู้เป็นทีมโดยใช้ ICT ครูผู้สอนสามารถมีกรอบการเรียนรู้โดยใช้ ICT ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง จนเกิดเป็นนิสัยและสามารถพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนในฝันให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าประสงค์ของโครงการ คือ การนำกลยุทธ์แผนงานหลัก 5 แผนงานคือ แผนการพัฒนาด้านการบริหารและการจัดการ แผนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและการเรียนรู้ แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา แผนพัฒนาด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน และแผนพัฒนาด้านระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา มาใช้ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องนั่นเอง

2.3 เป้าหมายในอนาคตของโครงการ

ปัจจุบันโครงการดำเนินงานมาครบ 2 ปีแล้วโครงการมีความก้าวหน้าโดยมีสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการคือ การมีโรงเรียนต้นแบบเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของโครงการที่ต้องการขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีโรงเรียนดีมีคุณภาพอยู่ทั่วประเทศนั้น ทางโครงการจึงมีแนวคิดที่ว่าถ้า 921 โรงเรียนในระดับอำเภอได้เป็นโรงเรียนต้นแบบโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันทั้งหมดแล้ว ทางโครงการจะทำการขยายผลออกไปอีกโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ระยะที่ 1 พัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอ

ระยะที่ 2 พัฒนาสู่ระดับตำบล

ระยะที่ 3 ขยายเครือข่ายครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอ

ระยะที่ 1 คือ การพัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอให้เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันได้ ดำเนินการมาครบระยะเวลาที่กำหนด เมื่อ ปีพ.ศ. 2549 มีระยะเวลาในการดำเนินงาน 2 ปี และได้ โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน 921 โรงเรียนเพื่อเป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงในการดำเนินงานในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 พัฒนาสู่ระดับตำบล

ปัจจุบัน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันได้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนในระดับ ตำบลหรือที่เรียกว่า โรงเรียนดีใกล้บ้าน เพื่อเป็นโรงเรียนขั้นดีและมีมาตรฐานเทียบเคียงโรงเรียนในเมืองในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กชนบท

ระยะที่ 3 ขยายเครือข่ายครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

ระยะที่ 3 คือการขยายเครือข่ายของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ซึ่งยังไม่มีการดำเนินการในขณะนี้แต่อย่างใด

จากการศึกษาเอกสาร โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความ ยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ใน การขยายผลของโครงการต่อไป

ตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพดังนี้ นิศา ชูโต (2548) กล่าวว่า การวิจัยเชิง คุณภาพมีลักษณะเฉพาะ มีมุมมองของกระบวนการทัศน์แนวปรากฏการณ์นิยม และเป็นวิธีการ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม การค้นหาและการให้ความหมายของผู้เคยมีหรือ ผ่านประสบการณ์ดังกล่าวซึ่งเป็นความจริงของบุคคลนั้นๆ เป็นเรื่องของกระบวนการ ตลอดจนถึง การสร้างทฤษฎีจากบริบทของผู้เกี่ยวข้องในสภาวะสังคมนั้นๆ เพื่อแสดงว่า “โลกทางสังคม” ที่ เป็นอยู่เป็นอย่างไร ซึ่งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มนักวิชาการทาง สังคมศาสตร์

สุกวงค์ จันทวานิช (2545) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า เป็นการแสวงหา ความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของ ปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย

ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เวลานานในการศึกษา ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2545)

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม การศึกษาปรากฏการณ์สังคมจะต้องกระทำโดยศึกษาปรากฏการณ์จากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก นอกจากนั้นยังต้องไม่พิจารณาปรากฏการณ์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งมีความเป็นพลวัต เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆ นอกจากนั้นก็จะเป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองภาพได้จากหลายแง่มุม

3. ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ นักวิจัยจึงศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความจริงมักมีการวิจัยในสนาม

4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยด้วยเหตุที่การศึกษาปรากฏการณ์สังคมเป็นการศึกษามนุษย์ นักวิจัยจึงให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์เห็นได้จากการที่นักวิจัยจะเข้าไปสัมผัสสร้างความสนิทสนมและความไว้วางใจพยายามทำความเข้าใจคนเหล่านั้นแบบเอาใจเขามาใส่ใจเราจนกระทั่งในที่สุดไม่มีการแบ่งเขาแบ่งเรา

5. ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรกนักวิจัยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยเกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ได้ดีขึ้นและอาจตรวจสอบข้อมูลได้ด้วย ส่วนในการวิเคราะห์จะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นวิธีการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลายๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณาจากลักษณะร่วมที่พบ

6. เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึนึกคิด จิตใจ ความหมาย นักวิจัยเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมาจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพคือ เป็นการอธิบายแบบพรรณนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ในมุมมองของคนในอย่างละเอียดลึกซึ้งมองหลายแง่มุมใช้ตัวผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อกันการตีความหมายผิดพลาด

จากความหมายและลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกับสภาพการณ์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันปัจจุบัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีความเหมาะสมกับการทำวิจัยเรื่องนี้มากที่สุด เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพื่ออธิบายว่าโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันได้ดำเนินงานต่อเนื่องอย่างไรหลังจากได้รับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว การได้มาซึ่งคำตอบจะต้องมีการเก็บข้อมูลในสนาม มีการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Yin, 1994 อ้างถึงใน วัฒนา ณ นคร, 2549: 24)

1. Case Studies (การศึกษารายกรณี) คือ กรณีศึกษาเดี่ยว (single case study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคคลกลุ่มคนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลของการเปิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบหรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณีโรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูป การศึกษาถึงชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในบริษัทเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งการศึกษารายกรณีมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1.1 Historical Organization Case Studies การศึกษาประวัติองค์กร ศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เงื่อนไข สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

1.2 Observational Case Studies การสังเกตรายกรณีใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ศึกษาสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง กลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

1.3 Life History ประวัติชีวิต ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น บันทึกรายวัน จดหมาย อัดชีวประวัติ ฯลฯ

2. Multiple Case Study (การวิจัยพหุกรณี) เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะหลายๆ กรณีโดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว

2.1 Multi Site Studies (การศึกษาศาสนาที่) คือการศึกษาปัญหาเดียวกันหลายๆ พื้นที่ โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม

3. Cross Case Studies (การศึกษาแบบข้ามกรณี) เป็นการศึกษากรณีศึกษาหลายกรณีที่มีความแตกต่างกันทางด้านขนาดและสถานที่ตั้ง แล้วนำข้อค้นพบที่ได้มาวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

จากรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า การศึกษาแบบข้ามกรณีเป็นการศึกษากรณีศึกษาหลายกรณีที่มีความแตกต่างกันทางด้านขนาดและสถานที่ตั้ง แล้วนำข้อค้นพบที่ได้มาวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมในการแสวงหาความจริงเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2545)

1. ขั้นเลือกสนาม ต้องดูความเหมาะสมและพิจารณาว่าสามารถตอบปัญหาที่ต้องการได้
2. ขั้นแนะนำตัว สิ่งสำคัญที่สุดของการเข้าสนามคือ การกำหนดสถานภาพและบทบาทของนักวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบไม่บอกว่าเป็นใคร (Covert Role) และแบบบอกว่าเป็นใคร (Overt Role)

3. ขั้นสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) เมื่อเข้าไปในสนามแล้วนักวิจัยต้องแนะนำตนเองและควรรักษาสถานะและบทบาทดังกล่าวไว้ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสนาม

4. การเริ่มทำงาน ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

- 4.1 การทำแผนที่ ได้แก่ แผนที่ทางกาย แผนที่ทางประชากร แผนที่ทางสังคม แผนที่ทางเวลา การทำแผนที่แบบต่างๆ จะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นความสัมพันธ์กับหน่วยต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น

- 4.2 การเลือกตัวอย่าง คือ การเริ่มตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไร ที่ไหน เมื่อไร

การที่เราจะเข้าไปศึกษาสนามใดสนามหนึ่งนั้นควรมีการเตรียมตัวทั้งในแง่ของการหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมนั้นและการเตรียมตัวของนักวิจัยเอง การเตรียมตัวของนักวิจัยมีทั้งเรื่องของการแต่งกาย เรื่องของอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ ที่นักวิจัยจะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งที่พักอาศัยของนักวิจัยซึ่งควรคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปในสนามที่จะศึกษาแล้ว สิ่งสำคัญที่นักวิจัยจำเป็นต้องทำคือ การแนะนำตัวเอง ในการแนะนำตัวนักวิจัยควรมีสถานภาพบทบาทที่เหมาะสมและมีความหมายที่จะใช้อ้างเป็นเหตุผลในการใช้ชีวิตในหมู่บ้านได้ จากนั้นจึงเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนที่เราจะศึกษา

การสังเกต

การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2545)

ประเภทของการสังเกต แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญได้แก่

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสังเกตชนิดที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการร่วมกระทำกิจกรรมด้วยกัน จนกระทั่งเข้าใจโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด และความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ในแง่ของระเบียบวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมต้องประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก ข้อดีของการสังเกตแบบนี้ คือจะได้ข้อมูลที่แท้จริง พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามธรรมชาติเพราะผู้ถูกศึกษาไม่ทราบว่าตนถูกสังเกต แต่มีข้อด้อย คือ ก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยอาจเป็นเหตุให้มีอคติ

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยจะเฝ้าอยู่ข้างนอก เป็นบุคคลภายนอกไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าถูกรบกวนจากตัวผู้สังเกต ข้อดีคือสามารถเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่สั้นกว่าและเปลืองทุนทรัพย์น้อยกว่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อด้อยคือ อาจเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์เท่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

กรอบของการสังเกต

ผู้สังเกตควรมีจุดมุ่งหมายว่าจะศึกษาอะไร ศึกษาคนกลุ่มใดและเลือกวิธีการสังเกตให้เหมาะสม ขอบเขตของการสังเกตมีกว้างขวาง เพื่อให้การสังเกตมีระบบ (Loftland, 1971 อ้างถึงใน นิตยา ชูโต, 2548) ได้สร้างกรอบของการสังเกตไว้ ดังนี้

1. การกระทำ (Acts) คือ พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในช่วงเวลาสั้นๆ
2. กิจกรรม (Activities) หรือการกระทำของหลายๆ คนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญ และความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลานานเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู
3. ความหมาย (Meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล อธิบายให้คำจำกัดความ และทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์ และคุณลักษณะต่างๆ ของมนุษย์
4. การมีส่วนร่วม (Participation) ของบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉาก เช่น ร่วมอยู่ในทีมนักกีฬา การเป็นกรรมการกลุ่มอาชีพทำหน้าที่เป็นกรรมการการทำงานในโรงงาน
5. ความสัมพันธ์ (Relationship) ของบุคคลต่างๆ ลักษณะความสัมพันธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางแนวตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย รวมทั้งด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพของมนุษย์

6. สถานที่ (settings) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยการวิเคราะห์ ก็อาจแยกเป็นอนุระบบ

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประเภทของการสัมภาษณ์ (อุทัย ดุลยเกษม, 2544) มีดังนี้

1. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะเกือบเหมือนการใช้แบบสอบถาม แต่ต่างกันที่ใช้วิธีการพูดซักถามแทน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความโดยละเอียด

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) นิยมใช้มากในการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีคล้ายๆ กับการพูดคุยกับผู้สัมภาษณ์โดยปล่อยให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างง่ายๆ ไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับข้อความ

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์มีจุดสนใจอยู่แล้วจึงพยายามหาคำสนทนาของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ เพราะในบางครั้งผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องทราบเหตุผลหรือข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกขั้นตอน

4. การตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) หมายถึง การซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา เป็นการสัมภาษณ์เพื่อล้วงเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) หมายถึงการสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวาง เป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย เรียกบุคคลประเภทนี้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งซึ่งใช้การสนทนากลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous) ประมาณ 6 – 12 คน โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้สร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองในกลุ่ม จุดประเด็นคำถาม และคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มผู้ร่วมสนทนา ได้มีการพูดคุย ซักถาม และได้ตอบกันอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติ โดยทั่วไปอาจใช้เวลาสนทนนานประมาณ 45 นาทีถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง (เพ็ญพักตร์ อุทิศ, 2547) แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Interview) มีลักษณะคล้ายการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ต้องมีการซักถามเจาะจงเฉพาะเรื่อง

2. การสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ (Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไป ในการทำงานภาคสนาม เช่น สนทนาได้ต้นไม้ หรือสภากาแฟ เป็นการสนทนาที่ไม่มีโครงสร้างทั้งในแง่ประเด็นการสนทนาและผู้เข้าร่วมสนทนา

องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสนทนากลุ่ม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547)

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) จะต้องสร้างบรรยากาศในการสนทนาควบคุมการสนทนาได้เป็นอย่างดีก่อให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเองปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ที่มีอิสระ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี
2. ผู้จดบันทึก (Notetaker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลาและควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย วาดแผนผังการนั่งของผู้ร่วมสนทนาทุกคน และการสังเกตพฤติกรรม ควรถอดเทปด้วยตัวเองเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่จดบันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน
3. ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนาและอำนวยความสะดวกทั่วไป

อุปกรณ์สนาม ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและอุปกรณ์ อุปกรณ์ในการจดบันทึก สมุด ดินสอ ควรมีสารองเพื่อป้องกันการผิดพลาด

นอกจากวิธีที่ได้นำเสนอแล้วยังมีข้อมูลประเภทหนึ่งที่น่าสนใจในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ โดยเก็บรวบรวมในสนามโดยตรง ข้อมูลเหล่านั้นได้แก่ เอกสาร สติติตัวเลข และข้อมูลหลักฐานต่างๆที่มีอยู่ตามปกติในสังคม จัดเก็บกันอยู่แล้ว (Unobtrusive measures) เท่าที่ผ่านมการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคมมีไม่มากนักทั้งที่ข้อมูลเหล่านี้มีอยู่แล้วโดยไม่ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และคนทั่วไปไม่คิดว่าจะเอามาใช้ประโยชน์ได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2545)

มี 3 ประเภท คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยตามปกติธรรมชาติ
2. ข้อมูลสถิติและบันทึกต่างๆ
3. ข้อมูลที่อาจสังเกตเห็นได้โดยง่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเริ่มจากการนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาเพื่อลดทอน แล้วจึงทำการสรุปข้อมูลโดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ได้มารวมกับการตรวจสอบสามเส้าเพื่อให้แน่ใจว่าผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ

การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

ในการศึกษาภาคสนามในแต่ละวันผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (full field note) มาวิเคราะห์ลงหัวข้อที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2545) เช่น การดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผล เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือการได้ข้อมูลจากหลายๆ แหล่งหรือหลายๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2545) แบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่น่าสนใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสมควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) คือการตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) และแนวคิดขณะตีความสร้างข้อสรุป เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกติการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีทำได้ยากกว่าการตรวจสอบด้านอื่น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ มีความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2545)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2.1 แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายๆเหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี (Cross-case Analysis)

มีผู้ให้ความหมาย และลักษณะของการวิเคราะห์แบบข้ามกรณีไว้ดังนี้

Schofield (2000, อ้างถึงใน นภสร ต้นปีทมดิลก, 2548) กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาหลายๆกรณีเพื่อสำรวจความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละกรณี จากมุมมองหรือประเด็นเดียวกัน การวิเคราะห์นี้ จะทำให้ได้ข้อสรุปที่มีความตรงสามารถสรุปอ้างอิงได้ดี และน่าเชื่อถือว่าการเปรียบเทียบข้อมูลภายในกรณีศึกษาเดียว จากความหมายนี้คล้ายคลึงกับกรณีศึกษาแบบเปรียบเทียบ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2547) ซึ่งเป็นการประมวลความรู้ที่ได้จากกรณีศึกษาหลายๆกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบข้ามหน่วย (cross – unit comparison) ซึ่งต่างจากการสังเคราะห์การศึกษาความแตกต่างภายในหน่วยเดียวกัน การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันหรือความแตกต่างกันของกระบวนการทางนโยบาย แผนงานหรือการตัดสินใจ การเปรียบเทียบเปิดกว้างทางด้านมุมมองที่รวมเอาหน่วยที่ต่างกันมาศึกษาทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละกรณีเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีอื่น การศึกษาเปรียบเทียบเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบทางวิชาการเชิงศาสตร์ (scientific discoveries)

Denzin (1983, อ้างถึงใน Guba & Lincoln, 1981) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นให้ผลที่เฉพาะเจาะจงตามกรณี ดังนั้นจึงต้องหาวิธีทำให้ข้อค้นพบสามารถอ้างอิงได้มากยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาของการวิเคราะห์แบบข้ามกรณี เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของข้อค้นพบที่ได้จากกรณีศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ Firestone & Herriott (1983) ได้แนะนำไว้ว่าเป็นการศึกษาแบบให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ หรือการศึกษาแบบเจาะจงนั้นเพื่อให้ข้อค้นพบที่อธิบายได้มากกว่าแค่กรณีเดียวก็ควรจะมีการเพิ่มกรณีในการศึกษาให้มีความเป็นตัวอย่าง ความหลากหลายและใช้การวิเคราะห์อย่างระมัดระวังก็จะช่วยให้คำตอบมีเหตุผลกับคำถามวิจัย ทำให้เกิดความรู้ดีกว่าข้อค้นพบที่ได้มีมากกว่าแค่อธิบายกรณีศึกษานั้น โดยเฉพาะ

Silverstein (1988) กล่าวว่า โดยปกติเป็นการยากที่เราจะพยายามทำให้การศึกษาแบบกรณีศึกษา (case study) สามารถเป็นที่อ้างอิงได้ทั่วไป แต่มีวิธีที่ทำได้คือการศึกษาแบบข้ามกรณี โดยการเข้าไปศึกษาวิจัยให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของกรณีศึกษาที่เฉพาะเจาะจงหลายๆกรณีแล้วทำการวิเคราะห์ให้กรณีศึกษาเหล่านั้นอ้างอิงไปยังหลักการต่างๆ ไปได้

Nobit and Hare (1983) กล่าวว่า การตัดสินใจใช้การวิเคราะห์แบบข้ามกรณีนั้นต้องอาศัยหลักทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมแต่ยังคงต้องรักษาความเฉพาะเจาะจงของแต่ละกรณีไว้ก่อนนำกรณีศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพราะถึงแม้ว่าการเปรียบเทียบกันจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้สามารถสรุปอ้างอิงไปยังกรณีอื่นได้มากแต่ก็ยังคงต้องการการอธิบายที่ลึกซึ้งประกอบข้อค้นพบที่ได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวิเคราะห์แบบข้ามกรณีนั้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแบบรายกรณีหลายๆ กรณีแล้วนำข้อค้นพบที่ได้มานั้นเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและอ้างอิงได้สู่กรณีอื่นๆ ที่มีลักษณะที่คล้ายกันจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้นั้นมีความชัดเจนและละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสรุปอ้างอิงได้มากกว่าการศึกษาเพียงกรณีเดียว

3.2 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบข้ามกรณี

NCTA (2004) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนของครูที่สอนวิชาด้านสังคมศาสตร์ในภูมิภาคอาเซียน โดยกรณีศึกษามีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดและสถานที่ตั้งโรงเรียนแต่มีประเด็นในการพิจารณาร่วมกัน คือ ด้านชุมชน โรงเรียน เขตเมือง และการให้การสนับสนุนของรัฐ ใช้ตารางเมทริกซ์แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลแบบข้ามกรณี เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของข้อค้นพบที่ได้

William and orther (2004, อ้างถึงใน นกสร ต้นปีทมดิลก, 2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเป็นผู้นำและการติดต่อกันระหว่างเขตในการพัฒนาอย่างมีอาชีพ ได้เปรียบเทียบกรณีศึกษา 3 โรงเรียนที่อยู่ต่างที่กัน โดยมีผู้นำชุมชนทำการพัฒนาชุมชนด้วยการชักชวนและผลักดันให้ครูผู้สอนในโรงเรียนเกิดการพัฒนาการสอนของตนเองและให้ครูได้มีโอกาสฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากทั้ง 3 โรงเรียนมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงวิธีการของครูแต่ละโรงเรียนว่ามีวิธีที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในการพัฒนาตนเองและพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้น

Vella S. Wright (n.d.) ศึกษาเรื่องของครูที่สอนพิเศษที่คิดค้นวิธีการที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้นจึงได้คิดค้นวิธีการแบบต่างๆ โดยแบ่งการสอนออกเป็น 6 กรณีแล้วทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยแบบข้ามกรณีเพื่อให้เห็นถึงวิธีการที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาการเรียนการสอนและยังสามารถเห็นถึงผลจากการสอนทั้ง 6 กรณีว่าแบบใดมีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง

การศึกษาแบบข้ามกรณีเป็นการศึกษาจากหลายกรณีที่มีความแตกต่างกันทางด้านขนาดและสถานที่ตั้งแล้วนำข้อค้นพบที่ได้มาวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในประเด็นเดียวกันให้มีความชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาแบบข้ามกรณีจึงมีความ

เหมาะสมกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผู้วิจัยจึงเลือกการศึกษาแบบข้ามกรณีเป็นรูปแบบในการศึกษาครั้งนี้

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

งานวิจัยที่นำเสนอเป็นงานวิจัยที่ได้ศึกษาในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ศิริ หิรัญอุทก (2546) ได้ศึกษาสภาพและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ไอซีที) ของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ทำการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ผู้บริหาร โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นของโครงการ ดังนั้นการใช้ไอซีทีจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมการด้านต่างๆเพื่อรองรับการใช้ไอซีทีโดยเฉพาะการเตรียมการด้านบุคลากร สำหรับการใช้อีซีที สรุปได้ดังนี้ มีการเตรียมเรื่องหลักสูตรเพื่อรองรับการใช้ไอซีที มีการแจ้งวัตถุประสงค์การใช้ไอซีทีก่อนทำการสอน มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานในระบบเครือข่าย มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านไอซีที มีการใช้ซอฟต์แวร์ในการประเมินผลและมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงจะให้ความสนับสนุนตามคำขอร้อง

สมเกียรติ ทองแดง (2548) ได้ ศึกษา และเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์การปฏิบัติงาน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที การศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการแบ่งเป็น 5 ด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ปัญหาที่พบ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นปล่อยให้ทำหน้าที่ของครู ครูผู้สอนบางคนต้องจัดทำหลายกลุ่มสาระ ซึ่งในบางกลุ่มสาระไม่มีความรู้ความชำนาญ และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้จัดทำขึ้นยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน เอกสารและสื่อสำหรับการศึกษาค้นคว้าของครูผู้สอนและผู้เรียนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณจัดทำสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ปัญหาที่พบได้แก่ ไม่มีการวัดผลและประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอ ความสิ้นเปลืองในการดำเนินการวัดผลตามสภาพจริงมีความสิ้นเปลืองมาก การวัดผลและประเมินผล

ตามแนวทางใหม่ใช้เวลามาก ไม่เหมาะสมกับการประเมินในห้องเรียน ครูไม่มีความรู้ในการจัดทำ เครื่องมือวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน ด้านการนิเทศภายใน ปัญหาที่พบได้แก่ ผู้บริหารหรือ ผู้นิเทศมีภาระงานอื่นมาก ไม่สามารถนิเทศติดตามได้อย่างสม่ำเสมอ ผู้รับการนิเทศไม่ยอมรับการ แนะนำและขาดเครื่องมือในการนิเทศและติดตามและขาดบุคลากรในการนิเทศ ด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา ปัญหาที่พบ ได้แก่ ไม่มีการรายงานผลพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อ ผู้เกี่ยวข้อง ขาดการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนในด้าน ต่างๆ และขาดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการประกันคุณภาพของบุคลากรทุกระดับ งบประมาณไม่ เพียงพอในการจัดทำฐานข้อมูลประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาน้อยกว่าครูผู้สอนและด้าน การประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหามากกว่าครู ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญ

ผาสุข สุตเดมิย์ (2547) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนตามโครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ ดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายเน้นการบูรณาการนำยุทธศาสตร์ของ โรงเรียนในฝันสอดแทรกในหลักสูตร เน้นส่งเสริมเทคโนโลยี โดยเฉพาะวิชาคอมพิวเตอร์และเน้น การมีงานทำของนักเรียนโดยโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีประชุมคณะครูสร้างความเข้าใจ แนว ทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายเน้นการบูรณาการเป็น หลักนโยบายในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนเน้นเทคโนโลยี โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ วิธีการประชุมครู สร้างความตระหนักและส่งครูอบรมสัมมนาศึกษาดูงาน แนวทางการดำเนินงาน เกี่ยวกับการสร้างระบบความร่วมมือหน่วยงานอื่นๆ โรงเรียนส่วนใหญ่มีนโยบายเน้นการ ให้บริการแก่หน่วยงานอื่นและเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม นโยบายการสร้างเครือข่ายสนับสนุนและผู้ อุปถัมภ์เน้นประสานความร่วมมือโดยโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการขอความร่วมมือจากหน่วยงาน อื่น แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน โรงเรียน ส่วนใหญ่มีนโยบาย เน้นให้ทุกกลุ่มสาระใช้สื่อเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ E-learning โดย โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการให้เครื่องมือผลิตสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการเทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มี นโยบายการเทียบโอนประสบการณ์ ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการตามแนวปฏิบัติของ

กระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์การเทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียน

ไพฑูริย์ วงศ์ภักดี (2548) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติมากใน ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ และด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติรองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา ส่วนของนักเรียนนั้นสภาพการดำเนินงานในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการดำเนินงาน 5 แขนงหลักในส่วนของผู้บริหารและครู พบว่า ด้านการพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการมีปัญหาบ่อย ส่วนสภาพปัญหาการดำเนินงานของนักเรียน ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

วันเพ็ญ หนองตะไกร (2548) ศึกษาและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและแนวทางเสริมสร้างการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สรุปผลการศึกษาดังนี้ ผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ด้านแรก คือ ด้านระบบบริหารและการจัดการ ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยพบว่ามีประเด็นที่สำคัญในรายด้านดังนี้ ด้านระบบบริหารและการจัดการ พบว่า โรงเรียนกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์สอดคล้องกับเจตนารมณ์และทิศทางโรงเรียนในฝัน โรงเรียนมีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและการยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และโรงเรียนมีกระบวนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหน่วยงานต้นสังกัดได้มีการจัดอบรม ประชุม สัมมนาจัดทำแผนพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ได้คุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ที่ต้องการในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝัน ด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์และห้องคณิตศาสตร์ที่ทันสมัย นักเรียนทุกคนใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และโรงเรียนใช้สื่อนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครูทุกคนมีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี และครูทุกคนมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ตัวอย่าง ผลงาน และวิธีจัดการเรียนรู้ที่ดี ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า โรงเรียนใช้ระบบเครือข่าย อุปกรณ์และศูนย์การเรียนรู้พื้นฐาน ชุมชมลัดมิเดีย และศูนย์การเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีระบบบริหารสารสนเทศที่เชื่อมโยงฐานข้อมูล ประมวลผลและรายงานผลการดำเนินงานทั้งระบบ และครูทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนดำเนินการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) ตามมาตรฐานการจัดการการเงิน โรงเรียนมีคู่มือแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน และ โรงเรียนต้นแบบ พี่เลี้ยง ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษานิเทศก์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนร่วมกับครูอย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีผลการดำเนินงานสูงกว่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ส่วนแนวทางการเสริมสร้างการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว พบว่า ด้านระบบบริหารและจัดการควรสนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีการประเมินผลตามสภาพจริง ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรส่งเสริมครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควรพัฒนาคู่มือการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบภาคีเครือข่ายและทรัพยากรทางการศึกษาควรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นภสร ต้นปีทมดิลก (2548) ศึกษาการดำเนินงานและภาพความสำเร็จ รวมทั้งปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาแบบข้ามกรณีระหว่างโรงเรียนระดับประถมศึกษา กับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเมือง ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนต้นแบบมีการดำเนินงานดังนี้ ด้านการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มีการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยครูที่ใช้สื่อไอซีที มากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งครูและนักเรียนได้ใช้สื่อไอซีที มากขึ้นและโรงเรียนนอกเมืองนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าในเมือง ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 โรงเรียนได้ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้ดูสวยงามเป็นระเบียบ ระดับประถมศึกษาปรับปรุงห้องเรียนให้มีสื่อ ไอซีที มากขึ้น ระดับมัธยมศึกษาสร้างห้องศูนย์การเรียนรู้แยกตามกลุ่มสาระและมีอุปกรณ์ ไอซีที ที่ทันสมัย โรงเรียนในเมืองจะมีโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ใช้ใน

การสอนมากกว่าโรงเรียนนอกเมือง ด้านการพัฒนาบุคลากรทั้ง 3 โรงเรียนได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการบ่อยขึ้นเพื่อให้ครูได้รับความรู้และนำมาพัฒนาการสอน ด้านการบริหารจัดการแต่ละโรงเรียนได้แบ่งการทำงานออกเป็นฝ่ายเพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน ด้านการประเมินผลนักเรียนทั้ง 3 โรงเรียนได้รับการประเมินตามสภาพจริงด้วยหลายวิธี ครูได้รับการนิเทศติดตามงานแบบกัลยาณมิตรและโรงเรียนได้รับการประเมินทั้งจากภายในและภายนอก ด้านการประชาสัมพันธ์ทั้ง 3 โรงเรียนมีเว็บไซต์ของโรงเรียนนอกจากนี้ระดับมัธยมศึกษายังมีวารสารของโรงเรียนด้วย ด้านงบประมาณทั้ง 3 โรงเรียนใช้วิธีระดมทรัพยากรจากชุมชนและได้รับความช่วยเหลือบางส่วนจากภาคเอกชน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจะเน้นการพึ่งพาตนเองโดยขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลัก ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ภาพความสำเร็จของโรงเรียนต้นแบบทั้ง 3 โรงเรียนมีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ ครูสามารถใช้สื่อไอซีทีในการสอน มีความกระตือรือร้นและมีความเป็นมืออาชีพ นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีความสุขในการเรียน ระดับมัศึกษานักเรียนมีโอกาและมีความสามารถในการใช้สื่อไอซีทีมากกว่าระดับประถมศึกษา โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวอย่างให้โรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงาน ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนมากกว่าเดิม ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ คือ ผู้บริหารมีความสามารถและวิสัยทัศน์ การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย และการเข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ คือบุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีปัญหาในการใช้สื่อไอซีที และงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ

เสน่ห์ บุญชู (2547) ได้ศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านอ่างกะป่อง จังหวัดตราด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านอ่างกะป่อง จังหวัดตราด มีดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ มีภาระงานอื่นมาก เวลาในการจัดทำมีน้อยและชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ด้านการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร พบว่า การกำหนดสัดส่วนเวลาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังไม่เหมาะสมกัน และยังไม่มียุทธศาสตร์เพิ่มในช่วงชั้นที่ 2-3 ด้านการจัดทำรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนยังไม่ได้กำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และตามศักยภาพของผู้เรียน ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ยังจัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลาย นักเรียนไม่ได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตนเอง ครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ครูขาดความมั่นใจในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากไม่ได้จบวิชาเอก การผลิต การใช้สื่อ และการใช้แหล่งเรียนรู้ยังมีน้อย ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ยังไม่มีเกณฑ์การผ่านชั้นปี การออกแบบเอกสาร หลักฐานการศึกษา ยังไม่สอดคล้องกับ

ระเบียบที่โรงเรียนได้วางเอาไว้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า การกำหนดเป้าหมายของโครงการไม่ชัดเจน ขาดการนิเทศ ติดตามโครงการ และกำหนดโครงการมากเกินไป ปฏิบัติไม่ทัน ด้านการเรียบเรียงเป็นเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ยังไม่ได้กำหนดวิสัยทัศน์และคุณภาพของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนแนวทางการแก้ไขในแต่ละด้าน คือ โรงเรียนกำหนดนโยบาย ฝึกรวมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการตามนโยบาย นิเทศติดตามประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สุพร ไทยนิยม (2548) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการพัฒนาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 2 รวม 4 ด้าน คือ ด้านปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน จำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 2 มีดังนี้ ด้านปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนมีการพัฒนามากในเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะครูในการจัดทำแผนปฏิบัติการในโรงเรียน นโยบายของโรงเรียนสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นความสำคัญของโรงเรียนได้แก่ ความมีคุณธรรมของผู้เรียน ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนมีการพัฒนามากในเรื่อง ความรู้ความสามารถในการสอนของครู อาจารย์ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการสอน และการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ด้านการบริหารจัดการมีการพัฒนามากคือโรงเรียนมีแผนกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโครงสร้าง การบริหารโรงเรียนมีความชัดเจน และบุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ด้านสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนมีการพัฒนามากในเรื่อง โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมไทย โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและความถนัดได้ตามศักยภาพ และผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนขนาดกลางมีการพัฒนาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

พรชัย ดาวรรณา (2548) ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการบริหารงานโรงเรียนทุกด้าน ทั้งการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในฝันที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการนั้น เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ รวมทั้งมีระบบการบริหารที่ดี ความสามารถในการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมและทุกด้าน

ของผู้บริหารโรงเรียนระหว่างความคิดเห็นของครูผู้สอนกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นต่อระดับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าครูผู้สอน ความสามารถในการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมและทุกด้านระหว่างความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติงานในแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนใฝ่แก้ววิทยามีความสามารถในการบริหารงานสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนอื่นๆ และผู้บริหารโรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยามีความสามารถในการบริหารงานต่ำกว่าผู้บริหารโรงเรียนอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัญหาความไม่พร้อมในด้านๆ เช่น ปัญหาด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน บุคลากรที่ได้มา อาจไม่ตรงกับภาระงานที่ต้องปฏิบัติ การจัดครูไม่ตรงกับความถนัดและความชำนาญ

สมบุรณ์ อวยศิลป์ (2548) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ และสังเคราะห์ข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีเวลาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 – 3 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี สภาพปัจจุบันโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ทั้งหมดเป็นโรงเรียนประจำอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดกระบี่ โรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตชุมชนระดับอำเภอ มีการคมนาคมและระบบการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วและมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี ปัญหาที่โรงเรียนในโครงการประสบอยู่ ได้แก่ การขาดแคลนครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ พลศึกษา และศิลปศึกษา ครูผู้สอนยังด้อยความรู้และทักษะการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ด้านนักเรียนยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ ด้านความต้องการของโรงเรียนส่วนใหญ่ คือการจัดหาสื่อการเรียนการสอนประเภทคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ตลอดจนจัดหาทรัพยากรการศึกษาเพื่อพัฒนาอาคารสถานที่ เช่น ห้องสมุด โรงอาหาร ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่สมบุรณ์และเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน ในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 90 มีบทบาทสำคัญในการจัดหาทรัพยากร เพื่อการศึกษาสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ การระดมงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษาและมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานหรือกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

เช่น การจัดให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 55 มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนแม่บทและแผนพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนการนิเทศติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา อยู่ในระดับไม่สูงเด่นพอเพียง ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เสนอแนะว่าให้สถานศึกษาแจ้งข่าวเชิญชวนให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้าร่วมกำหนดนโยบาย หรือแผนแม่บทในการพัฒนาสถานศึกษาเข้าร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละฝ่ายที่มากขึ้น ตลอดจนเข้าไปมีบทบาทในการพิจารณาจัดสรร งบประมาณ นอกจากนี้ต้องการให้สถานศึกษาดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจังเพื่อผลสำเร็จของการบริหารงาน

เมษ ตัลยารักษ์ (2548) ได้ศึกษาการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ด้านคุณภาพผู้เรียน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนท้ายเหมืองวิทยา เขตพื้นที่การศึกษาพังงา จังหวัดพังงา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน และนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 - 4 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพผู้เรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนท้ายเหมืองวิทยาเขตพื้นที่การศึกษาพังงา ในภาพรวมคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน คุณภาพผู้เรียนด้านเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง คุณภาพผู้เรียนด้านมีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง และ ด้านมีความเป็นไทยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ด้านคุณภาพผู้เรียน ของโรงเรียนท้ายเหมืองวิทยา เขตพื้นที่การศึกษาพังงา มีประเด็นที่สำคัญ คือ โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่านน้อย บรรยากาศในการเรียนรู้มีน้อย คอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอ สื่อ ICT และแหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งมีสื่อวัสดุอุปกรณ์น้อย กิจกรรมเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษนอกเหนือการเรียนการสอนมีน้อย นักเรียนไม่ได้สัมผัสกับเจ้าของภาษาโดยตรง การสืบค้นและใช้เทคโนโลยีภายนอกโรงเรียนทำได้ยาก ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสื่อ ICT ในการเรียนการสอน และขาดบุคลากรที่สนับสนุนแนะนำในเรื่อง ICT ห้องปฏิบัติการที่ใช้สื่อ ICT มีไม่เพียงพอ หลักสูตรการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ไม่ครอบคลุมซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ และด้านมีความเป็นไทย กิจกรรมในชุมชนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์มีน้อย แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ด้านคุณภาพผู้เรียน ของโรงเรียนท้ายเหมืองวิทยา เขตพื้นที่การศึกษาพังงา ในด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ กำหนดให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการอ่าน จัดระบบการวัดผลให้เอื้อประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่าน จัดการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่าน และจัดหาหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของ

ผู้เรียน จัดหาเทคโนโลยีและซอฟต์แวร์เพื่อปรับระบบการสืบค้นข้อมูลและสื่อในห้องสมุด และจัดการเรียนรู้บูรณาการในการสืบค้นข้อมูลโดยใช้ ICT ลงในรายวิชาคอมพิวเตอร์ จัดอบรมให้ครูทุกคนสามารถใช้ระบบ E-learning ในการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ บูรณาการข้ามกลุ่มสาระและจัดกิจกรรมส่งเสริมภาษาอังกฤษนอกเหนือการเรียนการสอน เช่น สนับสนุนการจัดครูเจ้าของภาษามาสอนโดยตรง จัดให้มีบุคลากรที่มีความชำนาญทางคอมพิวเตอร์ ให้การสนับสนุน แนะนำเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีแก่บุคลากร ตลอดจน ปรับปรุงหลักสูตรคอมพิวเตอร์ทุกช่วงชั้นให้ครอบคลุมซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ เช่น โปรแกรมสำหรับสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation) โปรแกรมสำหรับการออกแบบชิ้นงานด้วยคอมพิวเตอร์ คุณภาพผู้เรียนด้านมีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง ต้องส่งเสริมกิจกรรมการสร้างงานสร้างอาชีพให้นักเรียนให้มากขึ้น ส่วนด้านมีความเป็นไทย ควรจัดเวทีกลางแจ้งให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถทางด้านดนตรี กีฬา ศิลปะอย่างอิสระในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ชูเกียรติ ลักขณะศิริ (2548) ได้ศึกษาการประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ใน 4 ด้านคือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมของทรัพยากร ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีใน 2 ด้าน คือ กิจกรรมการดำเนินการของโครงการและช่วงเวลาการดำเนินการของโครงการ ด้านผลผลิตของโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี 3 ด้านคือ ผลรวม ผลกระทบ และคุณค่าหรือประโยชน์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ (context evaluation) ทั้ง 4 ด้าน คือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการและความพร้อมของทรัพยากร ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการของโครงการ ใน 2 ด้านคือ กิจกรรมการดำเนินการของโครงการและช่วงเวลาการดำเนินการของโครงการ ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน ผลผลิตของโครงการ ใน 3 ด้าน คือ ผลรวม ผลกระทบ และคุณค่าประโยชน์ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน

อิงอร จันทรเส็ง (2549) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหลักสูตรกับภาพความสำเร็จของผู้เรียนโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนท้ายเหมืองวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน

และนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหลักสูตรกับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียน พบว่า การบริหารหลักสูตรกับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำในทางบวก พิจารณารายด้าน ด้านที่1 การบริหารหลักสูตรด้านการเตรียมความพร้อมกับผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียน โรงเรียนในฝัน ด้านการสืบสานความเป็นไทย และด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำและปานกลาง ตามลำดับ อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่2 การบริหารหลักสูตรด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา กับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียน โรงเรียนในฝัน ด้านการสืบสานความเป็นไทย และด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และระดับต่ำตามลำดับ อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่3 การบริหารหลักสูตรด้านการวางแผนดำเนินงานการใช้หลักสูตร กับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียน โรงเรียนในฝัน ด้านการสืบสานความเป็นไทย มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่4 การบริหารหลักสูตรด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)กับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียนโรงเรียนในฝัน ด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่5 การบริหารหลักสูตรด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล กับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียนโรงเรียนในฝัน ด้านการสืบสานความเป็นไทย มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านที่ 6 การบริหารหลักสูตรด้านการสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียนด้านการสืบสานความเป็นไทย มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่.01 ด้านการใช้ICT มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่ 7 การบริหารหลักสูตรด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดหลักสูตร และหลักสูตรสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนตามภาพความสำเร็จของผู้เรียนโรงเรียนในฝัน ทั้ง 6 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ดลยวัฒน์ สันติพิทักษ์ (2549) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและคุณลักษณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพังงา เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน จำนวน 557 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าและแบบปลายเปิดเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางและด้านคุณลักษณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักเรียนและครูตามกรอบกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับปาน

กลาง เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับคุณลักษณะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักเรียนและครู พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน พบว่า หน่วยงานระดับบริหารควรจัดสรรและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ควรจัดอบรมสัมมนาให้ครูมีความรู้ด้านการจัดทำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอและสามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และควรพัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในโรงเรียนให้มีความสะดวกใช้ และปฏิบัติงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

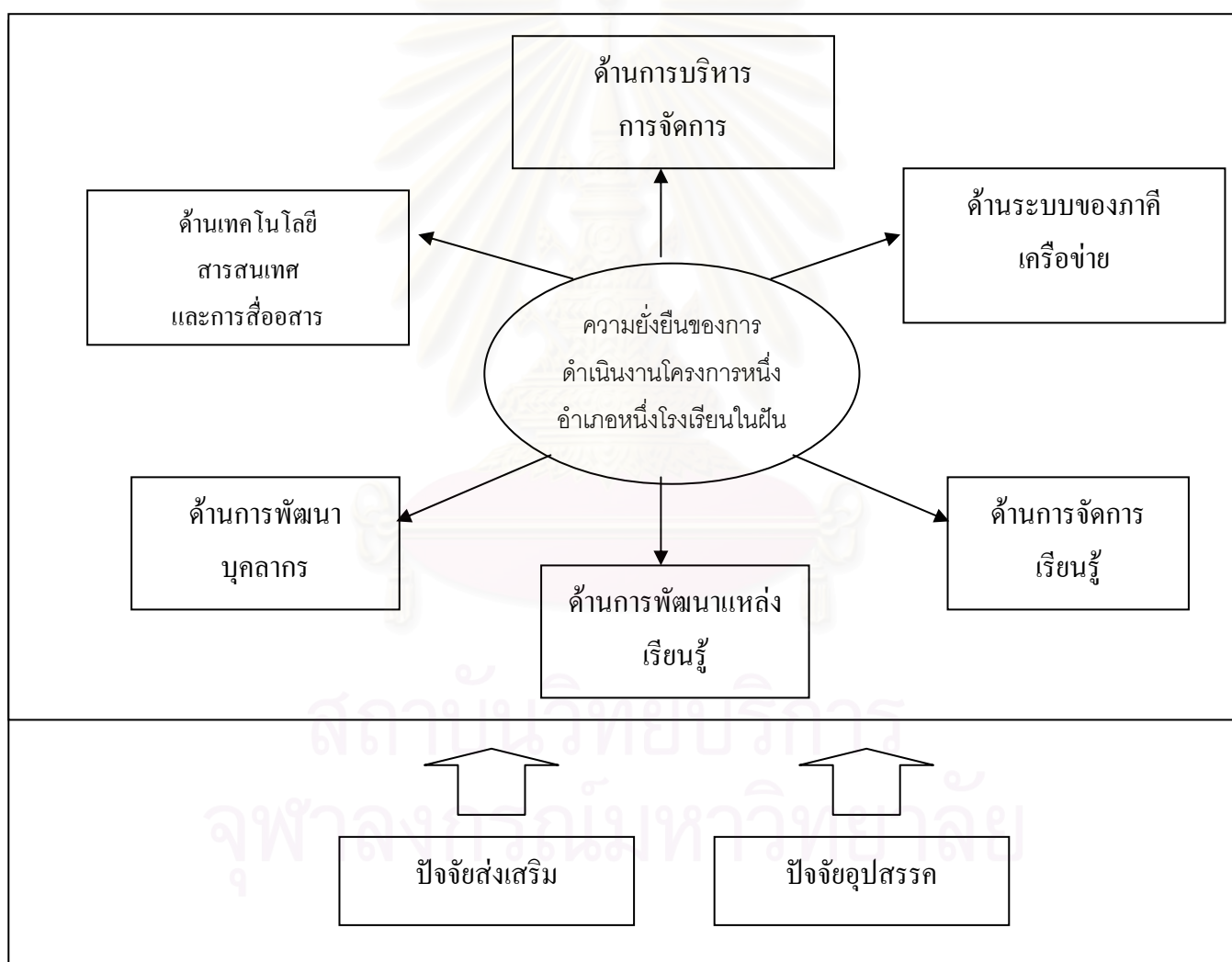
ผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยทราบว่ายังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันภายหลังการได้รับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันดังนั้นจึงควรทำการวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการในระยะต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ตามแนวคิดในการพัฒนาวิชาการผนวกกับแนวทางการดำเนินงานของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยศึกษาความยั่งยืนใน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริหารและการจัดการ 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร 5) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านระบบของภาคีเครือข่าย นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และแนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) และศึกษาในลักษณะข้ามกรณี (Cross-Case Study) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่มีเป็นทางการ การสอบภาษณ์แบบเจาะลึก การวิเคราะห์เอกสาร และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตัวเอง ซึ่งมีประเด็นวิจัยคือ ความยั่งยืนในการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย ศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางความยั่งยืนในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบการศึกษภาคสนาม และขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับ ความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ งานวิจัยเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนที่เพียงพอต่อการทำวิจัยในขั้นตอนของการศึกษาภาคสนาม การเลือกกรณีศึกษา และใช้ในการวางแผนสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2550 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2550 รวมระยะเวลาในการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ประมาณ 6 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาภาคสนามมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคของความยั่งยืนในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ศึกษาแนวทางที่จะทำให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน และศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน โดยศึกษาจากกรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน เริ่มเก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือนธันวาคม 2550 ถึงเดือนมีนาคม 2551 ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณโรงเรียนละ 1 เดือน รวมเวลาที่อยู่ในสนามทั้งสิ้นประมาณ 3 เดือน

การเลือกกรณีศึกษา

การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาข้ามกรณี โรงเรียนกรณีศึกษาได้มาจากการคัดเลือกจากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 921 โรงเรียน ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้โรงเรียนกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
3. เป็นโรงเรียนที่มีความแตกต่างด้านสถานที่ตั้ง และขนาดต่างกัน คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่นอกเขตเมือง
4. เป็นโรงเรียนที่สะดวกต่อการเดินทางและยินดีให้ความร่วมมือต่อการทำวิจัย

แหล่งข้อมูลในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการ ได้แก่

1. ผู้บริหาร โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันทั้งสามโรงเรียน
2. ครูโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน โรงเรียนละ 8 คน จาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยแบ่งตามช่วงชั้น ได้ช่วงชั้นละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ดังนี้
  - โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ครูช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) 4 คน ครูช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) 4 คน
  - โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ครูช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) 4 คน ครูช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) 4 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง ครูช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) 4 คน
ครูช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) 4 คน

3. นักเรียนในโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม แบ่งกลุ่มตามช่วงชั้น ได้โรงเรียนละ 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 36 คน ดังนี้

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

- กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

- กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

- กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

- กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง

- กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

- กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย นักเรียนในช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) ระดับชั้นละ 2 คน รวม 6 คน

นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจากนักเรียน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จากทั้ง 3

โรงเรียนอีกโรงเรียนละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

4. ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน แบ่งเป็นช่วงชั้น ได้โรงเรียนละ 2 ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

5. ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ รายงานการสรุปโครงการ ผลงานครู ผู้บริหาร และนักเรียน ผลงานทางวิชาการบันทึกต่างๆ แฟ้มสะสมงาน รายงานการประชุม แบบประเมินการเรียนการสอน วารสารโรงเรียน แผนการสอน ผลงานของโรงเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ชัดเจน ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยถือว่าผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสังเกต สัมภาษณ์และเพื่อให้ข้อมูลมีความครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยศึกษากรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก่อนสร้างเครื่องมือซึ่งประกอบด้วย แบบสังเกตสภาพโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์ครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
2. นำเครื่องมือให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาตลอดจนสำนวนภาษาในการสื่อความหมาย
3. นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์และเพื่อความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคลหลายกลุ่มและต่างสถานภาพกัน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและมีโครงสร้างที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านภาคีเครือข่าย รวมถึงปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความยั่งยืนในการดำเนินงาน ตัวอย่างแนวการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. การบริหารจัดการ โรงเรียน
2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
3. การพัฒนาบุคลากร
4. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
5. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย
6. ด้านการจัดการเรียนรู้

2) แบบสัมภาษณ์ครู เป็นการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างคำถามที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร รวมถึงปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความยั่งยืนในการดำเนินงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ตัวอย่างแนวการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน
2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การพัฒนาทักษะวิชาชีพ
4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
5. การพัฒนาบุคลากร
6. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

7. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

8. ด้านการจัดการเรียนรู้

3) แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน และความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ตัวอย่างแนวการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนของครู
2. นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้
3. การดูแลจากครูและทางโรงเรียน
4. ระบบสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้
5. ทักษะคิดที่มีต่อโครงการ

4) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่มุ่งสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลาน ตัวอย่างแนวการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. ทักษะคิดที่มีต่อโรงเรียน
  - 1.1 ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครู
  - 1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
  - 1.3 โรงเรียนดูแลบุตรหลานท่านอย่างไร
  - 1.4 ความคิดเห็นที่มีต่อ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน
  - 1.5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน
2. ทักษะคิดต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
  - 2.1 โครงการนี้ นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวนักเรียนและโรงเรียนอย่างไร
  - 2.2 มีผลกระทบต่อผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
  - 2.3 มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน สังเกตการณ์ปฏิบัติงานของบุคคลฝ่ายต่างๆในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

- 1) แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู สังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ บุคลิกลักษณะ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมการใฝ่รู้ และพัฒนาความสามารถของตนเอง

3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน สังเกตเกี่ยวกับความสามารถในการเรียน การใช้เวลาในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การแสดงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

4. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ศึกษาจากเอกสารของโรงเรียนแล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ในแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเข้าไปแฝงตัวอยู่ในโรงเรียนใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และวิเคราะห์เอกสาร มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต แบบวิเคราะห์เอกสาร กล้องถ่ายรูป

เริ่มต้นศึกษาภาคสนามผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนด้วยตนเอง เบื้องต้นผู้วิจัยได้แนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย โดยโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จากนั้นผู้วิจัยจึงนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการให้แกผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษากรณีที่ 1 คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งในเขตเมือง เป็นโรงเรียนแรกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประมาณ 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม 2550 ถึงวันที่ 19 มกราคม 2551 กรณีที่ 2 ที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่นอกเมืองใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประมาณ 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2551 ถึงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 และกรณีศึกษาที่ 3 เป็นโรงเรียนประถมศึกษานขนาดกลาง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประมาณ 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2551 ถึงวันที่ 23 มีนาคม 2551

การสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยการเปิดเผยสถานภาพของตนเองมีบทบาทเป็นนิสิตปริญญาโทมาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้แนะนำตัวเพื่อขออนุญาตกับฝ่ายบริหารจากนั้นก็เริ่มแนะนำตัวกับอาจารย์ภายในโรงเรียนโดยออกเยี่ยมเยียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเข้าไปทำความรู้จักกับนักเรียนตอนเช้าก่อนเข้าแถว ตอนพักกลางวันและหลังเลิกเรียน การเก็บข้อมูลในแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยยึดหลักว่าจะไม่รบกวนเวลาการทำงานของครูและเวลาเรียนของนักเรียน จะขอสังเกตการณ์อย่างสงบ โดยจะขอสัมภาษณ์ครูและนักเรียนในเวลาว่าง และผู้วิจัยได้สังเกตบรรยากาศในที่ทำงาน โดยผู้วิจัยได้ทำตารางกำหนดเวลาการเก็บข้อมูลของแต่ละโรงเรียนไว้ทุกวัน รวมเวลาในการเก็บข้อมูลโรงเรียนละประมาณ 1 เดือน

ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีช่วงเวลาที่แน่นอนและเป็นระบบ ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในเบื้องต้น โดยแต่ละโรงเรียนใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ซึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลของโรงเรียนแต่ละแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง บางครั้งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูล และเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้ทำการบันทึกช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
19 ธ.ค. 50 ถึง 26 ธ.ค. 50	1) แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1. โรงเรียนกรณีศึกษา ที่ 1 2. ชุมชนบริเวณ โรงเรียน 3. เอกสารโรงเรียน
1 ม.ค. 51 ถึง 19 ม.ค. 51	1) สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 2) สัมภาษณ์ครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ทำ focus group นักเรียน 4) สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 5) สังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน	1. ผู้บริหาร 4 คน 2. ครู 8 คน 3. นักเรียน 12 คน 4. ผู้ปกครอง 6 คน

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
20 ม.ค. 51 ถึง 23 ม.ค. 51	1) แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1. โรงเรียนกรณิศึกษาที่ 2 2. ชุมชนบริเวณโรงเรียน 3. เอกสารโรงเรียน
26 ม.ค. 51 ถึง 20 ก.พ. 51	1) สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 2) สัมภาษณ์ครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ทำ focus group นักเรียน 4) สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 5) สังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู 6) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน	1. ผู้บริหาร 4 คน 2. ครู 8 คน 3. นักเรียน 12 คน 4. ผู้ปกครอง 6 คน
23 ก.พ. 51 ถึง 27 ก.พ. 51	1) แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1. โรงเรียนกรณิศึกษาที่ 3 2. ชุมชนบริเวณโรงเรียน 3. เอกสารโรงเรียน
2 มี.ค. 51 ถึง 20 มี.ค. 51	1) สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 2) สัมภาษณ์ครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ทำ focus group นักเรียน 4) สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 5) สังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู 6) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน	1. ผู้บริหาร 4 คน 2. ครู 8 คน 3. นักเรียน 12 คน 4. ผู้ปกครอง 6 คน

4. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำการลดทอนข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการนี้จะทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนา ดังนี้

4.1 การลดทอนข้อมูล (data reduction) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่บันทึกในภาคสนาม (full field note) มาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา ซึ่งเป็นการเลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่าย สรุปรย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม

4.2 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) กล่าวคือ การได้ข้อมูลจากหลายๆ ฝ่าย หรือ หลายๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล เช่น ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนในประเด็นเดียวกัน พร้อมกับสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วยจนกระทั่งได้รับความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ออกมาตามที่คนในสังคมนั้นเข้าใจและรู้สึก

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลายลักษณะหลายวิธี มีการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำควบคู่กันไปตลอดกระบวนการ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 4 ลักษณะ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำเอกสารและข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามประเภทและหมวดหมู่ของข้อมูลแล้วจัดระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ก่อนนำมาสังเคราะห์ แล้วนำมาเขียนในรูปการบรรยาย

2) การจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) โดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

แบบใช้แนวคิดทฤษฎี จำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

แบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี จำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้ดุลยพินิจหรือประสบการณ์ของผู้วิจัย

3) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparative Method) คือ การเปรียบเทียบ สภาพความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน และแนวทางในการส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานของทั้งสามกรณีศึกษา

4) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลายๆเหตุการณ์

แล้วลงมือสร้างข้อสรุปเรียกว่าเป็นสมมติฐานชั่วคราว ถ้าได้รับการยืนยัน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเพื่อพิสูจน์สมมติฐานนั้น ก็จะถือเป็นข้อสรุปที่มีความเป็นธรรมมากขึ้นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย

5) การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี โดยนำข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมาเขียนอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของความยั่งยืนในการดำเนินงานในแต่ละด้านของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์โดยการวิเคราะห์แบบข้ามกรณี เพื่ออธิบายและสรุปภาพรวมทั้งหมดของความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันว่ามีสภาพความยั่งยืนในการดำเนินงานอย่างไร และวิธีการอย่างไรในการส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันเพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันระยะต่อไปนำไปปรับปรุงนโยบายและปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยศึกษาเปรียบเทียบแบบข้ามกรณีระหว่างโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง จากกรณีศึกษาจำนวน 3 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันที่ผ่านการรับรองการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน 6 ด้านตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคปัญหาต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน นำเสนอทั้งหมด 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การเข้าสู่โครงการและความพร้อมเพื่อรับรองการประเมินโครงการ

ตอนที่ 2 บริบทของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ตอนที่ 3 ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ตอนที่ 4 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและแนวทางที่จะทำให้เกิด

ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี

ตอนที่ 1 การเข้าสู่โครงการและความพร้อมเพื่อรับรองการประเมินโครงการ

จากการศึกษาเอกสารของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี และมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามแผนหลักของโครงการได้ เพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียนในแต่ละอำเภอเข้าเป็นสมาชิกของโครงการ เป้าหมายของโครงการต้องการสร้างโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างปฏิรูปการศึกษาให้กับโรงเรียนทั่วประเทศซึ่งมีระยะเวลา 3 ปี ในการปฏิรูปโรงเรียนด้วยนโยบายที่เร่งด่วนและมุ่งมั่นผลงาน ดังนั้นโครงการจึงคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า

โรงเรียนทั่วไป เพื่อย่นระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนให้สั้นลง ข้อมูลการเข้าสู่โครงการของทั้ง 3 โรงเรียนได้นำเสนอดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง มีความพร้อมและเส้นทางในการเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน คือ เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในการที่จะพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ เพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิรูปการเรียนการสอนให้กับโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะทำหน้าที่พิจารณาเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีเกณฑ์ตรงตามโครงการกำหนด จากนั้นโรงเรียนก็ได้รับมอบนโยบายและแนวปฏิบัติและมีผู้เชี่ยวชาญมาช่วยดูแลให้คำแนะนำ ”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ก / 26 ธ.ค. 2550)

“ เราเป็นโรงเรียนมัธยมในเขตเมือง ซึ่งทางเขตพื้นที่การศึกษา มอบหมายให้เราเป็นตัวแทนของเขต เราก็ทำตามนโยบาย ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ก / 25 ธ.ค. 2550)

“ การเตรียมตัวเพื่อรับการประเมิน ช่วงนั้นครูมีความตื่นตัว เข้ารับการอบรมบ่อยมาก แต่นักเรียนก็ไม่ค่อยได้เรียนกัน เพราะเตรียมตัวซ้อมทั้งครูและเด็ก มีโรงเรียนที่เขาผ่านการประเมินแล้วมาเป็นพี่เลี้ยงการใช้โปรแกรม GSP ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ก / 19 ม.ค. 2551)

“ ตอนที่ฝึกซ้อมกันนั้น คอมพิวเตอร์ไม่พอหรอกนะ แต่พอวันประเมินจริงก็ไม่รู้ฝ่ายบริหารเอามาจากไหนตั้งครบพร้อมประเมิน แต่พอประเมินเสร็จมันก็หายไป แต่ทุกคนที่โรงเรียนก็ร่วมมือร่วมใจกันดี ”

(ครูวิทยาศาสตร์โรงเรียน ก / 19 ธ.ค. 2550)

สามารถสรุปได้ว่าการเข้าสู่โครงการและความพร้อมในการรับการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียน ก มีความพร้อมด้านบุคลากรและมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อการเข้าสู่โครงการแต่ยังขาดแคลนในเรื่องของคอมพิวเตอร์ โดยผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความตื่นตัวและกระตือรือร้นในการเตรียมตัวและการแสวงหาความรู้

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่นอกเขตเมือง มีความพร้อมและเส้นทางการเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนมัธยมที่มีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน ทางเขตพื้นที่การศึกษาเลือกโรงเรียนเราเป็นตัวแทนโรงเรียนของอำเภอ ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ข / 7 ก.พ. 2551)

“ การเตรียมตัวเพื่อการประเมิน ครูก็เตรียมนักเรียน ฝึกซ้อม เด็กแทบจะไม่ได้เรียน คินะที่ปีนั้นเด็กค่อนข้างเก่ง การประเมินโรงเรียนในฝันไม่ได้ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะทุกอย่างครูคิดเตรียมมาให้เด็กได้ฝึกซ้อมตามบทแก่นั่นเอง ประเมินเสร็จแล้วก็แล้วกันไป ”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ข / 14 ก.พ. 2551)

“ โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนเร่งสู่ฝันมาก่อน ก่อนที่จะเข้าสู่การประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน โรงเรียนก็ค่อนข้างมีความพร้อมในการพัฒนาเข้าสู่โครงการ ”

(ครูวิทยาศาสตร์โรงเรียน ข / 17 ก.พ. 2551)

สามารถสรุปได้ว่าการเข้าสู่โครงการและความพร้อมในการรับการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียน ข มีความพร้อมทุกด้าน ด้านผู้บริหาร ครู และนักเรียน รวมทั้งเรื่องของงบประมาณ ซึ่ง ครูและนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเตรียมตัวและแสวงหาความรู้ในการเตรียมรับการประเมิน

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ค เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง มีความพร้อมและเส้นทางการเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ ตอนที่โรงเรียนเราเข้าสู่โครงการเป็น ผอ. คนเก่า ซึ่งท่านคิดว่าถ้าเข้าโครงการได้แล้วจะได้งบประมาณมาสร้างอาคารสถานที่หรือสนามกีฬา แท้จริงแล้วโครงการมาสนับสนุนเรื่องการเรียนการสอน ”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค / 1 มี.ค. 2551)

“จริง ๆ แล้วโรงเรียนเราจะไม่ได้เป็นตัวแทนของอำเภอ นะ เพราะมีโรงเรียนอื่นที่เขาพร้อมกว่าเรา แต่ไม่รู้ว่าจะพอ. เขาไปนำเสนออย่างไร พอโรงเรียนเราได้เป็นตัวแทนเพื่อเข้าสู่โครงการ ครูทุกคนไม่เห็นด้วยเลย เพราะเราไม่พร้อมหลายด้าน แต่ครูทุกคนก็ตั้งใจทำงานเต็มที่ ”

(ครูอนุบาลโรงเรียน ค / 2 มี.ค. 2551)

“ การเตรียมตัวประเมินกันนั้น เราก็เตรียมตามศักยภาพของเรา หาความรู้ด้วยตนเอง ก็อาศัยการอ่าน และฝึกทำ จากนั้นก็นำมาสอนเด็ก อุปกรณ์ก็ไม่มีแม้แต่จอ โปรเจกเตอร์ เราก็ไปยืมโรงเรียนอื่นมาในวันประเมิน ประเมินเสร็จก็เอาไปคืนเขา โรงเรียนประเมินรอบแรกไม่ผ่านหรอกนะต้องซ่อมกันใหม่ประเมินรอบสองถึงผ่าน ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ค / 7 มี.ค. 2551)

“ การเตรียมการประเมินโรงเรียนในพื้นที่นั้น พวกเราก็เตรียมกันเต็มที่ เจ้าหน้าที่ทางเขตก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไรเลย เวลาออกมาตรวจก็แค่มาดูว่าอะไรยังไม่เรียบร้อย เพราะกลัวว่าจะขายหน้าเขา ”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค / 5 มี.ค. 2551)

สามารถสรุปได้ว่าการเข้าสู่โครงการและความพร้อมในการรับการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในพื้นที่ของโรงเรียน ค มีความพร้อมด้านผู้บริหารแต่บุคลากรครูไม่เห็นด้วยกับการเข้าโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในพื้นที่รวมทั้งยังขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานและผู้บริหารโรงเรียนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่ครูก็มีความตั้งใจและความพยายามในการทำงานให้สำเร็จ

ตอนที่ 2 บริบทของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอาคารเรียน 5 หลัง ประกอบด้วยอาคารไม้ 2 ชั้น 3 หลัง อาคารคอนกรีต 2 ชั้น 1 หลัง อาคารคอนกรีตชั้นเดียว 1 หลัง อาคารหอประชุม 2 หลัง อาคารฝึกงาน 2 หลัง และโรงอาหารขนาดเล็ก ภายในบริเวณโรงเรียนสะอาดเรียบร้อย มีสระน้ำอยู่ระหว่างอาคารเรียน มีสวนหย่อมสวยงาม มีม้าหินอ่อนและโต๊ะตามถนนได้ต้นมะขาม ใต้ถุนอาคารเรียนและรอบอาคารเรียน นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการนั่งคุยกัน เล่นกัน และทำการบ้านตามใต้ถุนอาคารเรียนและจะมีนักเรียนบางกลุ่มไปทำงานที่ห้องสมุด ห้อง E-library และ

ห้อง e-learning สภาพชุมชนบริเวณ โรงเรียนเป็นบ้านเรือนชาวบ้านตั้งอยู่ตามถนน มีร้านขายอาหารตามสั่งหน้าโรงเรียน และฝั่งตรงข้ามถนนมีร้านขายของชำ และขายอาหาร

จากการสังเกตพบว่า สภาพภายในบริเวณ โรงเรียนและสภาพอาคารเรียน มีความสะอาดเรียบร้อย เพราะว่าตอนเช้าก่อนเข้าแถวนักเรียนทุกคนจะทำความสะอาดในบริเวณที่ตนรับผิดชอบทั่วโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นคนดูแล ถ้านักเรียนกลุ่มใดไม่ทำความสะอาดจะโดนเรียกโดยเสียงตามสายให้มาทำเวร โดยครูที่ปรึกษาจะเป็นคนติดตามและลงโทษ บนอาคารเรียนก็มีความสะอาดเรียบร้อยเพราะนักเรียนจะไม่ไต่รอกเท้าเดินบนอาคารเรียน ภายในห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีป้ายความรู้เกี่ยวกับวิชาที่เรียน แต่มีบางห้องเรียนป้ายความรู้เก่าและขาด บางห้องเรียนมีการสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน โดยมีการแยกถังขยะเป็นขยะเปียกแห้ง และรีไซเคิล และบางห้องเรียนมีการจัดสื่อการเรียนรู้ไว้ให้กับนักเรียน เช่น ชุดการเรียนรู้รูป

โรงเรียนมีศูนย์การเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ภาษาไทย สังคมศึกษา จากการสังเกตพบว่า ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน 3 เครื่อง โปรเจคเตอร์ 1 ชุดทีวี 3 เครื่อง และสื่อการเรียนรู้ เช่น วีดีโอ วีซีดี ศูนย์การเรียนรู้ฟิสิกส์มีคอมพิวเตอร์ 2 เครื่องใช้งานได้ 1 เครื่อง ทีวี 1 เครื่อง มีป้ายความรู้เรื่องพลังงาน และอุปกรณ์วัสดุสื่อการสอน ศูนย์การเรียนรู้เคมี มีคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง ใช้งานได้ 1 เครื่อง เครื่องฉายสไลด์พร้อมจอฉาย มีทีวี 1 เครื่อง และเครื่องฉายวีดีโอ วัสดุอุปกรณ์การเรียนวิชาเคมี มีป้ายความรู้หน้าห้องและหลังห้อง โดยนักเรียนเป็นผู้จัดทำ ศูนย์การเรียนรู้ชีววิทยามีคอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน 1 เครื่อง มีทีวี 1 เครื่อง มีป้ายความรู้ภายในห้องเรียน ศูนย์การเรียนรู้ภาษาไทยมีการจัดแสดงผลงานที่ได้รับรางวัล มีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง มีทีวี 1 เครื่อง มีวีซีดี ชุดการสอน มีหนังสือไว้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ศูนย์การเรียนรู้สังคมศึกษา มีมุมภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การวางแผนโบราณ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจัดให้มีตอนประเมินโรงเรียนในฝันแต่ตอนหลังไม่ได้ทำต่อ

จากการสังเกตสภาพศูนย์การเรียนรู้สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของครู ดังนี้

“ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ ตอนที่ประเมินโรงเรียนในฝันมีคอมพิวเตอร์พร้อม แต่พอประเมินเสร็จไม่รู้เขาเอาคอมไปไหนแล้ว ไม่มีคอมให้นักเรียนค้นงาน ”

(ครูเคมี โรงเรียน ก 24 / ธ. ค / 50)

“ ห้องศูนย์ไม่ค่อยได้ใช้สอนหรอก เพราะเครื่องคอมน้อย ไม่พอให้นักเรียนได้ฝึกทำ ถ้าจะสอนก็ใช้วิธีสาธิตให้นักเรียนดูบนจอ ”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ก 24 / ธ. ค / 50)

“ ห้องศูนย์ภาษาไทยเพิ่งได้มาปีนี้แหละ งบประมาณของโรงเรียนในฝันนี้แหละที่ให้มาทำ ตอนที่ประเมินเราไม่ได้ทำห้องนี้ ”

(ครูภาษาไทย โรงเรียน ก 24 / ธ. ค / 50)

นอกจากนี้แล้วโรงเรียนยังมีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจากการสังเกตพบว่าห้อง e-learning มีคอมพิวเตอร์ พร้อมใช้งาน 35 เครื่อง โทรทัศน์ 1 เครื่อง โปรเจกเตอร์ 1 ตัว พร้อมจอฉาย มีชั้นวางรองเท้า และกระเป๋ามีระเบียบการใช้ห้อง และสมุดบันทึกการใช้ห้อง ส่วนใหญ่นักเรียน จะเข้ามาใช้บริการตอนพักกลางวัน โดยมาสืบค้นข้อมูล มาทำงานและมีนักเรียนบางคนมาอ่านเว็บไซต์ข่าวสารบันเทิง และเล่นเกมทางอินเทอร์เน็ต และบางชั่วโมงเช่นชั่วโมงพิมพ์ดีด ครูก็จะพานักเรียนมาเรียนในห้องนี้ และบางครั้งครูภาษาอังกฤษก็จะแนะนำนักเรียนให้เรียนรู้จากโปรแกรม tell me more แต่เนื่องจากเป็นโปรแกรมแบบทดลองใช้ การใช้งานจึงไม่สามารถใช้ได้เต็มประสิทธิภาพ ห้อง e-library มีคอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน 14 เครื่อง มีทีวี 10 เครื่อง เพื่อใช้ดูเพื่อใช้ดู วิดีโอ นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะมาใช้บริการในเวลาพักกลางวัน เพื่อสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และทำงานตามที่ครูมอบหมาย เช่นการทำ power point แต่ก็ยังมีนักเรียนบางคนแอบเล่นเกมแต่ก็มีครูคอยตักเตือน และยัง มีห้องสมุดขนาดเล็ก จัดอย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ มีหนังสือครบทุกประเภท มีคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูล 1 เครื่อง ส่วนใหญ่นักเรียนจะมาใช้ห้องสมุดในเวลาพักกลางวัน และนักเรียนจะมาใช้บริการห้องสมุดก็ต่อเมื่อครูสั่งงาน จากการศึกษาสถิติการใช้บริการห้องสมุดพบว่ามีสถิติการใช้บริการตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2550 ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2550 ลดลงเรื่อยๆ และสถิติการเข้าใช้ไม่ถึงร้อยละ 50

เนื่องจากโรงเรียน ก ตั้งอยู่ในเขตเมือง ทำให้ผู้ประกอบการที่มีความพร้อมทางการเงิน จะส่งบุตรหลานของตนไปเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ทำให้โรงเรียน ก เป็นโรงเรียนทางเลือกสำหรับนักเรียนที่สอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงไม่ได้ และพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของครูและนักเรียนดังนี้

“ นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนนี้เป็นเด็กยากจน คนที่เขามีความพร้อมกว่า เขาก็จะไปเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง โรงเรียนเราก็เป็นทางเลือก สำหรับเด็กที่สอบไม่ติดโรงเรียนดัง ”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ก 23 / ธ. ค / 50)

“ สภาพของนักเรียนที่นี่เป็นเด็กที่ครอบครัวยากจน นักเรียนที่เก่งและมีความพร้อม ก็จะไปเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เด็กที่นี่ก็มี 3 ประเภท คือเด็กเรียนดีแต่มีฐานะยากจน เด็กเรียนไม่เก่งและพ่อแม่ยากจน และเด็กเรียนไม่เก่งและพ่อแม่มีเงิน ”

(ครูฟิสิกส์ โรงเรียน ก 25 / ธ. ค / 50)

“จริงๆแล้วผมจะไปเรียนโรงเรียนที่ดีกว่านี้ แม่ผมเขาอยากให้ไป เขาก็ให้ผมไปสอบ แต่ผมสอบไม่ได้ก็เลยมาเรียนโรงเรียนนี้”

(นักเรียน ม.1 โรงเรียน ก 25/ ธ.ค / 50)

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเปิดสอนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ตั้งติดกับถนนสายหลักเข้าสู่ตัวจังหวัด ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 32 กิโลเมตร โรงเรียน ข มีอาคารเรียน 7 หลัง ประกอบด้วย อาคารคอนกรีต 6 ชั้น 1 หลัง อาคารคอนกรีต 3 ชั้น 2 หลัง อาคารคอนกรีต 2 ชั้น 2 หลัง อาคารไม้ 2 ชั้น 2 หลัง อาคารโรงฝึกพลศึกษา 1 หลัง อาคารหอประชุม 1 หลัง โรงอาหารขนาดใหญ่ 1 หลัง และสระว่ายน้ำ สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนเป็นบ้านเรือนประชาชน และมีร้านขายโทรศัพท์ ร้านขายอาหารตามสั่ง ร้านเสริมสวย และร้านซ่อมรถยนต์อยู่หน้าโรงเรียน

จากการสังเกตพบว่า สภาพภายในโรงเรียนมีความสะอาดเรียบร้อย ร่มรื่นสวยงามด้วยสวนหย่อม แต่พบว่าช่วงพักกลางวันมีแก่น้ำกระดาชวางเคลื่อนตามโต๊ะม้าหินอ่อนและตามอาคารเรียน และภายในโรงอาหารพบว่ามีขึ้นกพิราบ นักเรียนไม่เข้าแถวซื้ออาหารและไม่เก็บภาชนะหลังรับประทานอาหารเสร็จแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการนั่งคุยกัน เล่นหยอกล้อกัน และมีบางกลุ่มเล่นฟุตบอล นักเรียนส่วนใหญ่มาโรงเรียนโดยรถประจำทาง และรถประจำ เพราะนักเรียนที่มาเรียน โรงเรียน ข เป็นนักเรียนที่อยู่ต่างอำเภอ หรือจังหวัดที่ใกล้เคียง และนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านฟุตบอล ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่หอพักที่โรงเรียน

จากการสังเกตแหล่งเรียนรู้ พบว่า ป้ายความรู้นอกห้องเรียนมีสภาพเก่าไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ แต่พบว่าภายในห้องเรียนมีป้ายความรู้เกี่ยวกับวิชาที่เรียน และมีการจัดนิทรรศการความรู้ภายในชั้นเรียน แต่มีบางชั้นเรียนที่สภาพป้ายความรู้เก่าและชำรุด นอกจากนั้นภายในห้องเรียนยังพบสื่อการสอน เช่น รูปทรงเรขาคณิตแบบต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสภาพแหล่งเรียนรู้อื่น เช่น ห้องสมุดที่มีขนาดใหญ่ จัดไว้เป็นสัดส่วน และเรียบร้อย จากการศึกษาสถิติ พบว่า จำนวนนักเรียนเข้าใช้บริการห้องสมุดปี พ.ศ. 2550 คิดเป็นร้อยละ 51 และพบว่าสถิติการเข้าใช้บริการห้องสมุดลดลงเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 คิดเป็นร้อยละ 60 พ.ศ. 2549 คิดเป็นร้อยละ 53 และจากการสำรวจของห้องสมุด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการนั่งคุยกันกับเพื่อน ร้อยละ 49.5 และใช้เวลาในการเข้าห้องสมุดร้อยละ 30 หนังสือที่นักเรียนชอบอ่านมาก คือ หนังสือทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 60 และหนังสือการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 40 จากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุด พบว่า ห้องสืบค้นอินเทอร์เน็ต ที่เคยทำตอนประเมินโรงเรียนในฝัน

นั้น ตอนนี้อาจไม่ได้ใช้แล้วเพราะระบบคอมพิวเตอร์ไม่ดี และไม่มีคอมพิวเตอร์ ส่วนศูนย์สืบค้นข้อมูลที่อยู่ในห้องสมุดนั้นมีการเปิดใช้เป็นปกติ

จากการสังเกตสภาพศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระต่างๆพบว่า ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคอมพิวเตอร์ 6 เครื่อง ใช้งานได้เพียง 2 เครื่อง โปรเจคเตอร์ 1 ตัว พร้อมจอฉาย ห้องนี้ใช้เป็นห้องเรียนโดยครูจะสอนจาก power point ห้องคลินิกคณิตศาสตร์ มีสื่ออุปกรณ์ เช่น เกมคณิตศาสตร์ ชนิดต่างๆ มีชุดแบบเรียน ให้นักเรียนได้มาเล่นเพื่อฝึกการแก้ปัญหา เปิดให้บริการในตอนเช้าก่อนเข้าแถว และตอนพักกลางวัน ห้อง tell me more กลุ่มสาระภาษาอังกฤษ จากการสัมภาษณ์ครูที่ดูแลพบว่า โปรแกรมมีปัญหา ไม่มีการขยายผลในการใช้ อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีปัญหาเรื่องระบบคอมพิวเตอร์ และไม่มีบุคลากรในการดูแลระบบในห้อง จากการสังเกตภายในห้องพบว่า มีแต่จีนิก มีอุปกรณ์บางส่วนชำรุด ศูนย์การเรียนรู้เคมี ฟิสิกส์ และชีววิทยา แต่ละห้องมีคอมพิวเตอร์ 3 เครื่อง พร้อมใช้งาน โปรเจคเตอร์พร้อมจอฉาย ทีวี 1 เครื่อง และมีวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนพร้อมสื่อการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้ผลิตและสื่อที่เป็นผลงานของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีห้องคอมพิวเตอร์ 3 ห้อง มีคอมพิวเตอร์ห้องละประมาณ 45 เครื่อง ซึ่งเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

จากการสังเกตสภาพโรงเรียนสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของครู ดังนี้

“ ก็เคยพานักเรียนไปใช้ ห้อง tell me more เหมือนกัน ในกลุ่มสาระก็มีแต่พื้นที่แหละพาเด็กไปใช้ แต่อุปกรณ์และโปรแกรมไม่พร้อม หลังๆก็ไม่ได้พาเด็กไปใช้แล้ว ตอนนี้อยู่ก็ปิดไว้ไม่มีใครดูแล ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ข 18/ ก.พ./ 2551)

“ พอประเมินเสร็จก็แล้วกันไป อย่าง ห้อง tell me more ก็ปิดตายไม่ได้เปิดใช้ ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ข 14/ ก.พ./ 2551)

“ โชคดีที่เราได้เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนในฝัน ก็จะได้งบประมาณมาพัฒนาส่วนหนึ่ง ”

(ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียน ข 12 /ก.พ./ 2551)

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ค เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภายในโรงเรียนมี อาคารเรียน 4 หลัง ประกอบด้วย อาคารคอนกรีต 3 ชั้น 2 หลัง อาคารคอนกรีตชั้นเดียวหนึ่งหลัง อาคารไม้ 2 ชั้น

หนึ่งหลัง และโรงอาหาร 1 หลัง และมีสนามฟุตบอลขนาดใหญ่ สภาพชุมชนบริเวณโรงเรียนค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ย้ายมาจากที่อื่น ซึ่งผู้ปกครองคนใดที่มีความพร้อมทางการเงินจะส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่านี้ จากการสัมภาษณ์ครูพบว่านักเรียนที่จะมาเรียนโรงเรียนนี้ลดลงทุกปีจากแต่ก่อนนักเรียนเป็นพันคนลดลงทุกปีจนเหลือไม่ถึงห้าร้อยคน

การจัดการเรียนการสอนที่นี้ส่วนใหญ่ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ขาดแคลนบุคลากรในการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ และขาดแคลนบุคลากรที่จะมาดูแลระบบคอมพิวเตอร์ และจากการสังเกตพบว่า แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนจะมีห้องสมุดขนาดเล็ก ภายในห้องสมุดมีคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นข้อมูล 6 เครื่อง มีทีวี 1 เครื่อง มีหนังสือไม่หลากหลาย นักเรียนส่วนใหญ่จะมาใช้บริการตอนพักกลางวัน ซึ่งจะเป็นเด็กอนุบาลมาดูหนังที่ครูเตรียมไว้ให้ มีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้องละประมาณ 20 เครื่อง ห้องหนึ่งมีภาคเอกชนมาบริจาค อีกห้องหนึ่งเป็นงบประมาณของสพฐ. จากการสังเกตพบว่า ห้องคอมพิวเตอร์จะเปิดให้ใช้เฉพาะมีชั่วโมงเรียนเท่านั้น เพราะ ถ้าเปิดให้ใช้เวลาครูไม่อยู่อุปกรณ์จะพังชำรุดเสียหาย ภายในห้องเรียนมีป้ายความรู้ทุกห้องเรียน ห้องเรียนวิทยาศาสตร์มีอุปกรณ์การทดลองพร้อม มีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ห้อง sound lab ภาษาอังกฤษ อุปกรณ์ในการฟังเสียงครูถอดเก็บไว้ จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกล่าวว่า “นักเรียนมีพื้นฐานในการเรียนภาษาอังกฤษไม่ดีจึงไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ ส่วนใหญ่ครูจะเน้นการสอนให้อ่านออก เขียนได้”

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการเล่น และคุยกัน ตอนเช้าก่อนเข้าแถวนักเรียนทุกคนมีเวรรับผิดชอบทำความสะอาดบริเวณที่ตนเองรับผิดชอบ จึงพบว่า บริเวณโรงเรียนมีความสะอาดเรียบร้อย นักเรียนส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะมารับส่งที่โรงเรียนบางคนใช้จักรยานเก่าๆมาส่งหลาน บางคนก็ขับรถจักรยานยนต์ และก็มีนักเรียนบางส่วนมาโรงเรียนโดยรถจักรยาน

จากการสังเกตสภาพโรงเรียนสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของครู ดังนี้

“ ครูจัดการเรียนการสอนก็ต้องช่วยตัวเอง ด้วยการควักกระเป๋าตัวเองในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กได้เรียน ถ้าจะขอบริจาคกับผู้ปกครองก็ไม่ได้ เพราะผู้ปกครองก็หาเข้ากินค่า”

(ครูสังคมศึกษา โรงเรียน ค 29/ ก.พ./ 2551)

“ ที่นี้ขาดแคลนงบประมาณ ครูส่วนใหญ่ที่นี้จะทำอะไรต้องควักงบประมาณตัวเอง”

(ครูภาษาไทย โรงเรียน ค 29/ ก.พ./ 2551)

ตอนที่ 3 ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบริหารและการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย ซึ่งจะนำเสนอแต่ละกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก

1. ด้านการจัดการเรียนรู้

ตามแนวคิดในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนในฝัน พบว่า โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child - centered) อย่างแท้จริง โดยจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เรียนรู้แบบร่วมมือและเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เรียนรู้ร่วมกับชุมชนหรือสถานประกอบการ เรียนรู้อย่างหลากหลาย และบูรณาการ เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร เรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเรียนรู้ผ่านเครือข่าย ICT

การเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันทำให้การเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง จำนวนครูที่เริ่มใช้สื่อ ICT ในการเรียนการสอนมีมากขึ้น การออกแบบการเรียนรู้ของครูมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้อง แต่การจัดการเรียนรู้โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อาจมีปัญหาหลายอย่าง ทั้งเรื่องความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของครูซึ่งพบว่า ครูที่มีอายุมากก็ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนโดยตรงแต่จะเป็นเรื่องของการบูรณาการในเรื่องของการแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยี และครูที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องเทคโนโลยีก็ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพราะมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมากจึงไม่มีเวลาเตรียมทำสื่อการสอนโดยใช้เทคโนโลยี นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนทำให้การเรียนการสอนทำได้แค่การสาธิตให้นักเรียนดู แต่กระบวนการเรียนรู้ลงไปไม่ถึงผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย และให้นักเรียนลงมือทำแบบฝึกหัด ใบงาน หรือการค้นคว้าทำรายงานเป็นกลุ่มแล้วนำเสนอความรู้ที่ได้หน้าชั้นเรียน แต่ก็มีครูหลายคนที่กำลังทำวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากเทคโนโลยีจะมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนแล้วยังพบว่ามึนักเรียนบางส่วนใช้ไปในทางที่ผิด โดยการไปคัดลอกความรู้ในอินเทอร์เน็ตมาส่งครู เล่นเกมออนไลน์ และดูสื่อที่ไม่เป็นประโยชน์

เนื่องจากสภาพชุมชนมีแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก จึงเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครูสามารถพานักเรียนออกไปเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ และบางที่ครูก็เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนนักเรียนเรื่องการวางแผนโบราณ ซึ่งการจัดการเรียนรู้สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วย สรุปลองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการทำโครงการ

“ การใช้ ICT ในการสอนส่วนใหญ่ครูอายุมาก ๆ ก็ไม่ใช่ แต่จะใช้เอกสารสอนแทน ส่วนक्रम. ปลายเขาให้งานเด็กไปสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตบ้าง ”

(ครูคณิตโรงเรียน ก 23/ ธ.ค./ 2550)

“ ไปอบรมโปรแกรม GSP มากี่ไม่ได้ ทำอะไรต่อเลย ไม่ได้จัดทำสื่อเพื่อจัดการเรียนการสอน แต่จริงๆแล้วอยากทำ แต่ไม่มีเวลา ครูงานเยอะไม่ได้สอนอย่างเดียว ”

(ครูคณิตโรงเรียน ก 28/ ธ.ค./ 2550)

“ ครูให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สืบค้นอินเทอร์เน็ตเป็น ทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ทำโครงการภูมิศาสตร์ ทำในรูปแบบ power point ใส่แผ่นซีดี ทำให้เรามีความสามัคคี ”

(สนทนากลุ่มนักเรียน ม.3 โรงเรียน ก 23/ ธ.ค./ 2550)

“ การจัดการเรียนการสอนต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย ก่อนเริ่มเรียนก็จะให้นักเรียนร้องเพลงหรือมีเกม เป็นการเล่นสนุก เป็นการสร้างความสนใจในการเรียน และเวลาทำงานก็จะมีทีมงานกลุ่มและงานเดี่ยว ช่วยทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ก 28 / ธ.ค. / 2550)

2. ด้านการบริหารจัดการ

เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มีผู้บริหาร 4 คน มีหัวหน้าฝ่ายและหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า โรงเรียนเพิ่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารได้ประมาณ 3 เดือน มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการ โดยเน้นการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ PDCA เน้นสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน บริหารด้วยระบบข้อมูลและการสร้างศรัทธาในการทำงาน โดยการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีอาชีพ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนมีการเรียกประชุมครูวางแผนการทำงาน ทิศทางการพัฒนาโรงเรียน ผู้อำนวยการมีการนิเทศ กำกับติดตามการทำงานของครูและมีการจัดบันทึกข้อมูลเป็นจดหมายเหตุ มีการนำข้อมูลจากการนิเทศ

เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการ และมีการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในเรื่องความรักชาติ ความมีระเบียบวินัย การมีทักษะในการดำรงชีวิตให้กับนักเรียน โดยการเข้มงวดในเรื่องการร้องเพลงชาติ การเข้าแถว การสวดมนต์ไหว้พระ และการแต่งกาย โดยผู้อำนวยการ โรงเรียนจะเขียนประกาศด้วยลายมือตนเองสร้างจิตสำนึกในการการไม่เหยียบส้นรองเท้า และสอนวิชาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนทั้งโรงเรียนในคาบประชุม การบริหารงบประมาณมีการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีการเบิกจ่ายงบประมาณผ่าน โครงการอย่างรัดกุมและเข้มงวด การมอบหมายงานมอบหมายตามฝ่ายและกลุ่มสาระ มีหัวหน้ากลุ่มสาระและหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้รับมอบนโยบาย ผู้บริหารมีการสร้างระบบการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพโดยให้ครูมีการรายงานการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีการสร้างศรัทธาในการทำงานโดยการเอาใจใส่ เอื้ออาทรทั้งครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ดังต่อไปนี้

“ เข้ามารับตำแหน่งผู้อำนวยการที่นี้ยังไม่นาน ต้องทำให้เป็นตัวอย่างในเรื่องการบริหารจัดการ ระบบข้อมูลโดยการเขียนจดหมายเหตุ การทำหนังสือ การรายงานการปฏิบัติงาน ค่อยๆอุปสรรคระบบการทำงานไปเรื่อยๆ พยายามทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ปัญหาโดยมีโครงการปีหน้าจะเชิญผู้ปกครอง ชุมชนมามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเชิญองค์กรหน่วยงานมาเป็นคณะทำงานเรา นอกจากนั้นยังมีโครงการคัดกรองเด็กตั้งแต่ประถมและใช้ระบบช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้ม ไปเยี่ยมบ้านทุกคนคุยกับผู้ปกครองและใส่ใจในรายละเอียดทุกเรื่อง เอื้ออาทร การขับเคลื่อนนโยบายของผม ผมต้องทำเป็นแบบอย่างในการสร้างระบบงาน และวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียน ก 31 / ธ.ค./ 2550)

“โรงเรียนเราเพิ่งมีการเปลี่ยนแปลง ผู้อำนวยการคนใหม่ ก็ยังไม่รู้ว่านโยบายจะเป็นอย่างไร ก็รอดูอยู่ แต่ดูแลผู้อำนวยการค่อนข้างเข้มงวดมาก โดยเฉพาะในเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณ”

(ครูชีววิทยา โรงเรียน ก. 29/ ธ.ค./ 2550)

“พอ. คนใหม่เข้มงวดมาก โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย แต่งกายไม่เรียบร้อย เหยียบส้นรองเท้า โคนแน่ แต่งกายไม่เรียบร้อยก็ให้เปลี่ยนชุดทันทีเลย”

(นักเรียน ม. 6 โรงเรียน ก 25/ธ. ค. /2550)

“ตั้งแต่เปลี่ยน ผอ. ใหม่โรงเรียนดีขึ้นมากเลย มีระเบียบวินัยมากขึ้น และเขาก็ให้ผู้ปกครอง มาช่วยดูแลนักเรียนด้วย อย่างลุงเป็นคนขับรถประจำ มาส่งเด็กนักเรียน เขาก็ให้เรารายงาน ว่านักเรียนคนไหนลงกลางทางไม่เข้าโรงเรียน”

(ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน ก 25/ธ. ค. /2550)

“ผอ. คนใหม่สอนวิชาทักษะชีวิตนักเรียนทุกคนในโรงเรียน คาบประชุม ผมชอบเรียน เพราะ ผอ.เขาสอนสนุกและมีแง่คิดในการใช้ชีวิตมาก”

(นักเรียน ม. 1 โรงเรียนก 24/ธ. ค. /2550)

การบริหารโรงเรียนได้แบ่งการทำงานออกเป็น 4 ฝ่าย โดยมีผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองของโรงเรียน เป็นฝ่ายบริหารร่วมกัน การดำเนินงานในบางเรื่องต้องผ่านความเห็นชอบจากหลายฝ่าย อย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะการเบิกจ่ายงบประมาณต้องทำเรื่องเบิกจ่ายตามโครงการที่เสนอผ่านฝ่ายพัสดุซึ่งรับผิดชอบดูแลรวมถึงเรื่องสินทรัพย์ภายในโรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีบุคลากรค่อนข้างมาก แต่ครูก็มีภาระงานมากนอกเหนือจากงานการสอน ส่วนในเรื่องของการนำระบบ e - office มาใช้จากการสังเกตยังไม่พบการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการให้บริการครูและนักเรียน มีศูนย์การเรียนรู้พื้นฐานตามกลุ่มสาระแต่อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการใช้สื่อ ICT จึงไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามศูนย์การเรียนรู้ไม่มีชุดมัลติมีเดียไว้บริการ แต่พบว่าโรงเรียนมีสื่อดิจิทัล เช่น e- library e – book e – learning พร้อมให้บริการนักเรียน ส่วน e – book นั้นไม่ปรากฏชัดเจน จากการสังเกตการสอนของครูพบว่า ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติไม่ได้ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน โดยมากที่ใช้จะเป็นครูสอนคอมพิวเตอร์ และส่วนใหญ่ครูจะมอบหมายงานนักเรียนให้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคนั้นยังเป็นปัญหาหลายเรื่อง โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และครูไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อ ICT จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT ไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง นอกจากนั้นโรงเรียนยังมีเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนสู่สาธารณชน แต่ไม่ปรากฏว่าโรงเรียนมีซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการ และโรงเรียนยังไม่มีระบบการดูแลบำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์ที่ชัดเจนมีแต่ครูคอมพิวเตอร์เพียงคนเดียวที่ดูแลอยู่ ถ้าครูคนใดมีปัญหาที่เรียกไปให้ดู เพราะครูคอมพิวเตอร์ขาดแคลน โรงเรียนไม่มีครูคอมพิวเตอร์

ประจำการ ซึ่งโรงเรียนแก้ปัญหาด้วยการจ้างครูคอมพิวเตอร์ 2 คนในการจัดการเรียนการสอนและดูแลระบบคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“ ด้านอุปกรณ์เครือข่ายก็มีเพิ่มมากขึ้น แต่บุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ขาดครูประจำการแต่เราก็แก้ปัญหาด้วยการจ้างครูคอมพิวเตอร์มา 2 คน ก็ช่วยแก้ปัญหาได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียน ก 31 / ธ.ค./ 2550)

“ เดิมนี้อุปกรณ์เยอะขึ้น นักเรียนก็สามารถใช้งานได้ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทำให้เราทำงานง่ายขึ้น ”

(สัมภาษณ์นักเรียนม. 4 โรงเรียน ก 26 / ธ.ค. / 2550)

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร

โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้อบรมตามความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้ยังผลักดันให้ครูเข้ารับการประเมินวิทยฐานะซึ่งเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูอีกขั้นหนึ่ง แต่จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ครูที่เข้ารับการประเมินวิทยุฐานะนั้นค่อนข้างทิ้งชั้นเรียนบ่อยเพราะต้องเตรียมตัวในเรื่องเอกสารการประเมิน สอนนักเรียนไม่ค่อยเต็มที่แต่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะหลากหลาย นอกจากการพัฒนาวิชาชีพของครูแล้ว ทางเขตพื้นที่การศึกษาเองก็จัดอบรมให้ครูค่อนข้างบ่อยแต่จะอบรมในช่วงปิดเทอม และจากการสังเกตและสัมภาษณ์ครู พบว่า ความตื่นตัวในการอบรม ICT ลดน้อยลงมากเมื่อเทียบกับช่วงแรกของการประเมิน โรงเรียนในพื้นที่ ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านนี้น้อยมาก สังเกตได้จากสื่อการเรียนการสอนทางด้าน ICT ไม่ปรากฏเด่นชัด แต่พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อสำเร็จรูปมากกว่าสื่อผลิตเอง และการพัฒนาการเรียนการสอนก็ไม่ชัดเจน ครูไม่ได้ทำแผนการจัดการเรียนรู้เอง ส่วนใหญ่ลอกมาจากแผนสำเร็จรูปที่มีขายอยู่ทั่วไป และไม่พบการบันทึกหลังสอน ครูจะหาแผนมาได้เมื่อทางโรงเรียนกำหนดให้ส่ง และการทำวิจัยครูก็ไม่ได้ทำอย่างจริงจัง

“ เราได้ส่งครูไปอบรมโดยเขตพื้นที่การศึกษาเขาบังคับอยู่แล้วต้องมีการอบรมครูตลอดประจำทุกเทอมในเรื่องการจัดการเรียนการสอน แล้วเรายังให้ครูส่งแผนการจัดการเรียนรู้ วิจัยในชั้นเรียน ส่วนการนิเทศนั้นทำได้ยาก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียน ก 25/ ธ.ค./2550)

“เราก็อยากทำสื่อเองแต่ก็ใช้เทคโนโลยีไม่ค่อยเก่ง ทางโรงเรียนก็ส่งไปอบรมแต่ตัวเราเองไม่รู้เรื่อง ทำเองไม่ได้”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ก 25/ ธ.ค./2550)

“ไปอบรมโปรแกรมการสอนมาก็ทึ่งไม่ได้มาฝึกทำสื่อการสอนให้นักเรียนเลย แต่จริงๆแล้วก็อยากทำนะแต่งานนอกเยอะมาก ไม่มีเวลา”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ก. 25/ ธ.ค./2550)

5. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จากการสังเกตแหล่งเรียนรู้ พบว่าภายในห้องเรียนไม่มีอุปกรณ์ที่เป็นสื่อเทคโนโลยี มีเฉพาะการจัดป้ายความรู้ และสื่อการสอนบ้างเล็กน้อย ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งแยกตามรายวิชาฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่าแต่ละศูนย์การเรียนรู้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและเกิดการชำรุดเสียหาย โรงเรียนยังไม่ได้มีการพัฒนาปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ให้ดีขึ้น ไม่มีการสนับสนุนงบประมาณให้มีการจัดซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม ซึ่งแต่ละศูนย์การเรียนรู้ก็ไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นานๆครั้งครูจึงจัดการเรียนการสอนด้วยโปรแกรมการเรียนรู้ ซึ่งก็จะเป็นการสอนแบบสาธิตนักเรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง นอกจากศูนย์การเรียนรู้แล้วยังมีห้อง เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตอนเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมในการให้บริการนักเรียนจากการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มาใช้บริการในตอนพักกลางวัน นักเรียนเข้ามาสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เช่นการทำรายงาน การทำ power point จะมีคุณครูดูแลทุกครั้งที่มีการเข้าไปใช้บริการของนักเรียน ห้อง e- learning เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยังมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการเปิดให้บริการแก่ครู และนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะมาใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การทำงานส่งครู และเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองด้วยโปรแกรม Tell Me More แต่จากการสอบถามครู พบว่า โปรแกรมในการเรียนมีปัญหา ตัวโปรแกรมไม่สมบูรณ์ ทำให้การเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โรงเรียนมีห้องสมุดขนาดใหญ่มากภายในห้องสมุดมีมุมหนังสือสำหรับเยาวชน มีการจัดบรรยากาศที่ดี มีหนังสือเรียงตามหมวด จากการสังเกต พบว่า นักเรียนเข้ามาใช้บริการในช่วงเช้าบ่อย แต่จะมีนักเรียนมาใช้มากในช่วงพักกลางวัน ซึ่งห้องสมุดไม่ค่อยเปิดให้บริการ เพราะครูที่ดูแลกำลังยุ่งกับการประเมินวิทยฐานะ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมี ป้ายนิทรรศการความรู้ 2 แห่ง ต่อมาภายหลังมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภาษาไทยโดยได้งบประมาณจากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งภายในศูนย์มีการแสดงผลงาน มุมหนังสือ มีทีวี มีคอมพิวเตอร์ จากการสังเกต

พบว่า นักเรียนไม่ได้เข้าไปใช้ส่วนใหญ่จะเป็นห้องพักของคุณครู จากการสอบถามนักเรียน พบว่า จะเข้าไปใช้เมื่อคุณครูพาเข้าไปเรียนในห้องนั้น

“ มีศูนย์การเรียนรู้ให้ใช้มากขึ้น มีแหล่งเรียนรู้หลายแหล่ง ทำให้แสวงหาความรู้ได้มาก และดีขึ้น แต่ศูนย์การเรียนรู้อุปกรณ์น้อยไม่พอกับจำนวนนักเรียน”

(นักเรียน ม. 5 โรงเรียน ก 23/ธ. ค./2550)

“ แหล่งเรียนรู้ที่ยังเปิดบริการให้กับนักเรียนตลอดมา คือ ห้อง e – library ส่วนใหญ่มา สืบค้นข้อมูลและทำงานส่งครู”

(นักเรียน ม. 4 โรงเรียน ก 23/ธ. ค./2550)

“ คอมพิวเตอร์ของศูนย์ไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนไม่ค่อยได้ใช้ สื่อเทคโนโลยี ”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ก 23/ธ. ค./2550)

6. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

โรงเรียน ก ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ตาม ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารพบว่า โรงเรียนได้รับความร่วมมือทางวิชาการและความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน เช่น ความรู้เรื่อง การนวดแผนโบราณ การเสริมสวย และความรู้เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งทางโรงเรียนได้เชิญ วิทยากรที่มีความรู้ดังกล่าวมาให้ความรู้กับนักเรียน แต่บางครั้งครูก็พานักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่ง เรียนรู้ภายในชุมชน แต่ไม่พบการให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณของภาคเอกชนที่ให้การ สนับสนุนในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน โรงเรียนมีความร่วมมือทางวิชาการกับ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นในการรับนักศึกษาฝึกสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้บุคลากรทางด้าน คอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้าน คอมพิวเตอร์ได้ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารคนใหม่ทำให้มีการเปลี่ยนแนวนโยบายใน การบริหารซึ่งพบว่า มีนโยบายในการเชิญองค์กรภายนอกและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษามากที่สุด เช่นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการเชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการ ดูแล นอกจากนั้นยังมีองค์กรในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาล วัด เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัด การศึกษาในโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ เราจะสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ปัญหาโดยมีโครงการปีหน้าจะเชิญชุมชนมามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็ก และเชิญองค์กรหรือหน่วยงานภาคีนอกมาเป็นคณะทำงานเรา นอกเหนือจากภาคีเครือข่ายผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจะไปเชิญพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในอำเภอมาเป็นประธานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และเชิญผู้อำนวยการโรงพยาบาลมาเป็นประธานกรรมการในเรื่องสุขภาพนักเรียน”

(ผู้อำนวยการโรงเรียน ก. 1/ก.พ. / 2551)

“ ทางโรงเรียนเขาควแลบุตรหลานคินะ ถ้านักเรียนคนไหนหนีโรงเรียน โทรบอกเขา เขาก็ตามเขี้ยวแหละ ทางโรงเรียนเขามีเครือข่ายผู้ปกครองห้องละ 5 คน เพื่อช่วยกันติดตามนักเรียนดูแลพฤติกรรมนักเรียน”

(ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน ก 24/ ธ.ค./2550)

“ ทางโรงเรียนจะเชิญคนที่ขับรถประจำมาประชุมชี้แจงการดูแลนักเรียน โดยให้คนขับรถมาส่งนักเรียนเป็นครูประจำอีกคน นักเรียนคนไหนมีพฤติกรรมไม่ดี เช่น หลบหนีลงรถก่อนถึงโรงเรียนก็ต้องมาแจ้งครูที่โรงเรียน และเดี๋ยวนี้ได้ข่าวว่าเปลี่ยน ผอ.ใหม่ ซึ่งดีขึ้นกว่าเดิม ปรับปรุงโรงอาหารใหม่ เข้มงวดระเบียบวินัยมากขึ้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน ก 24/ ธ.ค./2550)

จากข้อมูลที่น่าสนใจดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นสภาพการดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโรงเรียน กใน 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านระบบของภาคีเครือข่าย โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจึงต้องมีการนำเสนอเปรียบเทียบเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การดำเนินงานก่อนเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ระยะระหว่างการประเมินเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และระยะภายหลังกการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน (ปัจจุบัน) ซึ่งได้นำเสนอตาราง 4.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ก

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	การจัดการเรียนการสอนไม่ได้เน้นการนำเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอนจะเน้นเฉพาะวิชาคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ โดยการนำโปรแกรมการสอนสำเร็จรูปมาฝึกสอนนักเรียนเพื่อเตรียมรับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	ครูใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอนน้อยแต่มีการบูรณาการนำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียน โดยให้นักเรียนทำ e – book, power point ในการนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน มีการฝึกให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้ทางสื่อเทคโนโลยีได้ทุกวิชา ซึ่งเทคโนโลยีมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น
2. ด้านการบริหารจัดการ	โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน บริหารงานแบบกระจายอำนาจ โรงเรียนมีการใช้ระบบ e- office ติดต่อประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เท่านั้นยังไม่มีการนำมา	โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน บริหารงานแบบกระจายอำนาจ โรงเรียนมีการใช้ระบบ e- office ติดต่อประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เท่านั้นยังไม่มีการนำมา	โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน บริหารงานแบบกระจายอำนาจ โรงเรียนมีการใช้ระบบ e- office ติดต่อประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เท่านั้นยังไม่มีการนำมา

ตารางที่ 4.1(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ก

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน
2. ด้านการบริหาร จัดการ	บริหารจัดการภายใน โรงเรียน	บริหารจัดการภายใน โรงเรียน	บริหารจัดการภายใน โรงเรียน แต่ผู้บริหาร คนใหม่เน้นการ บริหารงานด้วยระบบ คุณภาพ (PDCA) และ การกำกับ ติดตาม นิเทศการทำงานของ บุคลากรภายใน โรงเรียนด้วยตัว ผู้บริหารเอง รวมทั้ง การทำงานเชิงรุกเพื่อ การแก้ปัญหานักเรียน และการพัฒนา โรงเรียน
3. ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสาร	โรงเรียนมีระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการสืบค้นข้อมูล โรงเรียนมีห้อง คอมพิวเตอร์ 2 ห้อง มี คอมพิวเตอร์ประมาณ ห้องละ 40 เครื่อง มีห้อง e – library มีห้องวิทยบริการแต่มี เครื่องคอมพิวเตอร์ ประมาณ 10 เครื่อง ภายในห้องสมุดยังไม่ มีเทคโนโลยีในการ	โรงเรียนมีการ ปรับปรุงห้องวิทย บริการให้เป็นห้อง e - leaning มีการเพิ่ม คอมพิวเตอร์ เป็น 40 เครื่อง มีการนำ โปรแกรมสำเร็จรูปมา ใช้ในการบริหาร จัดการภายใน ห้องสมุดให้เป็นระบบ ขึ้น	มีการเปิดห้อง คอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้อง e - leaning ห้อง e – library ให้นักเรียน ใช้บริการในการ สืบค้นความรู้และการ ทำงานอย่างต่อเนื่อง และห้องห้องสมุดมี การบริหารจัดการด้วย ระบบเทคโนโลยีอย่าง ต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ก

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	บริหารจัดการห้องสมุดอย่างเป็นระบบ		
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	โรงเรียนไม่ได้เน้นการพัฒนาครูด้าน ICT แต่มีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ให้การสนับสนุนการอบรมและโดยส่วนใหญ่การพัฒนาบุคลากรจะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลที่สนใจและเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น	ครูได้รับการพัฒนาในด้าน ICT มากโดยเฉพาะกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ในการอบรมโปรแกรมสำเร็จรูปที่จะนำมาใช้ในการฝึกสอนนักเรียนเพื่อเตรียมรับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนได้จัดให้มีการศึกษาดูงานโรงเรียนพี่เลี้ยงที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว เพื่อให้เข้าใจรูปแบบการดำเนินงานในการประเมินโรงเรียนต่อไป	การพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการประเมินผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ การโรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี แต่มีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอนจากเขตพื้นที่การศึกษาเป็นประจำในช่วงปิดเทอมทุกภาคการเรียน

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงานระหว่าง การประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่
5. ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	โรงเรียนไม่มีศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระส่วนใหญ่แหล่งเรียนรู้จะเป็นความรู้ที่อยู่ตามห้องเรียน เช่น ป้ายความรู้	มีการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยมีคอมพิวเตอร์ 3 เครื่อง ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แยกเป็นวิชาเคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ มีคอมพิวเตอร์ห้องละ 3 เครื่อง ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการวางแผนโบราณของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ซึ่งมีนักเรียนคอยให้ความรู้ประจำตามศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่ง และในวันประเมินโรงเรียนมีการจัดนิทรรศการความรู้	ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง นานๆ ครั้งครูจึงจะใช้สื่อ ICT ในการสอนโดยนักเรียนก็ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของศูนย์การเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์มีเพียงห้องละ 1 เครื่องและสภาพศูนย์การเรียนรู้สังคมศึกษายังคงสภาพเดิม แต่ไม่มีนักเรียนประจำตามศูนย์คอยให้ความรู้แต่อย่างใด
6. ด้านของระบบภาคีเครือข่าย	โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษามีเครือข่ายผู้ปกครอง แต่การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนและโรงเรียนยังให้ความร่วมมือทาง	โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนพี่เลี้ยงในการให้ความรู้ทางวิชาการ	บทบาทของโรงเรียนพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางหายไป แต่ก็ยังมีบทบาทของศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังคงให้ความร่วมมือทางวิชาการ ติดตามการ

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่าง การประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังกการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
6. ด้านของระบบภาคีเครือข่าย	วิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นรับนักศึกษาฝึกสอนมาฝึกงานในโรงเรียน และมีเครือข่ายการให้ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ไม่พบว่า มีบุคคลและองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาโรงเรียน ซึ่ง บาง ครั้ง ยังมีศึกษานิเทศจากเขตพื้นที่มาติดตาม และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการกับทางโรงเรียน	การปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อเตรียมรับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และพบว่า ไม่มีบุคคลองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการครั้งนี้แต่อย่างใด โรงเรียนได้พยายามจัดหางบประมาณด้วยตัวเองในการดำเนินงานทั้งหมด	ดำเนินงานของโรงเรียน แต่โรงเรียนมีความพยายามในการเชิญชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามาร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

จากตารางวิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียน ก สามารถสรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอนน้อยแต่มีการบูรณาการนำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนโดยให้นักเรียนทำ e - book, power point ในการนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน มีการฝึกให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้ทางสื่อเทคโนโลยีได้ทุกวิชา ซึ่งเทคโนโลยีมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจนบริหารงานแบบกระจายอำนาจ โรงเรียนมีการใช้ระบบ e- office ติดต่อประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเท่านั้นยังไม่มี การนำมาบริหารจัดการภายในโรงเรียน แต่ผู้บริหารคนใหม่เน้นการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) และการกำกับ ติดตาม นิเทศการทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียนด้วยตัวผู้บริหารเอง รวมทั้งการทำงานเชิงรุกเพื่อการแก้ปัญหา นักเรียนและการพัฒนาโรงเรียน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการเปิดห้อง

คอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้อง e- learning ห้อง e – library ให้นักเรียนใช้บริการในการสืบค้นความรู้ และการทำงานอย่างต่อเนื่อง และห้องสมุดมีการบริหารจัดการด้วยระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกัน ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่าการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการประเมินผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ การโรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี แต่มีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอนจากเขตพื้นที่การศึกษาเป็นประจำในช่วงปิดเทอม ทุกภาคการเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง นานๆ ครั้งครูจึงจะใช้ สื่อ ICT ในการสอนโดยนักเรียนก็ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เนื่องจาก คอมพิวเตอร์ของศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีเพียงห้องละ 1 เครื่องและสภาพศูนย์การเรียนรู้สังคมศึกษายังคงสภาพเดิม แต่ไม่มีนักเรียนประจำตามศูนย์คอยให้ความรู้แต่อย่างใด ด้านของระบบภาคีเครือข่าย บทบาทของโรงเรียนพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางหายไปแต่ก็ยังมีบทบาทของศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังคงให้ความร่วมมือทางวิชาการ ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน แต่โรงเรียนมีความพยายามในการเชิญชุมชนและองค์กรภายนอกเข้ามา ร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้น

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข

1. ด้านการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ครูใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมความเป็นเลิศด้าน ICT ให้กับนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT นั้นยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะเน้นในวิชา คอมพิวเตอร์ ส่วนวิชาอื่นๆ ก็เป็นเรื่องของการบูรณาการโดยครูได้ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต แล้วนำความรู้ที่ได้ทำรายงานในรูปของสื่อ power point และฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกด้วยการนำเสนอความรู้หน้าชั้นเรียน ซึ่งการใช้โปรแกรมในการสอนไม่ว่าจะเป็น โปรแกรม GSP โปรแกรม tell me more และ โปรแกรมการสอนวิทยาศาสตร์มีการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนน้อย ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนแต่ละคนที่จะเห็นความสำคัญและมีความพยายามในการพัฒนาตนเองและผู้เรียน ซึ่งยังมีปัญหาในเรื่องของโปรแกรมไม่สมบูรณ์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ การผลิตสื่อ ICT นั้นมีครูเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้จัดทำซึ่งก็จะเป็นครูที่สอนคอมพิวเตอร์ จึงพบว่าการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงเป็นการสอนแบบบรรยาย ให้นักเรียนศึกษาจากใบความรู้และทำแบบฝึกหัด ถ้าเป็นวิชาวิทยาศาสตร์นักเรียนก็จะได้ปฏิบัติจริงในการทดลอง แต่พบว่าอุปกรณ์ เช่น กล้องจุลทรรศน์ไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังพบว่า ศูนย์การเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระก็ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่อย่างเช่นศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ฟังค์รูดไม่สามารถใช้งานได้ ศูนย์ปฏิบัติการทางภาษาก็ไม่ได้เปิดใช้เพราะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย และระบบ

การติดตั้งคอมพิวเตอร์มีปัญหาไม่มีบุคลากรดูแล แต่ศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์มีความพร้อม มีคอมพิวเตอร์ 3 ห้องห้องละประมาณ 40 เครื่อง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ โรงเรียนในฝันไม่ได้ทำอะไรดีขึ้นเลย ตั้งแต่ช่วงแรกๆที่คุณครูก็ใช้สื่อ ICT ในการสอน แต่ช่วงหลัง ICT ก็มีบทบาทน้อยเพราะเวลาเรียนไม่พอ”

(สนทนากลุ่มนักเรียน ม.6 โรงเรียน ข 18/ก.พ./2551)

“ การจัดการเรียนการสอนก็จะให้นักเรียนส่งงานทาง e – mail การสอนก็จะสอนความรู้แบบองค์รวมแล้วก็ให้นักเรียนทำงานเอง แลกเปลี่ยนความรู้กันเอง และนักเรียนสามารถมาเรียนรู้อิน e- leaning ด้วยตนเอง ”

(ครูคอมพิวเตอร์ โรงเรียน ข 18/ ก.พ. / 2551)

“ โครงการโรงเรียนในฝันสำหรับกลุ่มสาระภาษาอังกฤษเองก็มีแต่ ศูนย์ปฏิบัติการทางภาษา เรียนรู้ด้วยโปรแกรม Tell Me More แต่ก็ไม่ค่อยได้ใช้ ไม่มีใครดูแลตอนนี้ก็ปีนี้มีแต่ขึ้นคอมพิวเตอร์มี 20 เครื่อง แต่ใช้ได้จริงๆ 10 เครื่องเท่านั้นแหละ ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ข 12 / ก.พ. /2551)

“ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์สอนนักเรียนให้ปฏิบัติจริง อย่างการสอนชีววิทยาก็ให้นักเรียนปฏิบัติจริง ผ่าตัดกบ ผ่าตัดปอดหมู จากที่ประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ความรู้ที่เราศึกษาก็ยังถ่ายทอดให้กับนักเรียนอยู่ โครงการนี้ดีสำหรับคนที่ปฏิบัติจริง ก็คือจะได้พัฒนาตนเองและพัฒนานักเรียนด้วย”

(ครูชีววิทยา โรงเรียน ข 12 / ก.พ. / 2551)

2. ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการของโรงเรียน มีผู้อำนวยการเป็นผู้นำและมีรองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระ เป็นทีมผู้บริหาร จากการสังเกตพบว่า การบริหารจัดการ โรงเรียนจะใช้วิธีการกระจายเป็นฝ่ายต่างๆ โดยครูในกลุ่มสาระจะมีหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้มอบหมายงาน โดยหัวหน้ากลุ่มสาระก็จะได้รับมอบนโยบายจากหัวหน้าแต่ละฝ่ายและทีมผู้บริหารอีกครั้ง มีการเรียกประชุมครูทั้งโรงเรียนบ่อย และการประชุมแต่ละครั้งก็ใช้เวลานาน การบริหารจัดการมีความคล่องตัว คือมีการกระจายอำนาจโดยมีการประชุมฝ่ายบริหารและหัวหน้างานต่างๆ ผู้อำนวยการเน้นการนำระบบ PDCA มาใช้ในการทำงาน โดยเฉพาะการเขียนโครงการ นอกจากนั้นยังมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ให้มีความเข้มแข็งรองรับการประเมินภายนอกจาก สมศ. จากการสังเกตของผู้วิจัย

พบว่า การนิเทศ กำกับและติดตามของผู้บริหาร ยังไม่เป็นรูปธรรม และสม่ำเสมอ ครูทุกกลุ่มสาระมีครบและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน รวมทั้งบุคลากรสนับสนุนด้วย มีการสร้างภาคีเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน แต่การปฏิบัติงานยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการระดมการมีส่วนร่วมจากสมาคมศิษย์เก่า เพื่อระดมทุนในการพัฒนาโรงเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับครูที่ปรึกษาโรงเรียนยังไม่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและปฏิบัติอย่างจริงจัง

“กำลังจะพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้ดีเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกอีก 4 ปี ถ้าไม่เริ่มทำตั้งแต่ตอนนี้เราจะแยกตอนที่สมศ. เข้ามาอีกรอบ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียน ข 10 / ก.พ. / 2551)

“การทำงานก็มีขัดแย้งกันบ้างทั้งครูและผู้บริหาร แต่เวลามีงานสำคัญที่ต้องทำให้โรงเรียนทุกคนก็ช่วยกันดี มีความสามัคคีจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ข 9 / ก.พ. / 2551)

“ผู้บริหารไม่ได้ให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริง เช่น การนำเสนอความคิดเห็นของครู ผู้บริหารก็ไม่ได้เอาใจใส่ให้แสดงอย่างนั้นแหละสุดท้ายก็ทำตามที่ตนเองคิด”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ข 10 / ก.พ. / 2551)

เนื่องจากโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนจึงแบ่งเป็นส่วนอย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายนโยบายและแผน โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร ใช้หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ ในแต่ละฝ่ายจะมีรองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ เป็นผู้รับนโยบายและประสานงานกับครูภายในโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง ครูในโรงเรียนต้องรับผิดชอบทั้งงานสอนและรับผิดชอบหน้าที่อื่นในโรงเรียนอีกตามความเหมาะสม

โรงเรียนได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานโดยใช้ระบบ e - office แจกหนังสือราชการและคำสั่งต่างๆ ผ่าน e - mail และห้องสมุดใช้ในการยืมคืนหนังสือด้วยระบบ bar - code แต่จากการสังเกตพบว่า ครูส่วนใหญ่ก็ยังอ่านข่าวจากการติดประกาศมีส่วนน้อยที่เปิดอ่านจากระบบ e - office

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนได้เป็นศูนย์ ICT ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง มีคอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน 3 ห้องห้องละประมาณ 40 เครื่อง มีบุคลากรดูแลระบบและพัฒนาระบบ e-office เพื่อใช้งานในโรงเรียน บุคลากรคอมพิวเตอร์มีเพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้โรงเรียนมีจุดเด่นด้าน ICT ซึ่งเห็นได้จากการส่งนักเรียนเข้าแข่งทักษะด้าน ICT ได้รับรางวัลชนะเลิศทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับประเทศ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยก็ยังพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพแต่อย่างใด เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีการชำรุดเสียหาย ไม่มีการใช้โปรแกรมการสอนอย่างจริงจัง ไม่ได้มีการพัฒนาห้อง resource center ให้มีคุณภาพ และไม่ได้มีการดำเนินการต่อในเรื่องของระบบอินทราเน็ต ยังไม่มีการสร้างระบบเครือข่ายการดูแลบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ให้ครอบคลุมทั้งโรงเรียน จึงทำให้มีปัญหาในระบบคอมพิวเตอร์ตามศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ และจากการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ก็ยังมีวิธีการสอนแบบเดิม คือ การสอนแบบบรรยาย ไม่พบการใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอน ยกเว้นการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ โรงเรียนมีห้องสมุดขนาดใหญ่มีหนังสือยังไม่หลากหลายเท่าที่ควร และไม่มีอุปกรณ์ในการศึกษาค้นคว้าจากสื่อดิจิทัล สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของครูดังต่อไปนี้

“ ระบบ ICT ตอนนี้นี้ดีขึ้นมาก แต่ก่อนยังไม่เป็นโรงเรียนในฝัน มีคอมพิวเตอร์ห้องละประมาณ 10 เครื่อง โรงเรียนเราเป็นศูนย์ ICT ของโรงเรียนในฝัน ทำให้มีงบประมาณสนับสนุนในการเข้าสัญญาณอินเทอร์เน็ต”

(ครูคอมพิวเตอร์โรงเรียน ข 18/ ก.พ./2551)

“ หลังจากประเมินโรงเรียนแล้ว การนำโปรแกรมการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนก็แทบจะไม่มีเลยเพราะ โปรแกรมการสอนไม่สมบูรณ์ เวลาในการจัดการเรียนการสอนมีน้อย กิจกรรมมีเยอะ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ”

(ครูเคมี โรงเรียน ข 18/ ก.พ./2551)

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร

เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ มีครูจำนวนมาก จึงไม่สามารถส่งครูทุกคนไปอบรมนอกสถานที่ได้ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและเวลาสอนของครู ดังนั้น โรงเรียนจึงพิจารณาเป็นรายกรณี อย่างเช่น การพัฒนาครูภาษาอังกฤษก็จะส่งหัวหน้ากลุ่มสาระภาษาอังกฤษไปอบรมแล้วกลับมาขยายผลให้กับสมาชิกในกลุ่มสาระ ซึ่งโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนศูนย์ Eric ของ

สพฐ. การอบรมและการพัฒนาบุคลากรภาษาอังกฤษมีการอบรมบ่อยและได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และการพัฒนาครูในด้าน ICT นั้นก็นับเป็นกลุ่มสาระ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพราะเป็นนโยบายของผู้บริหารที่ต้องการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นเลิศทางด้าน ICT แต่กลุ่มสาระอื่นก็มีการอบรมและพัฒนาตนเองในด้าน ICT ลดน้อยลงมากเมื่อเทียบกับตอนเริ่มต้นการประเมินโรงเรียนในฝัน การนำสื่อ ICT ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีเฉพาะการเรียนการสอนในวิชาคอมพิวเตอร์และมีบ้างในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนมีความรู้ความสามารถดี โรงเรียนจึงเป็นศูนย์การอบรมและเป็นวิทยากรในการอบรมด้าน ICT ให้กับโรงเรียนอื่นรวมทั้งครูในโรงเรียนตนเองด้วย นอกจากนั้นแล้ว นโยบายผู้บริหารยังต้องการผลักดันให้คุณครูทุกคนเข้าการพัฒนาวิชาชีพของตน โดยการเข้ารับการประเมินวิทยฐานะ ทำให้ครูเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางานของตนเองซึ่งก็มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ซึ่งส่วนดีก็คือ ครูพยายามแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนแต่ก็ทำให้บางครั้งครูก็มุ่งมั่นในการทำเอกสารจนไม่มีเวลาสอนนักเรียนและบางครั้งก็ทิ้งชั้นเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โรงเรียนจะเด่นด้าน ICT นักเรียนเราสามารถเขียนโปรแกรมฆ่าไวรัสได้ เราสามารถเป็นวิทยากรและเป็นศูนย์อบรมคอมพิวเตอร์บ่อยครั้ง บุคลากรก็พร้อมและมีความรู้ความสามารถ”

(ครูคอมพิวเตอร์โรงเรียน ข 18/ ก.พ./2551)

“ครูที่อบรมคอมพิวเตอร์บ่อยมาก แต่ไม่นำไปใช้จริง ที่มีความรู้พอใช้ได้ประมาณ 60% แต่จะนำไปใช้ได้จริงไหม ไม่รู้นะ”

(ครูคอมพิวเตอร์โรงเรียน ข 12/ ก.พ./2551)

“ช่วงหลังก็ไม่ค่อยได้อบรมคอมพิวเตอร์แล้วนะ ไม่ได้สอนโดยเน้น ICT แล้ว ส่วนใหญ่เขาจะไปอบรมการทำวิทยฐานะกันมากกว่า เขาไม่ได้มาสนใจเรื่องโรงเรียนในฝันแล้ว”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ข 17/ ก.พ./2551)

“นโยบายโรงเรียนให้ครูได้เข้าอบรมการฝึกใช้ ICT 100% แต่ใช้ได้จริงๆ 60% ส่วนใหญ่อบรมแล้วก็ทิ้ง ไม่ได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะครูที่อายุมาก 40 - 50 ปี มีผลต่อการใช้สื่อ และความไม่สะดวกแต่ละกลุ่มสาระมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอทำให้ครูไม่ค่อยได้ใช้ ครูเรียนรู้เรื่องนี้แล้วพอไปเรียนอีกเรื่องหนึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่”

(ครูคอมพิวเตอร์ โรงเรียน ข 3/ ก.พ./2551)

5. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จากการสังเกต พบว่า ห้องเรียนปกติไม่มีอุปกรณ์ที่เป็นสื่อเทคโนโลยี มีเฉพาะป้ายความรู้ภายในห้องเรียน เมื่อเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันได้สร้างศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระแต่นั่นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี แต่กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จะแยกศูนย์การเรียนรู้ตามวิชาเรียน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ซึ่งภายในห้องศูนย์การเรียนรู้ทุกห้อง ประกอบไปด้วยคอมพิวเตอร์สำหรับครู คอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นข้อมูลห้องละประมาณ 4 เครื่อง และมีจอโปรเจกเตอร์ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนสายวิทยาศาสตร์จะมีโอกาสได้เรียนในศูนย์การเรียนรู้บ่อยมากกว่าวิชาอื่น เพราะศูนย์การเรียนรู้มีความพร้อมมากกว่ากลุ่มสาระอื่น และมีห้องแยกครบตามวิชาเรียน และกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจึงทำให้มีงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งจากการสังเกตพบว่า สภาพคอมพิวเตอร์ไม่พร้อมในการใช้งานหลายเครื่อง ยังไม่ได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและไม่รับการพัฒนาต่อห้องปฏิบัติการทางภาษา ไม่ได้มีการพัฒนาต่อถูกทิ้งไว้โดยสภาพคอมพิวเตอร์ไม่พร้อมใช้งานระบบคอมพิวเตอร์มีปัญหาในการใช้และสภาพห้องมีจืด ซึ่งครูก็ไม่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่กลุ่มสาระภาษาอังกฤษโรงเรียนนี้ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์ ERIC ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และจากการสังเกตพบว่า ห้องสมุดของโรงเรียนมีขนาดใหญ่เมื่อเข้าสู่โครงการได้มีการพัฒนาห้องสมุด มีคอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล และมีห้อง resource center แต่ปัจจุบันพบว่าในห้องสมุดไม่มีระบบสืบค้นข้อมูลอินเทอร์เน็ต เพราะระบบคอมพิวเตอร์ไม่ดี และพบว่าห้อง Resource Center ได้เปิดให้บริการ แต่มีคอมพิวเตอร์ชำรุด การพัฒนาห้องสมุดก็พบว่าเจ้าหน้าที่ห้องสมุดได้จัดหาหนังสือที่หลากหลายมาไว้สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ผลการสำรวจของห้องสมุดพบว่า นักเรียนไม่ชอบเข้าห้องสมุดและมีสถิติการเข้าห้องสมุดลดลงทุกปีตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปี 2550 ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนมีทั้งหมด 3 ห้องมีคอมพิวเตอร์ห้องละประมาณ 40 เครื่อง ซึ่งภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์ ICT ของโรงเรียนในฝันจึงได้รับงบประมาณในการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

“พอประเมินเสร็จ ห้อง tell me more ก็ปิดตายไม่ได้เปิดใช้ เด็กก็ไม่ได้ใช้ ”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ข 14 / ก.พ./2551)

“ตอนประเมินเป็นโรงเรียนในฝัน ห้องสมุดมีการทำห้องสืบค้นอินเทอร์เน็ต แต่ตอนนี้เขา
ยุบไปแล้ว คอมพิวเตอร์ชำรุดก็เลยยกไปคืนศูนย์คอมพิวเตอร์ และห้องสมุดก็มีห้อง resource center ให้
นักเรียนได้สืบค้นอยู่แล้ว”

(ครูห้องสมุด โรงเรียน ข 14 / ก.พ./2551)

6. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

จากวิเคราะห์เอกสาร พบว่า โรงเรียนสร้างภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
การศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน และสมาคมศิษย์เก่า
โรงเรียน โดยสมาคมศิษย์เก่าได้เป็นเจ้าภาพในการระดมทุนปรับปรุงอาคารหอประชุมของโรงเรียน
และการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนั้นในแต่ละ
ปีการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้อเครื่อง
ดนตรี แต่เนื่องจากโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนที่มีนักการเมืองระดับชาติเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนจึงเป็น
อุปสรรคในการระดมทุนจากภาคเอกชนมาช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน เพราะ
เวลาโรงเรียนจะจัดกิจกรรมหรือจะทำโครงการอะไรที่ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก ผู้บริหาร
ต้องทำหนังสือรายงานผู้อุปถัมภ์โรงเรียนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การระดมทุนจากภาคเอกชนเป็น
เรื่องยากเพราะไม่มีใครจะมาบริจาคมากกว่าผู้อุปถัมภ์โรงเรียน นอกจากนั้น โรงเรียนยังให้ความ
ร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น โดยการรับนักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มสาระการ
เรียนรู้พลศึกษา และมีคณะศึกษาโรงเรียนอื่นมาดูงานโรงเรียนในฝันค่อนข้างบ่อย

จากข้อมูลที่น่าเสนอดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นสภาพการดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็น
โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโรงเรียน ข ใน 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการ
บริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ และด้านระบบของภาคีเครือข่าย โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงาน
ของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันจึงต้องมีการนำเสนอเปรียบเทียบเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การ
ดำเนินงานก่อนเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ระยะระหว่างการประเมินเพื่อเป็น
โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และระยะภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนใน
ฝัน (ปัจจุบัน) ซึ่งได้นำเสนอตาราง 4.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ : โรงเรียน ข

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	ครูจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนน้อยจะเน้นเฉพาะวิชาคอมพิวเตอร์	มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนในวิชาหลักคือวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยการนำโปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอน เช่น GSP crocodile และ tell me more	การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยลงแต่ส่วนมากครูจะบูรณาการเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การสอนโดยใช้ power point การมอบหมายงานให้นักเรียนไปสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. ด้านการบริหารจัดการ	โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ใช้การบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ยังไม่มี การนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการภายในองค์กร	โครงสร้างการบริหารงานเหมือนเดิมบริหารงานแบบกระจายอำนาจ แต่เน้นเรื่องการบริหารระบบคุณภาพ (PDCA) เริ่มนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กร	เน้นเรื่องการบริหารระบบคุณภาพ (PDCA) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การนำระบบ e-office มาใช้บริหารภายในโรงเรียน

ตารางที่ 4.2(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ข

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ระบบอินเทอร์เน็ตไม่ดี ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้มี ห้อง resource center เพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ห้องละ 20 เครื่อง	ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ใช้งานได้ดี มีครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มี ห้อง resource center เพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมีระบบอินเทอร์เน็ตภายในห้องสมุด มีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ห้องละ 20 เครื่อง	ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ใช้งานได้ดี มีครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มี ห้อง resource center เพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตห้องคอมพิวเตอร์ มี 3 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ประมาณ 40 เครื่องแต่มีการยกเลิกระบบอินเทอร์เน็ตภายในห้องสมุด
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	การฝึกอบรมเป็นไปเฉพาะบุคคลและแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่มีการศึกษาดูงานทั้งโรงเรียน แต่จะมีการจัดอบรมความรู้ให้ครูภายในเขตพื้นที่การศึกษา และวิทยากรภายในโรงเรียนอบรมเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างง่าย	เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน โดยการอบรมเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนและเน้นการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันรุ่นแรกๆ ที่ผ่านการประเมินแล้วเพื่อนำมาพัฒนางานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	ไม่เน้นการอบรมเรื่องเทคโนโลยีในการสอน ไม่มีการศึกษาดูงานโรงเรียนอื่น การพัฒนาบุคลากรจะเน้นเรื่องการประชุมวิทยฐานะ ครูส่วนมากจะผ่านการอบรมการทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะกันมากขึ้น

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ข

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน
4. ด้านการพัฒนา บุคลากร		เพื่อเตรียมการรับการ ประเมินต่อไป	
5. ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	ไม่มีศูนย์การเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการ เรียนรู้หลักๆ คือ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ ภาษาต่างประเทศ	มีศูนย์การเรียนรู้ คณิตศาสตร์ โดยมี คอมพิวเตอร์ 7 เครื่อง มีศูนย์การเรียนรู้ วิทยาศาสตร์แยกเป็น วิชาเคมี ชีววิทยา และ ฟิสิกส์ มีเครื่อง คอมพิวเตอร์ห้องละ 4 เครื่องและมีห้อง tell me more เป็นศูนย์การ เรียนรู้ภาษาต่าง ประเทศ มีเครื่อง คอมพิวเตอร์ ประมาณ 20 เครื่อง นอกจากนั้น โรงเรียนยังจัดทำ ห้องเรียนรู้บูรณาการ การเรียนรู้เรื่อง กล้วย	ศูนย์การเรียนรู้ คณิตศาสตร์ มี คอมพิวเตอร์ ใช้งาน ได้ประมาณ 3 เครื่อง ศูนย์มีการชำรุด ไม่ได้ รับการดูแลรักษา แต่ ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ยังใช้การ ได้ดี และมีการใช้ใน การเรียนการสอน อย่างต่อเนื่อง ส่วน ห้อง tell me more ของ ศูนย์การเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศนั้น ไม่ได้มีการเปิดใช้ใน การจัดการเรียนการ สอนแต่อย่างใด คอมพิวเตอร์มีการ ชำรุดเสียหาย มีใช้การ ได้ไม่ถึง 10 เครื่อง และระบบเครือข่ายใน การใช้งานไม่ดีไม่มี ห้องบูรณาการเรื่อง กล้วย

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่
6. ด้านระบบภาคี เครือข่าย	โรงเรียนมีผู้อุปถัมภ์ ในการสนับสนุนการ ดำเนินงานของ โรงเรียนมีคณะกรรมการ สถานศึกษา และ เครือข่ายผู้ปกครอง นักเรียน นอกจากนั้น ยังมีองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นให้การ สนับสนุนงบประมาณ ในการซื้ออุปกรณ์ใน การจัดการเรียนการ สอน ด้าน คน ดรี โรงเรียน มีความ ร่วมมือทางวิชาการกับ สถาบันอุดมศึกษาใน ท้องถิ่น โดยการรับ นักศึกษาฝึกสอน และ ยังมีศึกษานิเทศจาก เขตพื้นที่การศึกษามา ให้ความดูแลทางด้าน วิชาการและการขอ ความร่วมมือทางด้าน	โรงเรียนได้รับการ สนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานภาย นอกน้อยเนื่องจากมี ผู้อุปถัมภ์โรงเรียนอยู่ แล้ว โรงเรียนได้รับ การติดตาม และให้ ความช่วยเหลือทาง วิชาการจากศึกษา นิเทศก์จากเขตพื้นที่ การศึกษา และ ผู้เชี่ยวชาญจาก กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งพี่เลี้ยงจาก โรงเรียนที่ผ่านการ ประเมินเป็นโรงเรียน ต้นแบบโรงเรียนใน พื้นที่แล้ว เป็นผู้มาให้ คำแนะนำในการ ดำเนินการพัฒนา โรงเรียนเพื่อรับการ ประเมินเป็นโรงเรียน ต้นแบบโรงเรียนใน พื้นที่	ไม่มีการให้ความ ช่วยเหลือทางวิชาการ จากผู้เชี่ยวชาญ และพี่ เลี้ยง แต่ยังมีความ ร่วมมือทางวิชาการ จากศึกษานิเทศก์จาก เขตพื้นที่การศึกษา และการมีส่วนร่วม ของสมาคมศิษย์เก่า และ เครือข่าย ผู้ปกครองในการ พัฒนาโรงเรียนมีความ ชัดเจน และเป็น รูปธรรมมากขึ้น

จากตารางวิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโรงเรียนฯ สามารถสรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนรู้การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยลง แต่ส่วนมากครูจะบูรณาการเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การสอนโดยใช้ power point การมอบหมายงานให้นักเรียนไปสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ด้านการบริหารจัดการ เน้นเรื่องการบริหารระบบคุณภาพ (PDCA) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การนำระบบ e-office มาใช้บริหารภายในโรงเรียน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ใช้งานได้ดี มีครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มี ห้อง resource center เพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตห้องคอมพิวเตอร์ มี 3 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ประมาณ 40 เครื่อง แต่มีการยกเลิกระบบอินเทอร์เน็ตภายในห้องสมุด ด้านการพัฒนาคณาจารย์ ไม่เน้นการอบรมเรื่องเทคโนโลยีในการสอนไม่มีการศึกษาดูงานโรงเรียนอื่น การพัฒนาคณาจารย์จะเน้นเรื่องการประเมินวิทยฐานะ ครูส่วนมากจะผ่านการอบรมการทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะกันมากขึ้น ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีคอมพิวเตอร์ ใช้งานได้ประมาณ 3 เครื่อง ศูนย์มีการชำรุดไม่ได้รับการดูแลรักษา แต่ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ยังใช้งานได้ดี และมีการใช้ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนห้อง tell me more ของศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้น ไม่ได้มีการเปิดใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่อย่างใด คอมพิวเตอร์มีการชำรุดเสียหาย มีใช้งานได้ไม่ถึง 10 เครื่อง และระบบเครือข่ายในการใช้งานไม่ดีไม่มีห้องบูรณาการเรื่องกล้วย ด้านระบบภาคีเครือข่าย ไม่มีการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยง แต่ยังมีความร่วมมือทางวิชาการจากศึกษานิเทศจากเขตพื้นที่การศึกษา และการมีส่วนร่วมของสมาคมศิษย์เก่า และ เครือข่ายผู้ปกครองในการพัฒนาโรงเรียนมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ค

1. ด้านการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีแบบบรรยาย แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือใบงาน เน้นการสอนให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ จากการสังเกตพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทดลองประกอบกับการอธิบายและการทำแบบฝึกหัด การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ครูอธิบายความรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือใบงาน บางครั้งก็จะสอนด้วยโปรแกรม GSP สอนเรื่องง่ายๆ เช่น การสร้างมุมแต่นักเรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองเพราะห้องคณิตศาสตร์มีคอมพิวเตอร์ 4 เครื่องไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ส่วนการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนั้นครูเน้นให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้และการท่องศัพท์ การจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ จากการสังเกตพบว่า ครูอธิบายความรู้แล้วให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงครูเดินตรวจงานเป็นรายบุคคลพร้อมให้คำชี้แนะทันที ในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกตพบว่าครูกำลังประเมินวิทยฐานะชำนาญการพิเศษทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เต็มที่ บางชั่วโมงครูก็ไม่อยู่ปล่อยให้เด็กทำงานบางที่ครูอยู่แต่ก็ทำงานเตรียมเอกสารเพื่อรับการประเมิน

“ ใช้โปรแกรม GSP สอนบ้าง แต่ไม่ลึกซึ่งไม่เก่ง และก็นานๆนั้นถึงจะสอนเพราะเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่พอจำนวนเด็ก บางทีก็ไปใช้ห้องคอมพิวเตอร์สอนแต่ส่วนมากก็มีชั่วโมงสอนตรงกัน ก็พยายามใช้สอนแต่ได้ไม่มากเพราะตัวครูเองก็ไม่เก่งเรื่องโปรแกรมสอนได้แต่เรื่องง่ายๆ ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ค 7 / มี.ค./ 2551)

“ สอนวิทยาศาสตร์ไม่มีโปรแกรมสอนหรือกระดาษส่วนใหญ่ก็ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทดลองเอง วัสดุอุปกรณ์และสารเคมีก็พอนะ แต่เด็กที่นี้จะไปคาดหวังสูงไม่ได้ ”

(ครูวิทยาศาสตร์โรงเรียน ค 7/มี.ค./2551)

“ เด็กมีความรู้ไม่พร้อมในการใช้เทคโนโลยี แค้ให้เด็กอ่านออกเขียนได้และรู้ศัพท์ สำหรับเด็กที่นี้ นะ หูฟัง ผมเก็บเพราะเด็กไม่มีพื้นแล้วจะให้ฟัง sound lab ไม่มีประโยชน์ ฟังแล้วเด็กไม่รู้เรื่อง ”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ค 8 /มี.ค. /2551)

2. ด้าน การบริหารจัดการ

เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง มีผู้บริหาร 2 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารได้ประมาณ 2 ปี และรองผู้อำนวยการ

เพิ่งย้ายมาได้ประมาณ 8 เดือน การบริหารจัดการโรงเรียนค่อนข้างมีปัญหาทำให้เกิดความแตกแยกภายในโรงเรียน มีปัญหาเรื่องงบประมาณ และที่สำคัญผู้อำนวยการสถานศึกษาไม่มีความจริงจังในการทำงาน ทำงานรอวันจะเกษียณ ไม่ได้สร้างผลงานอะไร ไม่มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการทำงานของครู และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาไม่ค่อยมาทำงาน มีการลาติดต่อกันหลายครั้งและครั้งละหลายๆวัน และพอตอนบ่ายๆก็ขับรถออกจากโรงเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ ผอ. ไม่ทำอะไรเลย วันๆนั่งอ่านแต่หนังสือพิมพ์ในห้องไม่เคยไปเดินดูครูในโรงเรียนเลย ลากบ่อย โรงเรียนก็ไม่ค่อยมา”

(ครูอนุบาล โรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

“ ผอ. เขาโดนการเมืองเล่นงาน โคนแดงมาจากโรงเรียนใหญ่มีงบประมาณเยอะ พอมายู่โรงเรียนนี้ทำใจไม่ค่อยได้ แต่ก็เห็นว่าจะลาออกก่อนเกษียณไปเล่นการเมืองท้องถิ่น สภาพก็เป็นอย่างที่เห็น”

(รองผู้อำนวยการโรงเรียน ค 10/ มี.ค./2551)

“ ผอ. ไม่ทำงาน ไม่เข้มงวดปล่อยปละละเลยครูทำให้โรงเรียนตอนนี้แย่”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

“ โรงเรียนนี้แต่ก่อนไม่เป็นแบบนี้ ครูทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุข เดี่ยวนี้แตกแยกกัน เริ่มจากการพิจารณาความดีความชอบตั้งแต่การประเมิน โครงการ โรงเรียนในฝันบางคนทำงานอยู่เบื้องหลังแต่พอ.คนเก่าไม่ให้บอกที่ไม่ทำงานก็เลยเกิดเป็นข้อขัดแย้งกันตั้งแต่นั้นมาฝ่ายประถมกับมัธยมก็ไม่ค่อยถูกกัน ส่วนตอนนี้ก็มีปัญหาในเรื่องการพิจารณางบประมาณ บางคนได้ตลอดแต่อีกคนไม่ได้ เดี่ยวนี้ไม่อยากมาโรงเรียน เบื่อ แต่เราก็ต้องทำหน้าที่ต่อไป”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค 3/ มี.ค./2551)

การบริหารงานโรงเรียน ค พบว่า ยังไม่มีระบบการทำงานที่ดี ไม่มีการกระจายอำนาจการทำงาน คนที่เก่งมีความสามารถก็ทำงานได้แต่เพียงผู้เดียว การแบ่งงานเป็นกลุ่มสาระและฝ่ายยังไม่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพราะโรงเรียนยังขาดแคลนบุคลากรทั้งในด้านการสอน โดยเฉพาะวิชาเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษ ยังไม่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดีและเป็นรูปธรรมส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับครูประจำชั้นในการติดตามและแก้ปัญหา นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนโดยที่สังเกตยังไม่เห็นเด่นชัด ยังไม่มีระบบ e – office ในโรงเรียน ครูจะ

ทราบข่าวประกาศและคำสั่งจากการแจ้งประกาศและการประชุมของโรงเรียน ครูมีภาระงานมากทั้งในเรื่องการสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายให้ทำเพราะที่นี่ไม่มีบุคลากรสนับสนุนในการทำงานธุรการ จากการศึกษาเอกสารยังไม่พบการสร้างภาคีเครือข่ายของผู้ปกครองและชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนแต่ที่เห็นเด่นชัดคือ การสนับสนุนเงินทุนอาหารกลางวันจากอบต.

“ครูที่เก่งและเป็นผู้ดูแลฝ่ายวิชาการ เขาย้ายไปแล้วแต่ก็ไม่ได้สอนงานใครไว้ ขณะนี้โรงเรียนค่อนข้างวุ่นวาย อย่างโครงการโรงเรียนในพื้นที่คนที่เขาบุกเบิกก็ไปกันหมดแล้วการสานต่อ งานก็ไม่ชัดเจน อย่างผมเพิ่งมาใหม่ก็ไม่รู้เรื่อง”

(รองผู้อำนวยการ โรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนไม่มีความเด่นชัดในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการเรียนการสอนไม่มีโปรแกรมในการจัดการเรียนการสอนยกเว้นวิชาคอมพิวเตอร์ และวิชาคณิตศาสตร์ที่มีโปรแกรม GSP แต่พบว่าหลังจากประเมินโครงการเสร็จแล้วก็ไม่ได้ใช้โปรแกรมในการสอนนักเรียนเพราะมีปัญหาในเรื่องความรู้ความสามารถของครู โรงเรียนมีศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์แต่ก็ไม่ได้ทำการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และมีคอมพิวเตอร์ 2 ห้องเท่านั้น แต่บุคลากรสอนคอมพิวเตอร์จบไม่ตรงเอก ทำให้ไม่มีบุคลากรในการดูแลรักษาซ่อมคอมพิวเตอร์ที่ชำรุด และพบว่าคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน โรงเรียนมีห้องสมุดขนาดเล็ก หนังสือมีจำนวนน้อยและไม่หลากหลาย มีคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลเพียง 6 เครื่อง และภายในห้องสมุดไม่พบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการให้บริการนักเรียน และจากการสังเกตพบว่า ครูไม่ได้สร้างสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ครูยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย โรงเรียนไม่มีการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่มีโปรแกรมในการสอนหรือคณะ คนที่เขามาประเมินเขาก็บอกว่าจะเอาโปรแกรมมาให้ก็ไม่เห็นเอามาส่งสัยล้มแล้ว”

(ครูวิทยาศาสตร์โรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

“คอมพิวเตอร์มี 2 ห้อง ครูสอนไม่ตรงเอก ที่สอนก็ไม่เก่ง รู้บ้างเล็กน้อย บางทีคอมพิวเตอร์เป็นอะไรเราก็ทำไม่เป็นซ่อมไม่ได้”

(ครูคอมพิวเตอร์โรงเรียน ค 29 /ก.พ./2551)

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาครูส่วนใหญ่เน้นเรื่องการจัดการเรียนการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูจะได้รับการอบรมบ่อยครั้งมาก แต่การอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ ICT มีน้อยมาก มีเฉพาะครูที่สอนคอมพิวเตอร์เท่านั้น เพราะครูคอมพิวเตอร์ไม่ได้จบทางด้านเทคโนโลยี โดยตรงพอสอนได้บ้าง ครูส่วนมากจะใช้สื่อสำเร็จหรือสื่อที่ผลิตขึ้นเอง จากการสังเกตพบว่า ไม่มีครูคนใดใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอน มีเฉพาะครูคอมพิวเตอร์ เนื่องจากคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและไม่มีตามห้องเรียนให้ครูได้ใช้ผลิตสื่อและมีความสะดวกในการใช้ และที่สำคัญคือบุคลากรที่นี้อายุมากเป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยี ครูส่วนใหญ่ผลักดันตัวเองในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเข้ารับการประเมินวิทยฐานะเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย แต่บางครั้งครูก็ทิ้งนักเรียนทำเอกสารเพื่อการประเมิน

“ที่เขตพื้นที่จะจัดอบรมในช่วงปิดภาคเรียน ครูทุกคนจะไปอบรมเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนของตนในตอนเปิดภาคเรียน”

(ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

“ครูที่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เก่ง และมีคุณภาพทุกคน เพราะได้รับการอบรมบ่อย ทำให้โรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงาน”

(ครูอนุบาล โรงเรียน ค 8/ มี.ค./2551)

5. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ห้องเรียนปกติเป็นห้องธรรมดาไม่มีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่มีศูนย์การเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระวิชา แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ห้องสมุด และห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง จากการสังเกตพบว่า ห้องสมุดมีขนาดเล็ก มีคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 6 เครื่อง ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มาใช้เพราะนักเรียนจะไปใช้ห้องคอมพิวเตอร์ในการทำงานและสืบค้นข้อมูล หนังสือในห้องสมุดมีไม่มากและไม่หลากหลาย แหล่งความรู้ภายนอกห้องเรียนมีน้อยมาก จากการสังเกตพบป้ายความรู้หน้าห้องสมุดเพียงแห่งเดียว หลังจากรโรงเรียนได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ไม่ได้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม ซึ่งการได้รับงบประมาณโรงเรียนในพื้นที่ผู้บริหารก็ไม่ได้นำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้

“ผอ. คนนี้เขาชอบพัฒนาอาคารสถานที่มากกว่าการพัฒนาผู้เรียน”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค 7/ มี.ค./2551)

“งบประมาณที่ได้มาไม่เพียงพอ และถ้าได้มาแล้วก็มาลงที่อาคารสถานที่ งบประมาณไม่ถึงตัวเด็ก”

(ครูสังคมศึกษาโรงเรียน ค 29/ก.พ./2551)

6. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนยังมีน้อยมากเพราะ โรงเรียนไม่มีแผนในการระดมทุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้การศึกษาของผู้ปกครองยังเป็นอุปสรรคเพราะผู้ปกครองมีการศึกษาน้อยทำให้ไม่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ และผู้ปกครองยังมีรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพมาจากที่อื่น ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครองแต่ผู้ปกครองก็จะช่วยเป็นแรงกาย นอกจากนี้โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาก็ไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนมากเพราะมีความขัดแย้งในคณะกรรมการด้วยกันเอง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันทุกคน ซึ่งจากการสอบถามครูพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณอาหารกลางวันให้กับนักเรียน ส่วนการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากพี่เลี้ยงทางเขตพื้นที่การศึกษานั้น ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลืออย่างจริงจัง และยังพบว่า มีโรงเรียนอื่นประมาณ 3-4 โรงเรียนทำหนังสือมาขอศึกษาดูงาน โรงเรียนในฝันแต่โรงเรียนไม่มีความพร้อมในการรองรับการศึกษาดูงาน ซึ่งผู้อำนวยการได้ระงับไม่ให้มีการเข้ามาศึกษาดูงาน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ การมีส่วนร่วมขององค์กรและชุมชนก็ไม่ค่อยนะ การเมืองเขาก็ติดกันเอง คณะกรรมการสถานศึกษามี 2 ชั่วโมงที่ไม่ได้ก็ขวางไม่ให้ชั่วโมงที่ได้มาช่วยเหลือด้วยการนั่งเป็นกรรมการสถานศึกษาอยู่ นี่ก็มีโรงเรียน 3-4 โรงเรียนจะมาดูงานโรงเรียนในฝัน ผอ.ก็ระงับไว้ไม่ให้มาเพราะไม่พร้อม ไม่มีอะไรให้เขาดู”

(รองผู้อำนวยการ โรงเรียน ค 7/มี.ค./2551)

“ อบต. ก็ให้สนับสนุนอาหารกลางวันเด็กแต่ก็ไม่พอ เราก็ต้องเกลี้ยเงินให้ครบกับเด็กทุกคน เพราะสงสารเด็กที่นี้ค่อนข้างยากจน”

(ครูป. 2 โรงเรียนค 29/ก.พ./2551)

“ โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนในฝันไม่เหมือนโรงเรียนในฝันเลย มีงบประมาณให้ก็ทำอะไรไม่ได้ ตอนเราทำเขาก็ไปเชิญเจ้าภาพมาแต่ไม่มีใครมาเป็นเจ้าภาพ ส่วนโรงเรียนอื่นที่เขาประสบความสำเร็จ เขามีเจ้าภาพมาช่วยหาเงินแต่ที่นี่ไม่มี”

(ครูป.3 โรงเรียน ค 29/ก.พ./2551)

“ ตั้งแต่พอ. คนนี้มา 2 ปี ยังไม่เคยมาประชุมผู้ปกครองเลย ผลการเรียนก็ยังไม่เห็นแจ้ง”

(ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน ค 7/มี.ค./2551)

จากข้อมูลที่น่าเสนอดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นสภาพการดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโรงเรียน คใน 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านระบบของภาคีเครือข่าย โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันจึงต้องมีการนำเสนอเปรียบเทียบเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การดำเนินงานก่อนเข้าสู่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ระยะระหว่างการประเมินเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และระยะภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน (ปัจจุบัน) ซึ่งได้นำเสนอตาราง 4.3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ค

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	โรงเรียนเน้นการสอนให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้เพราะเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สอนตามศักยภาพของผู้เรียน ไม่ได้เน้นเรื่องการเรียนรู้ที่แปลกใหม่และทันสมัย ส่วนมาก	ได้มีการนำสื่อ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิชาคณิตศาสตร์ โดยการใช้โปรแกรม GSP ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนทำโครงงาน	มีการนำ โปรแกรม GSP มาสอนนักเรียนบ้างเป็นบางครั้งและส่วนใหญ่การนำ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะเป็น การสอนในวิชาคอมพิวเตอร์ การจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 4.3(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ค

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	จะสอนตามหนังสือแบบเรียน และบางครั้งครูจะมีแบบฝึกทักษะเสริมประสบการณ์ ใบงาน หรือ การมอบหมายงานให้นักเรียนไปทำเป็นชิ้นงาน หรือ รายงาน นักเรียนจะได้ใช้สื่อ ICT ในการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ครูจะเน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	วิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกรองน้ำ นอกจากนั้นยังมีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เช่นการทำขนมไทย การใช้ประโยชน์จากใบตอง เป็นต้นมาสอนให้นักเรียน เพื่อเป็นกิจกรรมในการรับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	ก็ยังสอนในหนังสือแบบเรียนเพื่อให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ แต่พบว่านักเรียนจะมีแบบฝึกทักษะ ชุดการเรียนรู้ใหม่ๆ และวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากครูส่วนใหญ่กำลังทำผลงานเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยมาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานโดย การแต่งตั้งครูเป็นหัวหน้างานเป็นผู้รับผิดชอบ การทำงานจะเป็นการทำงานในลักษณะแต่ละคนรับผิดชอบงานของตนเอง ไม่มีทีมงานเพราะว่าบุคลากรมีน้อย	โครงสร้างการบริหารจัดการยังมีโครงสร้างเหมือนเดิม แต่ครูมีภาระที่ต้องทำและรับผิดชอบมากขึ้น และโรงเรียนเริ่มมีการจัดให้ครูสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้จึงทำให้เกิดปัญหาครูสอนไม่ตรงวิชาเอกและปัญหาการขาดแคลน	โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารการบริหารงานขาดเอกภาพ ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับครูเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เท่าที่ควร ซึ่งก็ยังขาด

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในพื้นที่
2. ด้านการบริหาร จัดการ	เนื่องจากเป็นโรงเรียน ประถมศึกษาจึงไม่มี ระบบกลุ่มสาระการ เรียนรู้ แต่มีการแต่งตั้ง ครู รับผิดชอบ หลักสูตรในแต่ละวิชา ซึ่งการบริหารจัดการ ภายในโรงเรียนมี ความเป็นเอกภาพ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ	ครูในวิชาคอมพิวเตอร์ และภาษาต่างประเทศ แต่การบริหารจัดการก็ ยังมีความเป็นเอกภาพ มีการกระจายอำนาจ และผู้บริหารมีภาวะ ผู้นำ	แคลนครูในบางสาขา และครูสอนไม่ตรงเอก
3. ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสาร	โรงเรียนมีระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้องละ 20 เครื่อง	โรงเรียนได้ติดตั้ง เครือข่ายอินเทอร์เน็ต มายังห้องสมุดเพื่อให้ นักเรียนได้สืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต	โรงเรียนไม่ได้มีการ พัฒนาระบบเครือข่าย คอมพิวเตอร์เพิ่มแต่ อย่างใดซึ่งยังเป็น ระบบมเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเดิม และ มีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้องละ 20 เครื่อง ติดตั้งเครือข่าย อินเทอร์เน็ตมายัง ห้องสมุดเพื่อให้ นักเรียนได้สืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 4.3(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ค

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนจะเน้นในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้กับครูในเรื่องการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาบุคลากรไม่ได้เน้นในเรื่อง ICT	ครูที่ต้องใช้สื่อ ICT ในการสอนนักเรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้วยการอ่านหนังสือ หรือเรียนรู้จากครูโรงเรียนพี่เลี้ยงที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน โดยในการประเมินต้องมีการนำเสนอการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านโปรแกรม GSP นอกจากนี้โรงเรียนยังไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อรับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบต่อไป	ครูส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมเพื่อทำผลงานในการประเมินวิทยฐานะ นอกจากนั้นยังเข้ารับการอบรมที่ทางเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดอบรมขึ้น เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

ตารางที่ 4.3(ต่อ)วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน: โรงเรียนค

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อน การประเมินเป็น โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ระหว่างการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	การดำเนินงาน ภายหลังการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน
5. ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้	โรงเรียนมีห้องสมุด ขนาดเล็ก มีหนังสือไม่ หลากหลายส่วนใหญ่ เป็นหนังสือแบบเรียน และวรรณกรรม สำหรับเยาวชน และ มีห้อง sound lab ต่ำ หรับการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ	โรงเรียนได้จัดทำ แหล่งสืบค้นข้อมูลทาง อินเทอร์เน็ตไว้ภายใน ห้องสมุดโดยมีเครื่อง คอมพิวเตอร์ 6 เครื่อง และการจัดนิทรรศการ ความรู้ในวันประเมิน โรงเรียน	โรงเรียนไม่ได้พัฒนา แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม จากที่มีอยู่แล้ว
6. ด้านระบบของภาคี เครือข่าย	โรงเรียนมี คณะกรรมการ สถานศึกษาแต่การ สนับสนุนให้ความ ช่วยเหลือในการ พัฒนาโรงเรียนยังไม่ เห็นผลเป็นรูปธรรม แต่ก็มีการให้ความ ช่วยเหลือสนับสนุน งบประมาณจากการ ปกครองส่วนท้องถิ่น บ้างเป็นครั้งคราว มี ศึกษานิเทศจากเขต พื้นที่การศึกษามา ติดตามงานบ้างเป็น บางครั้ง นอกจากนั้น ผู้ปกครองยังมีส่วน ร่วมในการพัฒนา	โรงเรียนไม่มีผู้ อุปถัมภ์ในการ สนับสนุนงบประมาณ ในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อรับการประเมิน เป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนในฝัน แต่มี การให้ความช่วยเหลือ ทางด้านวิชาการจาก ผู้เชี่ยวชาญจาก ส่วนกลาง โรงเรียนที่ เลี้ยงที่ผ่านการ ประเมินเป็นโรงเรียน ต้นแบบโรงเรียนใน ฝันแล้ว และ ศึกษานิเทศก์จากเขต พื้นที่การศึกษาคัด บทบาทของ	บทบาทของ คณะกรรมการศึกษา ไม่มีความชัดเจนยังมี ปัญหาการเมืองภายใน ทำให้การสนับสนุน งบประมาณในการ พัฒนาโรงเรียนไม่ เกิดขึ้น บทบาทของ ผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยง ในการให้ความ ช่วยเหลือด้านวิชาการ ไม่มี และบทบาทของ ศึกษานิเทศก์จากเขต พื้นที่การศึกษาก็ ค่อนข้างหายไปยกเว้น เวลาที่มียานพาหนะให้ โรงเรียนทำจึงเข้าไป ในโรงเรียน นอกจาก

ตารางที่ 4.3(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน : โรงเรียน ค

ประเด็นการวิเคราะห์	การดำเนินงานก่อนการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานระหว่างการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน	การดำเนินงานภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
6. ด้านระบบของภาคีเครือข่าย	โรงเรียนในด้านร่างกาย	ศึกษานิเทศก์ไม่เป็นที่ถ้อยแถลงที่ควรคือ ไม่ได้มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการอย่างแท้จริง เพียงแต่เป็นการกำกับติดตามงานให้มีความพร้อมในการรับการประเมินโรงเรียนในฝันเท่านั้น	นับบทบาทของเขตพื้นที่การศึกษาก็ดูแลโรงเรียนไม่ทั่วถึงโรงเรียนไม่ได้รับการเอาใจใส่จากเขตพื้นที่ในการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่ขาดแคลน

จากตารางวิเคราะห์ความยั่งยืนการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียน ค สามารถสรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีการนำ โปรแกรม GSP มาสอนนักเรียนบ้างเป็นบางครั้งและส่วนใหญ่การนำ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะเป็นการสอนในวิชาคอมพิวเตอร์ การจัดการเรียนการสอนก็ยังสอนในหนังสือแบบเรียนเพื่อให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ แต่พบว่า นักเรียนจะมีแบบฝึกทักษะ ชุดการเรียนรู้ใหม่ๆ และวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากครูส่วนใหญ่กำลังทำผลงานเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยมาก ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร การบริหารงานขาดเอกภาพ ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับครูเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งก็ยังขาดแคลนครูในบางสาขาและครูสอนไม่ตรงเอกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนไม่ได้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพิ่มแต่อย่างใดซึ่งยังเป็นระบบมเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และมีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง ห้องละ 20 เครื่อง ติดตั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมายังห้องสมุดเพื่อให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตด้านการพัฒนาบุคลากร ครูส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมเพื่อทำผลงานในการประเมินวิทยฐานะนอกจากนั้นยังเข้ารับการอบรมที่ทางเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดอบรมขึ้นเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนไม่ได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาไม่มีความชัดเจนยังมีปัญหาการเมืองภายในทำให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนไม่เกิดขึ้น บทบาทของผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยงในการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการไม่มี และบทบาทของศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาที่ค่อนข้างหายไป ยกเว้นเวลาที่ทีมงานให้โรงเรียนทำจึงเข้าไปในโรงเรียน นอกจากนั้นบทบาทของเขตพื้นที่การศึกษา ก็ดูแลโรงเรียนไม่ทั่วถึง โรงเรียนไม่ได้รับการเอาใจใส่จากเขตพื้นที่ในการสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรที่ขาดแคลน

ตอนที่ 4 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อความยั่งยืนของการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ปัจจัยส่งเสริมเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันมีความยั่งยืนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ จากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนในฝัน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญมากที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการต่อไป โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ และสร้างความตระหนักในการพัฒนา นอกจากนั้นบุคคลที่เป็นพลังสำคัญที่จะผลักดันการดำเนินงานให้ลงสู่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป คือ ตัวครูผู้สอน โดยครูต้องมีความตระหนัก มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ และให้ความสำคัญกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินโครงการมีความยั่งยืนต่อไป โดยจะนำเสนอเป็นแต่ละกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพราะเห็นว่า โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงด้าน ICT ทำให้ครูตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ครูแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ และก็มีบางส่วนที่เห็นว่าโครงการริบทำเกินไปมีลักษณะการดำเนินงานแบบก้าวกระโดดซึ่งควรจะมีการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไปมีการพัฒนาไปเรื่อยๆจนโรงเรียนมีความพร้อมแล้วจึงมาประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ในส่วนผู้บริหารมีความเห็นว่า โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันก็เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาโรงเรียน พัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณภาพต่อไป ส่วนนักเรียนก็เห็นว่าโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันดีเพราะทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้น มีคอมพิวเตอร์มากขึ้นทำให้นักเรียน

สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ได้ และผู้ปกครองนักเรียนก็เห็นว่าโรงเรียนในฝันทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้นกว่าเดิม ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โครงการโรงเรียนในฝันดี ทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้นกว่าเดิม มีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนได้สืบค้นความรู้ ครูก็พยายามแสวงหาเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาให้นักเรียน และครูก็ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่นการไปสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน ครูใช้คอมพิวเตอร์ในการสอน เช่นการลิงค์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมาสอน”

(สัมภาษณ์นักเรียนชายม.5 โรงเรียน ก 23/ ธ.ค./2550)

“โรงเรียนในฝันดี ทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้น แล้วโรงเรียนได้รางวัล เราก็ต้องทำตัวให้ดีขึ้นเพื่อรักษาเกียรติคุณของโรงเรียนไว้”

(สัมภาษณ์นักเรียนม.4 โรงเรียน ก 23/ ธ.ค./2550)

“โรงเรียนในฝันดี ทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้น นักเรียนเปลี่ยนวิธีการคิด ครูเปลี่ยนวิธีการคิด ทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมีความมั่นใจมากขึ้น นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สืบค้นอินเทอร์เน็ต”

(สัมภาษณ์นักเรียนม.3 โรงเรียน ก 23/ ธ.ค./2550)

“ ตั้งแต่มีโรงเรียนในฝัน โรงเรียนดีขึ้นมาก มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสภาพโรงเรียนโรงเรียนสวยขึ้น สะอาด ครูก็ดูแลเอาใจใส่นักเรียนดีกว่าแต่ก่อน”

(ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน ก 24/ ธ.ค./2550)

“ ตั้งแต่มีโรงเรียนในฝัน โรงเรียนพัฒนาขึ้นเยอะมาก มีอุปกรณ์พร้อมมากขึ้นในการจัดการเรียนการสอน มีการปรับระบบดูแลนักเรียนใหม่ดีขึ้นกว่าเดิม”

(ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน ก 24/ ธ.ค./2550)

“ โรงเรียนในฝันดี ภูมิความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์การสอนเทียบเท่าโรงเรียนในเมือง เราก็ไม่ต้องส่งลูกไปเรียนในเมือง ครูก็มีการดูแลลูกของเราดี มีการติดต่อกับผู้ปกครองเรื่องการเรียนเวลาโรงเรียนมีงานก็เชิญเราไปร่วมงาน”

(ผู้ปกครองนักเรียน ม. 2 โรงเรียน ก 25/ ธ.ค./2550)

“ โรงเรียนในฝันก็ทำให้ครูมีความตื่นตัวในช่วงแรกที่จะประเมินพอหลังจากนั้นก็เหมือนเดิมมันอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทของนักเรียนก็ได้ ซึ่งนักเรียนที่นี่ไม่ค่อยสนใจ เด็กส่วนใหญ่ใฝ่ฝันที่จะไปเรียนโรงเรียนในเมือง แต่อะไรที่เคยทำตอนประเมินโรงเรียนในฝันก็ยังทำอยู่แต่ไม่เต็มที่ ทำบ้างไม่ค่อยสมบูรณ์”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียน ก 25/ ธ.ค./2550)

“ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันดีนะ อย่างน้อยก็ทำให้น้ำกระเพื่อมบ้างเล็กน้อย ซึ่งโครงการทำให้โรงเรียนเปลี่ยนเฉพาะภูมิทัศน์โรงเรียน มีอุปกรณ์เพิ่มขึ้นแค่นั้นเอง แต่โดยกระบวนการภายในของโรงเรียนเปลี่ยนน้อยมาก”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ก 25/ ธ.ค./2550)

“ โครงการนี้ นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่โรงเรียน ตัวครูและที่เด็กนะ อย่างน้อยก็สร้างความตื่นตัว ครูต้องเรียนรู้อย่างลึกซึ้งให้รู้มาก่อนที่จะมาทำให้ตรงตามเป้าหมายที่โครงการต้องการ ก็คือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้ของครูและนักเรียน พอเป็นโรงเรียนในฝันแล้วก็ยังทำต่อเพียงแต่ว่าไม่ตื่นตัวมากเหมือนแรกๆ”

(ครูภาษาไทย โรงเรียน ก 29/ ธ.ค./2550)

“ โรงเรียนในฝันก็ดี เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยี อย่างน้อยก็ทำให้ครูตื่นตัวเรื่องเทคโนโลยี จริงๆแล้วโรงเรียนในฝันต้องค่อยๆ ฝึกทักษะนักเรียนไปเรื่อยๆต้องใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปี ถ้าจะให้เห็นผล ซึ่งการประเมินแบบที่ผ่านมาเป็นการทำแบบก้าวกระโดดเกินไป ผลลัพธ์ที่ได้ก็เป็นแบบความรู้ความจำ ไม่ใช่ทักษะที่แท้จริง”

(ครูสังคมศึกษา โรงเรียน ก 30/ ธ.ค./2550)

“ ผมไม่เอาโครงการโรงเรียนในฝันเป็นหลักหรอก เพราะโรงเรียนในฝันก็เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแต่ผมมองการพัฒนาโรงเรียนโดยอุดมการณ์ของผมว่าเป้าหมายต้องอยู่ที่ตัวเด็ก”

(ผู้อำนวยการโรงเรียน ก 1/ ม.ค./2551)

“ สิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานของโครงการเดินต่อไป ก็คือ ตัวครูเองนั่นแหละ ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ แต่ถ้าครูไม่สานต่อ ไม่เห็นความสำคัญ การทำงานก็จะไม่ลงไปที่ตัวเด็ก ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ก 26 / ธ.ค. / 2550)

“ผู้นำสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลง ผอ. ต้องเป็นผู้นำของการเปลี่ยนแปลง จึงจะทำให้การดำเนินงานสามารถเดินต่อไป ”

(ผู้อำนวยการ โรงเรียน ก 20 /ช.ค. / 50)

“ บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ต้องช่วยกันในการผลักดันและสานต่อให้การดำเนินงานโครงการยั่งยืนต่อไป ”

(รองฝ่ายวิชาการ โรงเรียน ก 29/ ช.ค. /2550)

สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียน ก คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนผลักดันให้เห็นความสำคัญของโครงการและมีความพยายามในการสานต่อการทำงานที่เกิดจากความรับผิดชอบของแต่ละคน นอกจากนั้นการมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และการเห็นความสำคัญ ตระหนักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของผู้บริหาร จะเป็นสิ่งสำคัญมากที่ทำให้การดำเนินงานของโครงการมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญของการพัฒนา และการมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ ทำให้เกิดการผลักดันการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน นอกจากนั้นครูยังมีทัศนคติที่หลากหลายต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน บางส่วนก็บอกว่าดี เพราะว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงในด้าน ICT ของโรงเรียน ทำให้ครูมีความตื่นตัวและมีการแสวงหาความรู้จากสื่อ ICT ได้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น นอกจากนั้นยังเห็นว่าโครงการมีส่วนทำให้โรงเรียนมีความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ภูมิทัศน์ที่สวยงามมากขึ้น และโครงการจะจริงจังก็เฉพาะกับครูที่ปฏิบัติตามโครงการจริงๆ และโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมทุกด้านจึงทำให้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันรวมทั้งการมีผู้อุปถัมภ์โรงเรียนเป็นนักการเมืองทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“โครงการโรงเรียนในฝันนั้นตั้งอยู่แล้ว เราต้องพัฒนาต่อยอดให้ดีกว่าเดิม”

(ผู้อำนวยการ โรงเรียน ข 18 /ก.พ./ 2551)

“ โครงการนี้ดีสำหรับคนที่ปฏิบัติจริงๆ ก็คือได้พัฒนาตนเอง และนักเรียนก็ได้ด้วย”

(ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียนข 12 /ก.พ./ 2551)

“ โครงการโรงเรียนในฝันก็ดี ตั้งแต่ตอนแรกๆ พอตอนนั้นก็ทำแต่ไม่สมบูรณ์ ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ข 12 /ก.พ./ 2551)

“ โรงเรียนในฝันดี ทำให้ระบบ ICT ดีขึ้นมา มีคอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอนมาก เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ”

(ครูคอมพิวเตอร์ โรงเรียน ข 18 /ก.พ./ 2551)

“ โรงเรียนเราเป็นศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนในฝัน ทำให้เราได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร ”

(ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียน ข 12 /ก.พ./ 2551)

สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการของโรงเรียน ข คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของผู้บริหารและครูบางส่วน และผู้บริหารยังมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญและความตระหนักในการพัฒนาโรงเรียน นอกจากนั้นการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของโรงเรียนในฝันยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาโครงการต่อไปรวมทั้งการมีผู้อุปถัมภ์โรงเรียนทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะทำให้เกิดการผลักดันการดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันยังมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องขึ้นอยู่กับเฉพาะบุคคลที่เห็นความสำคัญและมีความตระหนักในการพัฒนา โดยครูแต่ละคนจะเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาผู้เรียน และการดำเนินงานของโครงการให้เกิดขึ้นต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ถ้าครูคนไหนเห็นความสำคัญและก็พยายามสานต่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็ทำให้การดำเนินงานยังคงอยู่ ”

(ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียน ค 7/มี.ค./2551)

“ โครงการนี้เราก็ทำต่อเรื่อยๆ ไม่ให้แยกว่าเก่า แต่เราต้องพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ โดยตัวครูเองเป็นผู้ผลักดันให้เกิดขึ้น ”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ค. 16 / มี.ค./2551)

“ ครูและผู้บริหารต้องมีจิตวิญญาณ และความตระหนักในการพัฒนา ไม่จำเป็นต้องมีโครงการโรงเรียนในฝัน ถ้าครูและผู้บริหารมีจิตวิญญาณในการพัฒนาโรงเรียนก็จะดีเอง”

(ครูอนุบาล โรงเรียน ค. 25 / ก.พ. /2551)

สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการของโรงเรียน ค คือ การเห็นความสำคัญ และความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน และโรงเรียนด้วยครูแต่ละคนมีการผลักดันให้เกิดขึ้นด้วยตนเองเท่านั้น

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการและแนวทางการดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ คือ สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องหรือทำต่อไปไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอจึงทำให้ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้น ICT ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งครูได้แก้ปัญหาโดยการสอนแบบสาธิตให้นักเรียนดู หรือการสอนแบบบรรยายเหมือนเดิม และการนำงบประมาณส่วนตัวมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยต่อมา คือ ครูมีภาระงานมาก ซึ่งก็เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน เพราะภาระงานที่มากทำให้ครูไม่มีเวลาสำหรับศึกษาค้นคว้าและการพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ รวมถึงการไม่มีเวลาสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมใหม่ และบุคลากรที่มีอายุมากก็มีปัญหาในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนยังมีรูปแบบเดิมๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเรื่องการขาดแคลนบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยครูที่สอนคอมพิวเตอร์ก็มิได้มีการศึกษาไม่ตรงเอก การจัดการเรียนการสอนและการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการจ้างครูสอนคอมพิวเตอร์เอง และส่งครูที่พอจะมีความสามารถไปอบรมเรื่องคอมพิวเตอร์ ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารที่มาใหม่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่โรงเรียนมีอยู่ เพราะไม่ได้เป็นคนริเริ่มทำ ดังนั้นเมื่อมีงบประมาณโรงเรียนในฝัน ก็นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน คือ ครูส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับโครงการและไม่เห็นความสำคัญของโครงการทำไปตามนโยบายของโรงเรียนเท่านั้น พอประเมินเสร็จได้รับรางวัลทุกอย่างก็เหมือนเดิม ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอปัจจัยอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันแต่ละกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร พบว่า ปัจจัยอุปสรรคที่มีต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน คือ การขาดแคลนบุคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์ การขาดแคลนงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการในฝันก็คือ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาในการเตรียมสื่อเทคโนโลยี อายุที่มากของครูก็เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้เทคโนโลยีด้วยเช่นกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“อุปกรณ์ไม่เพียงพอในห้องก็ใช้ได้เครื่องเดียว บางทีอยากให้นักเรียนค้นงานในชั้นเรียนก็ทำไม่ได้”

(ครูเคมี โรงเรียน ก 26/ช.ค. /2550)

“อบรมการใช้โปรแกรมการสอนมานะ แต่ก็ได้ไม่นำมาสอนหรือ บางทีงานก็เยอะไม่มีเวลาเตรียมตัวในการทำสื่อเทคโนโลยี”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ก 25/ช.ค. /2550)

“โรงเรียนเราก็ไม่มีบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ แต่เราก็แก้ปัญหาด้วยการจ้างครูอัตราจ้างมา 2 คน ก็พอแก้ปัญหาได้”

(รองผอ.ฝ่ายวิชาการ โรงเรียน ก 26/ช.ค. /2550)

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียน ก คือ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ และ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรครู

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการของโรงเรียน ข คือ มีครูบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู โดย ครูมีอายุมากเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้เทคโนโลยี การที่ครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาเตรียมจัดทำสื่อเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังมีอุปสรรคในเรื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีระบบในการซ่อมแซมระบบคอมพิวเตอร์ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โปรแกรมที่ใช้สอนไม่สมบูรณ์ การเรียนการสอนก็ไม่มีประสิทธิภาพ”

(ครูเคมี โรงเรียน ข 20 / ก.พ. /2551)

“เราขาดแคลนบุคลากรในการซ่อมดูแลระบบคอมพิวเตอร์บางที่ชำรุดเราก็ซ่อมไม่เป็น นักเรียนก็ใช้ในการเรียนไม่เต็มที่ ”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ข 19/ ก.พ. /2551)

“คอมพิวเตอร์ไม่มีแล้วจะให้สอนนักเรียนโดยผ่าน ICT อย่างไร จะใช้ทีก็ต้องไปแข่งกับครูคนอื่น ซึ่งก็ไม่สะดวกในการจัดการเรียนการสอน ”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียน ข 20 / ก.พ. /2551)

“ โรงเรียนในพื้นที่ ถ้าสามารถทำได้ แต่มีปัญหาคือเวลาเรียนไม่พอ เวลาไม่ทันกลัวสอนไม่จบ บางทีอยากจะทำ แต่มันต้องใช้เวลานาน สุดท้ายก็ talk and chalk ไปได้ และอีกอย่างหนึ่งอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ บางที่เราก็ได้แต่สาธิตให้เด็กดู แต่จริงๆแล้วเราต้องให้เด็กปฏิบัติจริง แต่ครูก็ไม่ได้ทำ ไม่ได้ใช้โปรแกรม GSP สอนหรอก”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนข 14 /ก.พ./ 2551)

“ โครงการโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มเหลวดั้งแต่เริ่มคิดเป็นโครงการแล้ว ประเมินฝึกซ่อมเด็ก เพื่อที่จะให้คนๆเดียวดูแล้วบอกว่าผ่าน พอหลังจากนั้นก็ไม่ได้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง พอประเมินเสร็จก็แล้วกันไป”

(ครูภาษาอังกฤษโรงเรียนข 14 /ก.พ./ 2551)

“ โรงเรียนในพื้นที่จริงๆ ประเมินเสร็จแล้วก็แล้วกันไป ไม่ได้มีอะไรต่อเลย พอโรงเรียนในพื้นที่ KM เราเป็นผู้წყบ่ก็ทำตามนโยบายไม่ทำวันนี้ก็ทำวันหน้าแล้วแต่เขาจะสั่งให้ทำ”

(ครูคหกรรม โรงเรียนข 18 /ก.พ./ 2551)

“ โรงเรียนในพื้นที่ พื้นที่จริงๆ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย โครงการนะดีแต่ไม่มีการทำต่อเนื่อง อุปกรณ์ไม่เพียงพอ อย่างจะใช้ GSP สอน คอมก็ไม่มีพอจะทำอะไรก็ไม่สะดวก”

(ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนข 27 /ก.พ./ 2551)

“โรงเรียนในฝันไม่ได้ทำให้อะไรดีขึ้นเลย ดีแต่ช่วงแรกๆที่ครูเขาก็ใช้สื่อ ICT ในการสอน แต่พอช่วงหลัง ICT ก็มีบทบาทน้อยลงเพราะเวลาเรียนไม่พอ ผมรู้สึกว่แต่ก่อนโรงเรียนยังไม่เป็นโรงเรียนในฝันดีกว่านี้มีกิจกรรมให้นักเรียนทำเยอะ มีกิจกรรมดนตรีแต่เดี๋ยวนีโรงเรียนชบเซายังไงไม่รู้ ไม่มีอะไรให้นักเรียนทำเลย เหมือนโรงเรียนจะรับใช้ทำงานข้างนอกมาก ผมว่าสิ่งที่โรงเรียนในฝันให้ก็คือ การมี ICT เพิ่มมากขึ้นแค่นั้นเอง ครูเขาก็ใช้แต่ช่วงแรกพอตอนหลังเขาก็สอนกันเหมือนเดิม ”

(สัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนม.6 โรงเรียนข 18 /ก.พ./ 2551)

“ เป็นโรงเรียนในฝันแล้วก็ยังไม่เน้นกระบวนการสอน อยากให้เองประมาณมาปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าอาคารเรียน อยากให้โรงเรียนเน้นวิชาการ และครูสอนให้เต็มที่”

(สัมภาษณ์นักเรียนม.4 โรงเรียนข 26 /ก.พ./ 2551)

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โรงเรียน ข คือ การที่ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ครูมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และปัญหาระบบเครือข่ายการซ่อมแซมระบบคอมพิวเตอร์ภายในโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของ โรงเรียน ค คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความจริงจังในการปฏิบัติงานและการสานต่อนโยบายของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และ การขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรครูด้านคอมพิวเตอร์ และ ภาษาอังกฤษ นอกจากนั้นสิ่งที่สำคัญ คือ ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ โรงเรียนในฝันหรือ ฝันจริงๆ ก็เหมือนกับเรานอนหลับ แล้วฝันพอตื่นขึ้นมาก็ไม่มีอะไรอยู่ในสภาพเดิม เราเป็นโรงเรียนในฝันไม่พร้อม”

(ครูคอมพิวเตอร์ โรงเรียน ค 1 /มี.ค./ 2551)

“ โรงเรียนในฝันไม่มีประโยชน์อะไร ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ ทำไปเพื่อประเมินให้ผ่านแค่นั้นเอง จากนั้นก็ไม่ได้ทำอะไรต่อ”

(ครูป.2 โรงเรียน ค 1 /มี.ค./ 2551)

“ โรงเรียนในฝัน คือ ฝันจริงๆ ครูที่นี่ไม่ภูมิใจในโรงเรียนในฝัน”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ค 5 /มี.ค./ 2551)

“ เราคิดว่าโครงการไม่ได้มาพัฒนาอะไร เขตพื้นที่เคยเป็นที่เลี้ยงก็ไม่ได้มาติดตามช่วยเหลืออีกเลย จริงๆแล้วห้องคอมที่เราได้เป็นของชุมชนที่เขาบริจาคก่อนที่จะเป็นโครงการซะอีก พอตอนหลัง สพฐ.ให้เรามาอีก 20 เครื่อง”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค 1 /มี.ค./ 2551)

“ โรงเรียนในฝันก็ฝันจริงๆ กลับแล้วตื่นขึ้นมาเรารู้ว่าฝัน ฝันเพราะอะไร จะทำอะไรได้งบประมาณไม่มี ครูจะทำสื่อในการเรียนการสอนต้องควักงบประมาณตัวเอง”

(ครูสังคมโรงเรียน ค 2 /มี.ค./ 2551)

“ ความจริงไม่มีโรงเรียนในฝันก็ได้อยู่แล้ว แต่ก่อนเราก็พาเด็กไปประกวดแข่งขันก็ได้รางวัลมาเยอะแยะ จริงๆโรงเรียนในฝันก็ไม่ได้ช่วยอะไรเราเลย”

(ครูห้องสมุด โรงเรียน ค 3/มี.ค./ 2551)

“ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญมาก ต้องรับช่วงนโยบายต่อให้ดี บางทีผู้บริหารที่มาใหม่ เขาก็ไม่ได้สนใจว่า โรงเรียนทำอะไรไว้ก่อนแล้ว ”

(ครูภาษาไทย โรงเรียน ค 2 /มี.ค./2551)

“โรงเรียนในฝัน ฝันจริงๆ เหมือนนอนหลับแล้วตื่นขึ้นมาพบสภาพเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไม่ได้เพราะงบประมาณไม่มี อยากทำอะไรก็ทำไม่ได้ และศึกษานิเทศก์จากเขตก็ไม่ได้ช่วยอะไรเราเลย มาเพื่อเก็บข้อมูลเป็นผลงานของตนเอง ”

(ครูสังคมศึกษา โรงเรียน ค 29/ ก.พ. /2551)

“อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และตัวครูเองก็ไม่เก่ง การสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยี ก็สอนได้แบบง่ายๆ ไม่ลึกซึ้ง ทางโครงการเองเขาก็ไม่ได้มาช่วยเหลืออะไร มีแบบสอบถามมาถามหลายๆ ก็ไม่มีอะไร ”

(ครูคณิตศาสตร์โรงเรียน ค 7 /มี.ค./2551)

“ครูที่นี้อายุมาก ผอ. เพิ่งย้ายมาใหม่แล้วจะเกษียณไม่ทำอะไรเลย และที่สำคัญครูที่นี้ไม่ภูมิใจกับสิ่งที่ได้รางวัลโรงเรียนในฝัน”

(ครูภาษาอังกฤษ โรงเรียน ค 7 /มี.ค./2551)

“ที่นี้งบประมาณค่อนข้างเป็นปัญหา และการบริหารงานของผอ. ผอ. ไม่เอาอะไรเลย ไม่ลงไปดูครู เขาถูกการเมืองเล่นงานอยู่คนละชั่วโมงถูกดึงมาอยู่ที่นี่ แล้วงบประมาณที่โครงการโรงเรียนในฝันให้มา ผอ.เอามาทำห้องที่เขาอยู่ ดิดแอร์ ดิดกระจก ฟ้าม่าน เขาบอกว่า เป็นหน้าเป็นตาของโรงเรียน ”

(รองผู้อำนวยการ โรงเรียน ค 18/ ก.พ./2551)

“โรงเรียนในฝันไม่มีประโยชน์อะไร ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ ทำไปเพื่อให้ผ่านการประเมินแค่นั้นเอง จากนั้นก็ไม่ได้ทำอะไร จริงๆแล้วเรื่องนี้ ครูกับผู้บริหารต้องมีจิตวิญญาณในการพัฒนา ถึงไม่เป็นโรงเรียนในฝันก็พัฒนาได้ ”

(ครูอนุบาล โรงเรียน ค 18/มี.ค./2551)

“ที่นี้ขาดแคลนงบประมาณ ส่วนใหญ่จะทำอะไรต้องควักงบประมาณตัวเอง ”

(ครูภาษาไทยโรงเรียน ค 19/ก.พ. /2551)

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียน ค คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียน การขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรครู ครูมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

4.3 แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

จากปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจะต้องมีการกำกับ ติดตาม ผลการดำเนินงาน โครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ โดยต้องติดตามให้ถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง และการจัดสรรงบประมาณควรสำรวจให้ชัดเจนว่า โรงเรียนต้องการอะไร และขาดแคลนในเรื่องอะไร และคอยกำกับติดตามการใช้งบประมาณให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และการกำกับติดตามนั้นควรส่งเจ้าหน้าที่มาดูสภาพจริง ๆ ของการดำเนินงานของโรงเรียน ควบคู่กับการสำรวจจากแบบสอบถาม ที่สำคัญควร

สร้างภาคีเครือข่ายช่วยเหลือโรงเรียนในพื้นที่ซึ่งมีปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันต่อไป

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความยั่งยืนของการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากการศึกษาทั้ง 3 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ในเขตเมือง และเขตนอกเมือง ได้แก่ โรงเรียน ก โรงเรียน ข และ โรงเรียน ค ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ มีความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบของภาคีเครือข่าย และศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคปัญหาต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ โดยใช้การวิเคราะห์แบบข้ามกรณีระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง ที่มีบริบทต่างกัน สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบข้อมูล ดังนี้ ตารางที่ 4.4 วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียน ก	โรงเรียน ข	โรงเรียน ค
ลักษณะโรงเรียน	มัธยมขนาดใหญ่	มัธยมขนาดใหญ่	ประถมขนาดกลาง
ลักษณะชุมชน	เมือง	ชนบท	เมือง
การเข้าสู่โครงการ	มีความพร้อม และมีศักยภาพในการพัฒนา	มีความพร้อม และมีศักยภาพในการพัฒนา	ไม่มีความพร้อมแต่บุคลากรมีศักยภาพในการพัฒนา
ด้านการจัดการเรียนรู้	มีการบูรณาการ ICT ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่การใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นเรื่องของเฉพาะกลุ่มบุคคลขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถในการใช้ ICT		การบูรณาการ ICT ในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยส่วนมากการใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นวิชาคอมพิวเตอร์ซึ่งโรงเรียนในระดับประถมศึกษาเน้นการอ่านออกเขียนได้

ตารางที่ 4.4(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียน ก	โรงเรียน ข	โรงเรียน ค
ด้านการบริหารจัดการ	การบริหารงานยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ยึดหลักการบริหารแบบคุณภาพ (PDCA)การนำระบบ ICT มาบริหารจัดการยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม	การบริหารงานยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ยึดหลักการบริหารแบบคุณภาพ (PDCA)มีการนำระบบ ICT มาบริหารจัดการภายในโรงเรียน เช่น การนำระบบ e- office มาบริหารจัดการ	การบริหารงานยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน แต่การบริหารจัดการภายในไม่เป็นเอกภาพ การนำระบบ ICT มาบริหารจัดการยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	โรงเรียนมีระบบ ICT ค่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	โรงเรียนมีระบบ ICT ค่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียน ซึ่งมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ICT ของโรงเรียนในฝัน	โรงเรียนมีระบบ ICT ค่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน แต่ขาดแคลนบุคลากรในการดูแลซ่อมแซมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)
ด้านการพัฒนาบุคลากร	แต่ละโรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน แต่เน้นการพัฒนาในการทำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ และการพัฒนาครูตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา		

ตารางที่ 4.4(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียน ก	โรงเรียน ข	โรงเรียน ค
ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากยังมีปัญหาระบบคอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย และไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้นักเรียนอย่างต่อเนื่อง	ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากยังมีปัญหาระบบคอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย ห้องการเรียนรู้บูรณาการเรื่องกล้วยไม้ได้พัฒนาต่อแต่มีการนำห้องไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นและไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้นักเรียนอย่างต่อเนื่อง	ไม่มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นและการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ก็ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควรซึ่งไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้นักเรียนอย่างต่อเนื่อง
ด้านระบบของภาคีเครือข่าย	บทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยงก็ไม่มีบทบาทกับโรงเรียนอีกเลย	บทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยงก็ไม่มีบทบาทกับโรงเรียนอีกเลย	บทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยงก็ไม่มีบทบาทกับโรงเรียนอีกเลย

ตารางที่ 4.4(ต่อ) วิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียน ก	โรงเรียน ข	โรงเรียน ค
ด้านระบบของภาคีเครือข่าย	ในการกำกับ ติดตาม การทำงาน ตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา แต่ผู้บริหารโรงเรียน มีความพยายามเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน	ในการกำกับ ติดตาม การทำงาน ตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา และการขอความร่วมมือทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนอื่นมาศึกษาคุณงานบ้างนานๆ ครั้ง ส่วน ผู้อุปถัมภ์โรงเรียนนั้นยังให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดมา	โรงเรียนในการกำกับ ติดตามการทำงานตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา แต่บทบาทของศึกษานิเทศก์ไม่เข้าไปแบบ ภัณฑิลา - ฌมิตรเท่าที่ควร นอกจากนี้ชุมชนยังไม่มียบทบาทในการร่วมพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควร
ปัจจัยส่งเสริม	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ นอกจากนั้นบุคลากรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการ มีความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของโรงเรียนในฝัน	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ ภูมิมีความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน และการมี ผู้อุปถัมภ์โรงเรียนคอยสนับสนุน การพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนในฝัน	ครูมีความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียน ก	โรงเรียน ข	โรงเรียน ค
ปัจจัยอุปสรรค	ครูมีปัญหาในการใช้สื่อ ICT ขาดแคลนงบประมาณ และขาดแคลนบุคลากร	ครูมีปัญหาในการใช้สื่อ ICT และบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของโครงการ	การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำและขาดวิสัยทัศน์ บุคลากรไม่เพียงพอและการขาดแคลนงบประมาณ

จากตารางการวิเคราะห์ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เมื่อวิเคราะห์แบบข้ามกรณีแล้ว พบว่าโรงเรียน ก เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนในเขตเมือง ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่ยังคงอยู่หลังจากผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในฝันแล้ว พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการ ICT ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่การใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นเรื่องของเฉพาะกลุ่มบุคคลขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถในการใช้ ICT ด้านการบริหารจัดการยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ยึดหลักการบริหารแบบคุณภาพ (PDCA) การนำระบบ ICT มาบริหารจัดการยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมีระบบ ICT ก่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งมีการพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน แต่เน้นการพัฒนาในการทำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ และการพัฒนาครูตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากยังมีปัญหาระบบคอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย และไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านระบบของภาคีเครือข่ายบทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยงก็ไม่มีบทบาทกับโรงเรียนอีกเลย แต่ศึกษานิเทศก์ยังมีการติดต่อกับทางโรงเรียนในการกำกับ ติดตามการทำงานตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา แต่ผู้บริหาร โรงเรียนมีความพยายามเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนั้นยังพบว่า ปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ นอกจากนั้นบุคลากรส่วนใหญ่มี

ทัศนคติที่ดีต่อโครงการ มีความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของโรงเรียนในพื้นที่ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ คือ ครูมีปัญหาในการใช้สื่อ ICT ขาดแคลนงบประมาณ และขาดแคลนบุคลากร

สำหรับโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนอยู่ในเขตนอกเมือง ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่ยังคงอยู่หลังจากผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในพื้นที่แล้ว พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการ ICT ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่การใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นเรื่องของเฉพาะกลุ่มบุคคลขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถในการใช้ ICT ด้านการบริหารจัดการยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ ยึดหลักการบริหารแบบคุณภาพ (PDCA) มีการนำระบบ ICT มาบริหารจัดการภายในโรงเรียน เช่น การนำระบบ e – office มาบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมีระบบ ICT ก่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียน ซึ่งมีการพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ICT ของโรงเรียนในพื้นที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน แต่เน้นการพัฒนาในการทำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ และการพัฒนาครูตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระฯ ไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากยังมีปัญหาระบบคอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย ห้องการเรียนรู้บูรณาการเรื่องกล้วยไม้ไม่ได้พัฒนาต่อแต่มีการนำห้องไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นและไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านระบบของภาคีเครือข่าย บทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยงก็ไม่มียุทธศาสตร์กับโรงเรียนอีกเลยแต่ศึกษานิเทศก์ยังมีการติดต่อกับทางโรงเรียนในการกำกับ ติดตามการทำงานตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา และการขอความร่วมมือทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนอกจากนั้นยังมีโรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงานบ้างบางครั้งส่วนผู้อุปถัมภ์โรงเรียนนั้นยังให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดมา นอกจากนั้นยังพบว่า ปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ ครูมีความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน และการมีผู้อุปถัมภ์โรงเรียนคอยสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนในพื้นที่ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ คือ ครูมีปัญหาในการใช้สื่อ ICT และบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของโครงการ

โรงเรียน ค เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมือง ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่ยังคงอยู่หลังจากผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในพื้นที่แล้ว พบว่าด้านการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการ ICT ในการจัดการเรียนการสอนมีน้อย ส่วนมากการใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นวิชาคอมพิวเตอร์ซึ่งโรงเรียนในระดับประถมศึกษานำการอ่านออกเขียนได้ ด้านการบริหารจัดการ ยังเป็นไปตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน แต่การบริหารจัดการภายในไม่เป็นเอกภาพ การนำระบบ ICT มาบริหารจัดการยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมีระบบ ICT ก่อนข้างพร้อมก่อนการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ แต่ขาดแคลนบุคลากรในการดูแลซ่อมแซมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ICT) ด้านการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนไม่เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน แต่เน้นการพัฒนาในการทำผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ และการพัฒนาครูตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ไม่มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นและการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ก็ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควรซึ่งไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ที่หลากหลายให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านระบบของภาคีเครือข่ายบทบาทของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนไม่เข้มแข็งเพราะไม่ได้มีการสานต่อในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งภายหลังการประเมินโรงเรียนแล้วผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยงก็ไม่มียุทธศาสตร์กับโรงเรียนอีกเลย แต่ศึกษานิเทศยังมีการติดต่อกับทางโรงเรียนในการกำกับติดตามการทำงานตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา แต่บทบาทของศึกษานิเทศไม่เป็นไปแบบกัลยาณมิตรเท่าที่ควรนอกจากนั้นชุมชนยังไม่มียุทธศาสตร์ในการร่วมพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควรนอกจากนั้นยังพบว่า ปัจจัยส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการ คือ ครูมีความตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการ คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำและขาดวิสัยทัศน์ บุคลากรไม่เพียงพอ และการขาดแคลนงบประมาณ

กรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีต้นทุนที่แตกต่างกันก่อนจะเข้าสู่โครงการซึ่งส่งผลให้ความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการแตกต่างกันด้วย โดยโรงเรียน ก มีความพร้อมทางด้านบุคลากรและมีศักยภาพในการพัฒนาแต่พบว่า การมีเครือข่ายในการสนับสนุนงบประมาณไม่ชัดเจนมากนัก ภายหลังการเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่แล้ว โรงเรียนก็ยังมีโครงการ โครงการแต่อาจจะไม่สมบูรณ์เท่าใดนัก ก็คือ การเปิดให้บริการศูนย์การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนในการจัดการเรียนการสอนนั้น ไม่ได้เน้นการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจนนัก เพราะมีอุปสรรคในเรื่องของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาเตรียมตัว และครูมีอายุมากจะมีปัญหาในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสำหรับการสร้างระบบภาคีเครือข่ายนั้น โรงเรียนก็ยังให้ความสำคัญและมีความพยายามของผู้อำนวยการคนใหม่ที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยการเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งครูทุกคนใน

โรงเรียนก็มองเห็นความสำคัญและตระหนักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป สำหรับโรงเรียน ข นั้นก็มีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนาเหมือนกับโรงเรียน ก โดยมีผู้อุปถัมภ์โรงเรียนให้ความช่วยเหลือในด้านงบประมาณ แต่ถึงกระนั้นความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันก็ไม่ค่อยชัดเจนเท่าใดนัก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีก็ยังไม่ได้ทำตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยสมบูรณ์ มีครูบางคนเท่านั้นที่ยังใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน แต่ก็ยังมีอุปสรรคหลายอย่าง เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมาก ครูอายุมากมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยี เวลาเรียนน้อย ทำให้ครูเองก็ไม่สนใจในการใช้เทคโนโลยีในการสอน มุ่งที่จะสอนให้จบบทเรียน อย่างไรก็ตามโรงเรียนก็มีการส่งเสริมความเป็นเลิศด้าน ICT โดยเฉพาะในวิชาคอมพิวเตอร์ โรงเรียนจึงได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ICT ของโรงเรียนในฝัน และสำหรับโรงเรียน ค นั้น ก่อนเข้าสู่โครงการถือว่าไม่มีความพร้อมในทุกๆด้านทำให้ความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการแทบจะไม่มี สิ่งที่ยังคงอยู่ก็คือคอมพิวเตอร์ประมาณ 10 เครื่อง ที่นำมาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน และศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งนักเรียนแทบจะไม่ได้ใช้ โรงเรียน ค ขาดแคลนงบประมาณ และบุคลากรการสอนด้านคอมพิวเตอร์ ครูสอนไม่ตรงเอก ประกอบกับครูส่วนใหญ่อายุมากจึงเป็นอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารทำให้เกิดช่องว่างในเรื่องการปฏิบัตินโยบาย แต่สิ่งสำคัญที่โรงเรียน ค มีก็คือ ครูทุกคนมีความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครูอย่างเต็มความสามารถและมีความตระหนักที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ จากการศึกษาทั้ง 3 กรณี จะเห็นได้ชัดว่า ร่องรอยของความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันนั้น คือ แหล่งเรียนรู้ต่างๆที่ถูกสร้างขึ้นตอนเริ่มเข้าสู่โครงการและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีมากน้อยต่างกันตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการใช้เทคโนโลยี โดยการทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการนั้นต้องอาศัย ครู ผู้บริหาร ศูนย์บริหารโครงการ และเขตพื้นที่การศึกษาที่จะมีความจริงจังในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ งบประมาณ และการกำกับ ติดตามประเมินโครงการอย่างสม่ำเสมอ

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน วิเคราะห์แบบข้ามกรณีระหว่างโรงเรียนระดับประถมศึกษา กับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมือง และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตนอกเมือง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาเป็นโรงเรียน ต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จำนวน 3 โรงเรียน ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูล ภาคสนามเป็นเวลา 3 เดือน เก็บข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน จากการสังเกตของผู้วิจัย และการสนทนากลุ่มกับนักเรียน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์เนื้อหา ลงข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณีเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

โรงเรียน ก โรงเรียน ข และ โรงเรียน ค ประสบความสำเร็จผ่านการประเมินเป็นโรงเรียน ต้นแบบโรงเรียนในฝัน นั้นเกิดจากการที่โรงเรียนเหล่านี้มีการวางแผนการดำเนินงานในแต่ละด้าน ตามกรอบกลยุทธ์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันและมีการบริหารจัดการภายใน โรงเรียนโดยผู้บริหารและบุคลากรที่มีความกระตือรือร้นและมีพลังกาย พลังใจในการพัฒนา โรงเรียนอย่างเต็มเปี่ยม นอกจากนี้ยังรวมถึงการได้รับความร่วมมือจากนักเรียน ผู้ปกครองและคน ในชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ มีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมเป็นแหล่ง เรียนรู้ที่มีคุณภาพ ของชุมชนเทียบเท่ากับ โรงเรียนชั้นนำทั่วไป ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงความยั่งยืนของการ ดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน และมีปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อความยั่งยืนของการดำเนินโครงการซึ่งจะนำเสนอใน 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ต่างก็ยึดหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและได้ นำทักษะกระบวนการกลุ่มมาใช้เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ ลักษณะการเรียนการสอนของครูจะให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลายมากขึ้น และฝึกให้นักเรียนนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียนและลักษณะรายงานมีทั้งงาน

เดี่ยวและงานกลุ่ม แต่ในระดับประถมศึกษาเน้นการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการอ่านออก เขียนได้ และเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดโดยเขียนออกมาในรูปของชิ้นงาน งานประดิษฐ์ สิ่งของ สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT นั้น จะเน้นสอนในวิชาคอมพิวเตอร์ ส่วนในวิชาอื่นจะเป็นเรื่องของบูรณาการ ICT เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียน ครูไม่เน้นการนำเทคโนโลยีหรือโปรแกรมการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษานั้นยังไม่พร้อมใช้เทคโนโลยีอย่างจริงจัง แต่สามารถให้นักเรียนได้คุ้นเคยและรู้จักเทคโนโลยีเบื้องต้นเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับระดับมัธยมศึกษาต่อไป

1.2 ด้านการบริหารจัดการ

โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานซึ่งได้แบ่งหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนออกเป็นฝ่ายตามความเหมาะสมเพื่อการทำงานในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โรงเรียน ก และโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ การบริหารจัดการจึงต้องมีการวางแผนอย่างชัดเจน โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้นำ ครูทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบทุกคน ผู้บริหารใช้หลักการกระจายอำนาจในการบริหารงาน และนำระบบบริหารคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะโรงเรียน ข มีการนำระบบ E – office มาใช้ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการเสริมแรงให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น โดยการให้ของขวัญวันเกิดครูเป็นต้น และสำหรับโรงเรียน ค นั้นเป็นโรงเรียนประถมขนาดกลางเป็นโรงเรียนไม่ใหญ่ การบริหารจัดการมีโครงสร้างหน้าที่รับผิดชอบของครูอย่างชัดเจน มีผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการเป็นฝ่ายบริหาร การบริหารจัดการสามารถสั่งการไปยังครูผู้รับผิดชอบงานโดยตรงไม่ต้องผ่านฝ่าย เพราะไม่มีระบบฝ่ายและกลุ่มสาระที่ชัดเจน แต่มีการแต่งตั้งหัวหน้างานขึ้นมารับผิดชอบแทนฝ่ายและตัวแทนของกลุ่มสาระ ซึ่งโรงเรียน ค มีปัญหาในเรื่องของครูผู้สอนไม่ตรงวิชาเอก และขาดแคลนครูในวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้การบริหารจัดการยังขาดความเป็นเอกภาพ มีปัญหาความไม่ศรัทธาในผู้นำ และแตกความสามัคคีทางความคิด แต่ครูส่วนมากมีความรับผิดชอบในหน้าที่และบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี

1.3 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันให้ความสำคัญและต้องการให้เกิดความยั่งยืนขึ้น และยังเป็นตัวชี้ว่าโรงเรียนในฝันแตกต่างจากโรงเรียนสังกัดทั่วไป สำหรับโรงเรียนทั้ง 3 แห่งนั้น โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ทั้ง 2 แห่ง มีความพร้อมและมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในโรงเรียน แต่ก็ยังมีระบบคอมพิวเตอร์ของศูนย์การเรียนรู้ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นและเพียงพอ

กับจำนวนนักเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาชั้นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีความพร้อม แต่ไม่มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้สำหรับสืบค้นข้อมูลให้ดีขึ้นและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และทางโรงเรียนไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการใช้งาน

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรไม่ได้เน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเหมือนช่วงเริ่มการเข้าสู่โครงการ ซึ่งภายหลังการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจะเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเฉพาะบุคคลส่วนใหญ่ จะเป็นการพัฒนาบุคลากรในการทำผลงานเพื่อการประเมินวิทยฐานะ และมีการจัดอบรมในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในกรณีที่ทางโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันให้งบประมาณ โดยผ่านทางศูนย์การเรียนรู้ตามโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ โรงเรียนที่ได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของโรงเรียนในฝันจะมีการจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีทั้งการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก และการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้และจัดอบรมภายในโรงเรียน โดยครูในโรงเรียนเป็นผู้อบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนครู การพัฒนาบุคลากรของทั้ง 3 โรงเรียน จัดเป็นกิจกรรมต่อเนื่องในยุคนปฏิรูป การศึกษาคู่มือจะได้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอถึงแม้จะไม่ได้เน้นในเรื่องของ ICT ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพต่อไป

1.5 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ก โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ไม่มีความพร้อมในการใช้งาน อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย ไม่มีจอโปรเจกเตอร์ มีห้อง e-library และ e-learning สำหรับสืบค้นข้อมูลและเป็นห้องที่นักเรียนสามารถใช้สื่อ ICT ได้อย่างหลากหลาย ตามความต้องการ โรงเรียน ข แหล่งสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือ ห้อง resource center มีความพร้อมในการให้บริการนักเรียน แต่ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระไม่มีความพร้อมในการใช้งาน อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย และโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นอินเทอร์เน็ตในห้องสมุดแต่การใช้งานไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งในระดับมัธยมศึกษา นั้นมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อยมาก นอกจากนั้นโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง มีแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นป้ายความรู้ในห้องเรียน การจัดนิทรรศการความรู้ไม่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.6 ด้านระบบของภาคีเครือข่าย

โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ทั้ง 2 แห่งได้มีการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนทั้งในด้านวิชาการ และงบประมาณ โดยในด้านวิชาการนั้นได้มีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นรับนักศึกษาฝึกสอนเพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรและมีการเชิญองค์กรภายนอกในชุมชนและเครือข่ายของสถานศึกษา เช่น สมาคมศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณ และเป็นกรรมการในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้วย นอกจากนี้ยังมีความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางวิชาการจากเขตพื้นที่การศึกษา และสำหรับโรงเรียน ข นั้นการให้การสนับสนุนของผู้อุปถัมภ์ในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สำหรับโรงเรียน ค นั้น การสร้างภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมมีน้อยมาก โดยมีการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นบางครั้ง เช่น วันเด็กแห่งชาติ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษานั้นไม่สามารถให้ความช่วยเหลือโรงเรียนได้เต็มที่ เพราะมีปัญหาการเมืองภายใน นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการจากเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีเท่าที่ควร นอกจากจะมีคำสั่งจากเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งครูไปอบรมเท่านั้นเอง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาโรงเรียนมีน้อยเพราะผู้ปกครองนักเรียนมีการศึกษาดำและฐานะค่อนข้างยากจน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ และพี่เลี้ยง ไม่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนอย่างเป็นทางการหลังการประเมินโรงเรียน และบทบาทของศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่โรงเรียนอย่างเป็นทางการเท่าที่ควร โดยเฉพาะ บทบาทต่อโรงเรียนประถมศึกษา

ความยั่งยืนของการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันภายหลังจากรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทุกโรงเรียนต่างก็มีปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสามารถสรุปเป็นปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคพร้อมเสนอแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการต่อไปดังนี้

2. ปัจจัยส่งเสริม

ปัจจัยส่งเสริมเป็นเหมือนแรงส่งเสริมทางบวกให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ จากการวิจัยพบว่าความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันมีปัจจัยส่งเสริมดังนี้

- ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาโรงเรียน โดยมีหลักการของ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเป็นฐานในการพัฒนาต่อไป
- การเห็นความสำคัญและความตระหนักในการพัฒนาโรงเรียนของบุคลากรทุกฝ่ายเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการต้องอาศัยความร่วมมือในการปฏิบัติงานและผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป
- การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โรงเรียนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการในการพัฒนาบุคลากร และการเรียนการสอนพร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ให้มีการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป

3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือสิ่งที่ส่งผลไม่ให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการต่อไป จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ ได้แก่

- ครูมีปัญหาในการใช้สื่อเทคโนโลยี ข้อจำกัดของครูต่อการใช้สื่อเทคโนโลยี มีครูบางท่านมีอายุมากจึงไม่ค่อยได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และครูบางส่วนยังใช้เทคโนโลยีอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนั้นการที่ครูมีภาระงานมากทำให้ครูไม่มีเวลาในการเตรียมจัดทำสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน
- บุคลากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์และด้านภาษาต่างประเทศทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการดูแลระบบคอมพิวเตอร์ภายในโรงเรียน
- งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ และเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ในศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

แนวทางที่จะทำให้ความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

อุปสรรคที่มีต่อความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการนั้นต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและหน่วยงานที่ดูแลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเข้ามาดูแลให้ความช่วยเหลือ และการกำกับติดตามการดำเนินงาน โครงการอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องเข้ามาดูแลในเรื่องบุคลากรของโรงเรียนในสาขาที่ขาดแคลนและจัดสรรอัตรากำลังให้กับทางโรงเรียนให้เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน และหน่วยงานที่ดูแลโครงการโรงเรียนในฝัน ก็คือ ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางด้านวิชาการและงบประมาณอย่างต่อเนื่องไม่ให้การสนับสนุนเฉพาะโรงเรียนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเท่านั้น ซึ่งการสนับสนุนทางด้านวิชาการนั้นต้องมีความจริงใจและให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณต้องมีการสำรวจความต้องการของโรงเรียนและมีการกำกับติดตามการใช้งบประมาณเพื่อให้การใช้งบประมาณเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้นต้องมีการกำกับติดตามการดำเนินงานตามเป้าหมายของโครงการเป็นระยะและสม่ำเสมอ โดยต้องมีการกำกับติดตามให้ถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริงมากกว่าการติดต่อกับผู้บริหาร โรงเรียน และจากแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตเท่านั้น โดยการกำกับติดตามนั้นควรให้ผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยงมีบทบาทในการดูแลโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการกำกับติดตามการดำเนินงานของโครงการอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ได้ สารสนเทศในการพัฒนา การดำเนินงานโครงการให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเป็นนโยบายจากรัฐบาลที่เป็นแรงผลักดันให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองจนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งในส่วนของภูมิทัศน์ในโรงเรียน และการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ที่มีอุปกรณ์เทคโนโลยี ลักษณะการเรียนการสอนของครูที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยการเน้นเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นรวมทั้งเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองให้มีความเป็นครูมืออาชีพมากขึ้น แต่ภายหลังการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วและผ่านการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน ภาพการดำเนินงานที่เคยเกิดขึ้นตอนประเมินโรงเรียนฝึมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปมีสภาพบางอย่างที่คงอยู่และบางอย่างเลือนหายไป ซึ่งสภาพที่ยังคงอยู่คือ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระแต่สภาพไม่สมบูรณ์มากนัก อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ชำรุดเสียหาย และด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศ ประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ห้อง e – library และ e- learning หรือห้อง resource center และสิ่งที่เลือนหายไป คือกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งภายหลังการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายของโครงการโดยเฉพาะ โปรแกรมในการสอนของวิชาหลัก เช่น โปรแกรม GSP วิชาคณิตศาสตร์ โปรแกรม crocodile วิชาวิทยาศาสตร์ และ โปรแกรม tell me more วิชาภาษาต่างประเทศ มีการนำมาใช้น้อยลง มีครูเป็นส่วนน้อยที่ยังนำมาใช้เป็นบางครั้ง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่มีการปฏิบัติและพัฒนาอย่างแท้จริง

จากผลการวิจัยเรื่องความยั่งยืนของการดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยได้ข้อสังเกตสำหรับนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

จากผลการวิจัยพบว่าความยั่งยืนของการจัดการเรียนการสอนยังคงยึดหลักการเดิมคือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม แต่การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทน้อยลง เนื่องจากครูมีภาระงานมากไม่มีเวลาเตรียมตัวในการจัดทำสื่อเทคโนโลยี และมีครูบางท่านใช้สื่อเทคโนโลยีไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรแต่ครูก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนโดยมีการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำรายงานและงานตามที่ครูมอบหมายโดยการใช้เทคโนโลยี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นครูมืออาชีพนั้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ที่ต้องการให้ครูในโรงเรียนมีความเป็นครูมืออาชีพ นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนมีจำนวนมากขึ้นแต่การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอุปกรณ์ไม่ได้รับการดูแลมีการชำรุดเสียหายและแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน มีการให้ความสำคัญน้อยกว่า ไม่มีการจัดนิทรรศการความรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่วนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โรงเรียนทั้ง 3 แห่งสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ในส่วนการพัฒนาบุคลากร ทุกโรงเรียนต่างก็ให้การสนับสนุนให้ครูในโรงเรียนมีการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาผลงานในการประเมินวิทยฐานะ แต่การพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยลง และครูที่ได้รับการอบรมมาก็ไม่ได้นำความรู้มาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เพราะติดปัญหาเรื่องภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกปฏิบัติในความรู้ที่ได้อบรมมา นอกจากนี้ครูที่มีอายุมากก็ไม่ได้สนใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนการขาดแคลนบุคลากรครูเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศที่โรงเรียนส่วนใหญ่จะประสบและยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ ส่วนในเรื่อง

การบริหารจัดการนั้น โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ แบ่งงานเป็นฝ่าย และเน้นการบริหารด้วยระบบคุณภาพ มีการติดตามงานอย่างเป็นระบบ แต่โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจนมากนัก ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่ทำให้ การบริหารจัดการ โรงเรียนราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และระบบเทคโนโลยีภายในโรงเรียนนั้น โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีการจัดการเป็นระบบ มีปัญหาน้อย และมีความยั่งยืนในการดำเนินงานมาก โดยยังคงมีการดำเนินงานให้บริการนักเรียนอย่างต่อเนื่องมาตลอด อาจเป็นเพราะมีบุคลากรในการ ดูแลระบบและการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่โรงเรียน ประถมศึกษามีปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนา ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้การดำเนินงานค่อนข้างมีปัญหา การใช้งานไม่มีประสิทธิภาพ เท่าที่ควรส่งผลให้เกิดความยั่งยืนได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (นิวัตร นาคะเวช, 2548) ที่พบว่าโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันส่วนใหญ่ต้องการได้รับการจัดสรรงบประมาณ อาคารเรียน ห้องปฏิบัติการและคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ขาด อัตรากำลังครู การพัฒนาบุคลากรไม่ต่อเนื่องและชุมชนให้การสนับสนุนร่วมมือกันน้อย และจากการ วิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีผู้บริหารและครูมีความตระหนักในการพัฒนา มีทัศนคติที่ดีต่อ โครงการ และมีการสร้างภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะทำให้ การดำเนินงานโครงการมีความยั่งยืนต่อไป

2. ปัจจัยส่งเสริม

หากกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง โรงเรียนในฝัน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะสร้างความตระหนักและผลักดันให้ เกิดการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่องเพราะผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีส่วน ผลักดันให้ครูและโรงเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และผู้บริหารต้องเป็นผู้กำกับติดตามการทำงานของครูในโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ และมี วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการมองภาพการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการสร้างขวัญ กำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในการทำงานซึ่งจะทำให้ครูเห็นความสำคัญและมีความตระหนักใน การพัฒนาโรงเรียนต่อไปสอดคล้องกับผลการศึกษาของ(นภสร ต้นปัทมดิลก, 2548)ที่พบว่าปัจจัย ส่งเสริมในการดำเนินงาน โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศให้ประสบความสำเร็จคือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นส่วน สำคัญที่ทำให้การพัฒนาโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ และอีกส่วนหนึ่งก็คือ การเป็น ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนในฝันจะเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ ต่อไป เนื่องจากมีการกำกับติดตาม และการให้ความช่วยเหลืองบประมาณจากโครงการเพื่อทำให้

เกิดการดำเนินงานโครงการในด้านการพัฒนาบุคลากร และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเปรียบเหมือนการเสริมแรงให้โรงเรียนได้มีการพัฒนาโครงการทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันต่อไป

3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

จากผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคสำคัญของความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการส่วนมากเป็นปัญหาเรื่องบุคลากรเป็นหลัก คือ บุคลากรไม่เพียงพอ และบุคลากรขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี โรงเรียนขนาดใหญ่จะใช้วิธีการจัดจ้างบุคลากรอัตราจ้างมาช่วยงานตามสาขาที่ขาดแคลน และปัญหาบุคลากรขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีอาจเป็นเพราะว่า ครูมีอายุมากทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้เทคโนโลยี และภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ การที่ครูไม่เห็นความสำคัญของโครงการเพราะมองว่าโครงการไม่มีประโยชน์และไม่สามารถทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวแล้ว งบประมาณที่ไม่เพียงพอส่งผลให้อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีไม่ประสิทธิผลและประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ(เมษ ตัลยารักษ์, 2548) ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ คือ การขาดแคลนบุคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์ และครูยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาเป็นอุปสรรคที่ไม่ทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ

ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ก็คือ การให้ผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยงยังคงมีบทบาทในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีอุปกรณ์เพียงพอ และมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยการเข้าไปตรวจสอบถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการกำกับติดตามในเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากผลการวิจัยความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันพบว่า แท้ที่จริงแล้วมีความยั่งยืนในการดำเนินงานเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เคยพัฒนามาตอนที่เริ่มประเมิน โครงการ เพราะโรงเรียนยังให้ความสำคัญในการพัฒนาให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพในการให้บริการกับนักเรียนแต่ก็ยังพบว่าโรงเรียนยังขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนา แต่ในด้านการจัดการเรียนรู้

ครูส่วนใหญ่มีความตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนแต่โดยกระบวนการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่จะให้ความสำคัญยังไม่เกิดขึ้นเป็นภาพรวมของโรงเรียน และยังพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีบุคลากรเพียงพอและงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่ที่มีความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง แต่ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นก็ยังไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ต้องมีการกำกับดูแลให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องต่อไป จึงจะทำให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยทำให้ทราบความยั่งยืนของการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคพร้อมทั้งแนวทางความยั่งยืนที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

1. จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน โดยครูไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างแท้จริง และครูยังใช้เทคโนโลยีไม่ประสิทธิผลและประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันในด้าน การจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันควรสร้างภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนความรู้ทางวิชาการให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงโดย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยง และศึกษานิเทศก์ต้องมีการสร้างเป็นเครือข่ายวิชาการให้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและโรงเรียนต่อไป และต้องมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยลงไปดูกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงไม่ใช่การติดตามกับผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น

2. งบประมาณไม่เพียงพอ พบว่าโรงเรียนในฝันในระดับประถมศึกษาขาดแคลนงบประมาณทำให้เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ดังนั้นศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันควรจัดสรรงบประมาณให้มีความพอเพียงสำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมีการกำกับติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันควรมีการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยไม่มุ่งเน้นที่จะขยายโครงการอย่างเดียวควรกลับไปตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินด้วยเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้การดำเนินงานโครงการมีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควรเลือกกรณีศึกษาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องขนาด และสถานที่ตั้งของโรงเรียน เพื่อความเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุเทศะกรณี (Multisite Multicase)

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงการไม่ได้มีการประเมินว่าโครงการดีหรือไม่ดีอย่างไร ดังนั้นควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการเพื่อที่จะได้รับทราบผลความยั่งยืนของโครงการและสามารถใช้เป็นข้อสรุปว่าควรยุติหรือพัฒนาโครงการต่อไปอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. *การสนทนากลุ่ม*. (2547). แหล่งที่มา :

<http://www.lc.mahidol.ac.th/Duangporn K.htm>. [2007, July 31]

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2546). *แผนหลักโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชูเกียรติ ลักขณะศิริ. (2548). *การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ดลวัฒน์ สันติพิทักษ์. (2549). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและคุณลักษณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพังงา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

นิวัตร นาคะเวช. (2548). *การดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน*. แหล่งที่มา : <http://www.obec.co.th>. [2008, May 31]

นิตา ชูโต. (2540). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.

นภสร ดันปัทมดิลก. (2548). *ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผาสุข สุดเดมิย์. (2547). *การศึกษาแนวทางการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เพ็ญพักตร์ อุทิศ. (2547). *การสนทนากลุ่ม*. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แหล่งที่มา: [http://www.asoke.info/Boonniyom ins/2547/47_0503_research1.html](http://www.asoke.info/Boonniyom%20ins/2547/47_0503_research1.html).

[2005, July 31]

พรชัย ดาวรรณา. (2548). *ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพฑูริย์ วงศ์ภักดี. (2548). *การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เมฆ ตัลยารักษ์. (2548). การประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนทำยมเมืองวิทยา เขตพื้นที่การศึกษาพังงา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- วัฒนา ณ นคร. (2549). สภาพการประเมินอภิมานของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา: พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ หนองตระไกร. (2548). ศึกษาการดำเนินงานและแนวทางเสริมสร้างการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมเกียรติ ทองแดง. (2548). ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมบูรณ์ อวยศิลป์. (2548). บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: ศึกษากรณีโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เขตพื้นที่การศึกษาระบบ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เสน่ห์ บุญชู. (2547). ศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านอ่างกะป่อง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- สุพร ไทยนิยม. (2548). ศึกษาและเปรียบเทียบการพัฒนางานของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริ หิรัญอุทก. (2546). สภาพและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศึกษาศึกษา , กระทรวง. (2546). *โครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อิงอร จันทร์เส็ง. (2549). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหลักสูตรกับภาพความสำเร็จของผู้เรียนโรงเรียนในฝัน*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2544). *คู่มือวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. จ.ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา

ภาษาต่างประเทศ

- AACPS . Office for Development . (2005). *Introduction to Project Sustainability*.
[http://www.aacps.org/development/ Introduction to Project Sustainability.ppt](http://www.aacps.org/development/Introduction%20to%20Project%20Sustainability.ppt).
 [2007, June 22]
- ATE. (2000). *Evaluate Your Project Sustainability*. Availablefrom:
<http://www.wmich.edu/evalctr/ate/brochure-s/page2.html>. [2007, June 22]
- Australian . (2000). Agency for International Development. *Factors influencing sustainability*.
 Availablefrom: <http://www.acenz.org.nz> [2007, June 22]
- Denzin, N.K. (1983). *Strategies for social research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Bosswell, P. (2000). *Project Sustainability Management*. Availablefrom:
<http://www.berr.gov.uk>. [2007, June 22]
- Nepal. (1994). Auditing project sustainability. *International Journal of government auditing*.
 Availablefrom: <http://www.findarticles.com>. [2007, June 22]
- NCTA. (2004). *Participants fostering a presence for Asian studies in their classrooms and schools*. Availablefrom:http://www.insites.org/design2004/ncta/cross_case/context/index.html. [2005, Oct 2]
- Noblit, G.W.,& Hare, R.D. (1983). *Meta-ethnography: Issues in the synthesis and replication of qualitative research*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Montreal.
- Silverstein, A. (1988). An Aristotelian resolution of the ideographic versus nomothetic tension. *American Psychologist*, 43.
- Vella S. Wright. *Chapter 4 Cross Case Analysis and Findings*. Available from :
<http://scholar.lib.vt.edu/theses/availble/etd-32298-13471/unrestricted/chap4.pdf>

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศษ 0512.6(4)

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถ. พญาไท เขตปทุมวัน กทม. 10330

17 มกราคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลของนิสิต

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียน

เนื่องด้วย นางสาวไกรยิ คุณา นิสิตภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานโครงโรงเรียนในฝัน : การศึกษาแบบข้ามกรณี ” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาได้แก่ โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน รวม 3 โรงเรียน โดยนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองและใช้เวลาในการศึกษาในสนามเป็นเวลา 1 เดือน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในเรื่องดังกล่าว จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 0-2218-2578

โทรสาร 0-2218-2578

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตสภาพโรงเรียน

1. สภาพภายในห้องเรียน

- ป้ายนิเทศการเรียนรู้
- ความสะอาดของห้องเรียน
- สื่อการเรียนการสอน
- การจัดบรรยากาศในห้องเรียน
- วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

2. ศูนย์การเรียนรู้

2.1 ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์

- สภาพคอมพิวเตอร์
- สื่อการเรียนรู้
- วัสดุอุปกรณ์ในศูนย์การเรียนรู้
- สภาพความเรียบร้อยของห้อง

2.2 ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์

- สภาพวัสดุอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์
- สภาพคอมพิวเตอร์
- สื่อการเรียนรู้
- ความสะอาดเรียบร้อยของห้อง

2.3 ศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

- สภาพวัสดุอุปกรณ์
- สภาพความเรียบร้อยของห้อง
- สื่อการเรียนรู้

2.4 ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยี

- สภาพอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พร้อมใช้งาน
- สภาพความเรียบร้อยของห้อง

3. แหล่งเรียนรู้

- ป้ายนิเทศการในโรงเรียน
- ห้องสมุด
- แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ป้ายความรู้ที่ติดต้นไม้

4. สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

- ความสะอาดของโรงเรียน
- สภาพอาคารเรียน

แบบสังเกตการณ์สอนของครู

กลุ่มสาระ..... ชั้น..... วิชา.....

วันที่ ..... เวลา.....

ประเด็นในการสังเกต

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือทำ
- เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม
- เรียนรู้แบบร่วมมือ และเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- ร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนหรือสถานประกอบการ
- เรียนรู้อย่างหลากหลายและบูรณาการ
- เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และ
การเรียนรู้ผ่านสื่อเครือข่าย

2. สื่อการสอนที่ใช้

- e – book
- e – learning
- สื่อ นวัตกรรม ICT
- สื่อจากสิ่งแวดล้อมชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ต่างๆ

3. การวัดและประเมินผลผู้เรียน

- มีเกณฑ์เป็นตัวชี้วัดผลการเรียนที่ชัดเจน
- กำหนดภาระงาน / ผลงาน / โครงการที่นักเรียนต้องปฏิบัติ
- ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สังเกตจากผลงานและสภาพการปฏิบัติงานตาม
จริง
- ประเมินโดยยึดมาตรฐานการปฏิบัติงาน
- ประเมินจากผลงานและการแสดงความสามารถจากแฟ้มสะสมงาน
- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน
- มีการแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

ประเด็นการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

1. นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน และการค้นคว้า สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.1 การอ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง

1.2 การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

1) ห้องสมุดโรงเรียน

- บันทึกการยืม – คืน หนังสือ สื่อ
- สถิติการใช้บริการห้องสมุด
- พฤติกรรมในขณะที่อยู่ภายในห้องสมุด

2) ห้องสมุดกลุ่มสาระการเรียนรู้

- สถิติการใช้บริการ
- พฤติกรรมในขณะที่ใช้บริการ

3) ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์

- สถิติการใช้บริการ
- พฤติกรรมในขณะที่อยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้

4) ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- สถิติการใช้บริการ
- พฤติกรรมในขณะที่อยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้

5) ป้ายนิทรรศการ

- ร่องรอยความรู้ที่นำเสนอ
- มีการปรับปรุงความรู้ตลอดเวลา

6) ศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

- สถิติการใช้บริการ
- พฤติกรรมในขณะที่อยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้

2. นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม มั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก

2.1 พฤติกรรมการแสดงออกในชั้นเรียน

- การถาม
- การแสดงความคิดเห็น
- การตั้งใจเรียน
- ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
- การทำงานกลุ่ม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- การทำงานส่งครู
- การสื่อสารกับครูและเพื่อนอย่างเข้าใจ

2.2 ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา

1. มีวินัยและความรับผิดชอบ

- การแต่งกายถูกระเบียบ
- การเข้าแถวหน้าเสาธง
- การเข้าแถวซื้ออาหาร
- สถิติการมาสาย
- สถิติการทำผิดระเบียบ โรงเรียน

2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น

- การแสดงออกเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน

3. ความอดทนอดกลั้น

- การควบคุมอารมณ์ , สถิติการทะเลาะวิวาท

4. การเสียสละ

- การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- การเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียน
- การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

3. นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

- นักเรียนเล่นดนตรีไทย
- การเข้าร่วมชุมนุมทางศิลปวัฒนธรรม
- ยืมไหว้ทักทายด้วยมารยาทไทย
- การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยทั้งในและนอกโรงเรียน
- การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับมารยาทไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นักเรียน

1. การจัดการเรียนการสอนของครู
  - กิจกรรมในชั้นเรียน
  - ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย
  - การวัดและประเมินผลของครู
  - การสื่อ นวัตกรรม ทางเทคโนโลยีประกอบการสอน
  - การเรียนรู้นอกห้องเรียนและนอกสถานที่
  - การใช้ ไอซีที เพื่อค้นคว้าและนำเสนองาน
2. นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรียนรู้ มินิสัยใฝ่รู้
  - การทำกิจกรรมในเวลาว่าง
  - การใช้บริการห้องสมุด
  - การใช้ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ
  - การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
  - การอ่านหนังสือ
3. การดูแลจากครูและทางโรงเรียน
  - กิจกรรมโฮมรูม
  - การไปเยี่ยมบ้าน
  - การติดตามดูแลพฤติกรรมทางด้านการเรียน
4. ระบบสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้
  - แหล่งเรียนรู้มีมากพอตามความต้องการของนักเรียน แล้วอยากให้โรงเรียนจัดหาอะไรให้
  - ความเพียงพอของคอมพิวเตอร์
  - ระบบอินเทอร์เน็ต
5. ทักษะที่มีต่อโครงการ
  - โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันมีผลดีหรือผลเสียนักเรียนอย่างไร
  - ความเปลี่ยนแปลงที่นำมาสู่นักเรียนเมื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนในฝัน
  - นักเรียนอยากให้โรงเรียนปรับปรุงและพัฒนาอะไรต่อไป
  - นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ

1. การบริหารจัดการ โรงเรียน

- โรงเรียนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
- โรงเรียนมีระบบการวางแผน กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างไร
- การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โรงเรียนของภาคีเครือข่ายเป็นอย่างไร
- วัฒนธรรมการทำงานของโรงเรียนเป็นอย่างไร
- โรงเรียนพัฒนาระบบประกันคุณภาพอย่างไร
- การระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร

2. การจัดทำและพัฒนาหลักสูตร

2.1 โรงเรียนมีผลงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

2.2 ลักษณะหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างไร

- มีอิสระในการจัดการเรียนรู้ ตามศักยภาพผู้เรียน
- เชื่อมโยงกับอาชีพในท้องถิ่น
- เน้นให้ผู้เรียนทุกคนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษและใช้ ICT
- เป็นหลักสูตรที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาต่อ
- เป็นตลาดความรู้แก่ชุมชน (ชุมชนร่วมเรียนรู้กับผู้เรียน ได้ตามต้องการ)

3. การพัฒนาบุคลากร

- มีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
- การพัฒนาครูด้านการประกันคุณภาพอย่างไร

4. ทิศนคติที่มีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

- โครงการได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่โรงเรียนอย่างไร
- โรงเรียนมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างไร
- การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการอย่างไร
- ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานให้ต่อเนื่องมีอะไรบ้าง
- แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงานของโครงการ

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครู

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน
  - การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างไร
  - การวัดและประเมินผู้เรียนอย่างไร
  - การจัดทำ จัดหา สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
  - การวางแผนการจัดการเรียนการสอน
  - การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ
  - การแก้ปัญหาให้นักเรียน โดยการทำวิจัยในชั้นเรียน
  - การแสวงหาความรู้ของนักเรียน
  - จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างไร
2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง
  - กิจกรรมโฮมรูมทำอะไรบ้าง
  - การไปเยี่ยมบ้านนักเรียน
  - การดูแลพฤติกรรมนักเรียน
  - การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
3. การพัฒนาทักษะวิชาชีพ
  - การอบรมและพัฒนาตนเองอย่างไร
  - การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร
  - ผลงานในการพัฒนาคุณภาพงาน
  - การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา
  - แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้
4. ทักษะที่มีต่อโครงการ
  - มีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการ
  - โครงการนี้ นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวครู นักเรียนและโรงเรียนอย่างไร
  - การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการอย่างไร
  - ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานให้ต่อเนื่องมีอะไรบ้าง
  - แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงานของโครงการ

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

1. ทักษะคดีที่มีต่อโรงเรียน

- ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครู
- การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
- โรงเรียนคุณดูแลบุคลากรอย่างไร
- ความคิดเห็นที่มีต่อ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

2. ทักษะคดีต่อโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

- โครงการนี้ นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวนักเรียนและโรงเรียนอย่างไร
- มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการอย่างไรบ้าง
- มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวไกรยิ์ คุณา เกิดเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2523 จังหวัดศรีสะเกษ สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา 2546 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี การศึกษา 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย